

การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา
ขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดปทุมธานี

สารนิพนธ์
ของ
มนตรี ศรีเพชร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มีนาคม 2546
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

372.12012

ม158.ก

ร.3

การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา
ขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

บทคัดย่อ

ของ

มนตรี ศรีเพชร

23 เม.ย. 2546

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มีนาคม 2546

157229

มนตรี ศรีเพชร . (2546) . การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
 อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ แสงศักดิ์ .

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ในขอบข่ายงาน 4 ด้าน คือ การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผล การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอน และผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ตามความแตกต่างของสภาพพื้นที่ในการปฏิบัติงาน และเพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วยผู้บริหาร 36 คน และครูผู้สอน 136 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างโดยหาค่าสถิติ $t - test$

ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนครูผู้สอนมีการปฏิบัติงานวิชาการ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตพื้นที่ต่างกัน มีการปฏิบัติงานวิชาการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตพื้นที่ต่างกัน มีการปฏิบัติงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน

3.1 ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า โรงเรียนมีปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การนำหลักสูตรไปใช้ไม่ครบถ้วน เพราะหลักสูตรประกอบด้วยเนื้อหาสาระมาก ปัญหารองลงมาได้แก่ โรงเรียนขาดการวิเคราะห์หลักสูตร และไม่พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

3.2 ด้านการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนมีปัญหาด้านขาดแคลนบุคลากร ทำให้เกิดปัญหาการจัดครูเข้าชั้นเรียนไม่ครบชั้น ครูสอนมากกว่าหนึ่งชั้นเรียน ครูขาดทักษะการสอนแบบบูรณาการ ครูมีภาระหน้าที่มาก ทำให้สอนได้ไม่เต็มที่ ครูขาดความรู้เฉพาะทางไม่สามารถสอนได้ทุกวิชาในชั้นเดียวกันหรือมากกว่าหนึ่งชั้น

3.3 ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนมีปัญหาขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อ และจัดทำสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนไม่มีระบบการจัดเก็บบำรุงรักษา และนำไปใช้

3.4 ด้านวัดผลประเมินผล พบว่า โรงเรียนมีปัญหาคูผู้สอนไม่มีความรู้เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ขาดเครื่องมือในการวัดผลประเมินผล

A STUDY OF ACADEMIC PERFORMANCE OF SMALL PRIMARY SCHOOL
WITH NON – SUFFICIENT NUMBERS OF TEACHERS
UNDER PHATHUMTANI PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION OFFICE

AN ABSTRACT
BY
MONTRI SRIPETCH

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University
March 2003

Montri Sripetch. (2003) . *A study of academic performance of small primary schools with non – sufficient numbers of teachers under Phathumthani provincial primary education office*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor: Assi. Prof.Dr.Thasana Swaengsakdi.

The purpose of this study was two–fold. First, it aimed to investigate the level of academic performance of small primary schools with non-sufficient numbers of teachers under the Phathumtani provincial education office, according to 4 aspects, namely, curriculum and application, instruction, curriculum material and instructional media, and evaluation; second, to compare those opinions among teachers and administrators according to performance area, including problems of academic performance of small primary schools with non-sufficient numbers of teachers under the Phathumtani provincial education office .

The subjects consisted of 36 administrators and 136 teachers in small primary schools with non-sufficient numbers of teachers under the Phathumtani provincial education office. The data was collected by 5 rating–scale questionnaires and analyzed by frequency, percentage, mean , standard deviation, and t – test.

The results revealed that :

1. Administrators' opinion toward academic performance in small primary schools with non – sufficient numbers of teachers was at a high level as a whole and on each aspect. Teachers' opinion were at a moderate level as a whole and in each aspect.

2. There was no significant difference among opinions of administrators in different areas toward academic performance of small primary schools with non-sufficient numbers of teachers, whereas there was significant difference at .05 among those opinions of teachers in different areas toward academic performance in small primary school with non – sufficient numbers of teachers.

3. The problems concerning academic performance of small primary schools with non - sufficient numbers of teachers as perceived by administrators and teachers were as follows:

3.1 Curriculum and application : it was found that school understanding about curriculum application was not complete because curriculum included many matters, there was lack of curriculum analysis and curriculum was not developed in accordance with student and local areas.

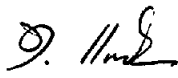
3.2 Instruction : it was found that lack of personnel caused teachers to teach more than one class, lack integrated skill, provide incomplete instruction, and lack specific knowledge so they could not teach all subjects in one class or more than one class.

3.3 Curriculum and application : it was found that schools lack acquisition budget and instructional media, had no storage and maintenance system and application.

3.4 Evaluation : it was found that teachers lack knowledge of actual evaluation and there were no tools for evaluation.

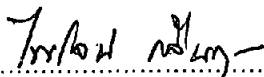
อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ ได้
พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

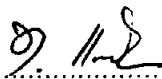
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทัดนา แสงศักดิ์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

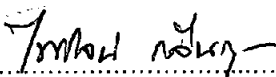

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

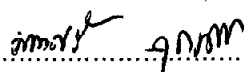
คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทัดนา แสงศักดิ์)

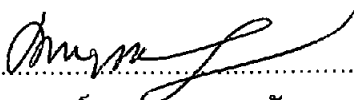

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. มารศรี สุธานี)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ ดร. คมเพชร จิตรศกุล)

วันที่ 7 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2546

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศ แสงศักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ ได้กรุณาให้คำแนะนำช่วยเหลือด้านวิชาการ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และกรรมการสอบสารนิพนธ์ อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี กรรมการสอบสารนิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระ สุภากิจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรพรรณ ดันต์เจริญรัตน์ กรรมการสอบโครงการสารนิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำสารนิพนธ์มีมาตรฐาน คุณภาพ ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ผู้วิจัยมีความรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาจากคณาจารย์ภาควิชา การบริหารการศึกษาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยตลอดมา จึงกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรพรรณ ดันต์เจริญรัตน์ อาจารย์สุพิพรรณ พัฒนพาณิชย์ นายแสนยา สามไชย ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี นายชุมพล ยอดเจริญ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอคลองหลวง และนายบุญเลิศ ยิ้มแย้ม ศึกษาธิการสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย ให้มีประสิทธิภาพเที่ยงตรง

ขอขอบพระคุณหัวหน้าการประถมศึกษา ผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ และสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลตามกระบวนการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยความวิริยะอุตสาหะ ความเพียรพยายาม และความเมตตาจากคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาท วิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย รวมทั้งบุคคลที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ ที่คอยให้ความช่วยเหลือห่วงใยเป็นกำลังใจ อย่างดียิ่งมาโดยตลอด คือ อาจารย์มะลิวัลย์ ศรีเพชร นางสาวเมธินี ศรีเพชร และนายกิตติพัฒน์ ศรีเพชร เป็นองค์ประกอบแห่งความสำเร็จในการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

ประโยชน์และคุณค่าทั้งปวงอันเกิดจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบความดีทั้งปวง แด่คณาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ คุณพ่อคุณแม่ บุพการีผู้ให้กำเนิด ผู้มีพระคุณ และผู้เป็นที่รักยิ่งของผู้วิจัย

มนตรี ศรีเพชร

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	6
	กรอบแนวคิดของการศึกษาค้นคว้า	8
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	9
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
	ปัญหาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี.....	10
	สภาพปัญหาในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีครูไม่ครบชั้น	15
	การหาแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น	16
	แนวการจัดการโรงเรียนประถมศึกษา	17
	การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	20
	การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	23
	การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา	24
	การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา	26
	การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา.....	34
	การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้	34
	การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน.....	47
	การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน.....	59
	การปฏิบัติงานด้านการวัดผลและประเมินผล	63
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	67
3	วิธีดำเนินการวิจัย	72
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	72
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	74
	ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ	75
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	75
	การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล	76
	สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	78
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	78
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	79
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	106
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	106
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	106
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	106
การเก็บรวบรวมข้อมูล	107
การวิเคราะห์ข้อมูล	107
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	107
อภิปรายผล	109
ข้อเสนอแนะทั่วไป	120
บรรณานุกรม	121
ภาคผนวก	131
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	132
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ	139
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	141

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	รายชื่อโรงเรียนและจำนวนประชากร.....	73
2	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	74
3	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามเขตพื้นที่ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมแต่ละด้าน	79
4	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามพื้นที่การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและรายชื่อ.....	80
5	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามเขตพื้นที่ในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน โดยรวมแต่ละด้าน	90
6	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามพื้นที่การปฏิบัติงานของครูผู้สอนโรงเรียน โดยรวมและรายชื่อ.....	91
7	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ต่างกัน	101
8	ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนในการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ต่างกัน	102
9	ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี	103
10	ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี	104

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	9

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาในระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่อารยะประเทศทั่วโลก ต่างถือเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องจัดการศึกษาให้กับราษฎรทุกคน ทั้งนี้เพราะว่าการศึกษาคือกระบวนการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพ อันเป็นตัวจักรที่สำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าของประเทศอย่างสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน (เสนห์ จามริก. 2533 : 7) ประเทศไทยได้มองเห็นความสำคัญของการศึกษา และได้กำหนดให้มีการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2464 โดยรัฐบาลทุกสมัยต่างถือเป็นภารกิจและให้ความสำคัญต่อการจัดการประถมศึกษาามาโดยตลอด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2534ก : 1) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติซึ่งสังกัดอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยสำคัญของรัฐที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา อันเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชาชนส่วนใหญ่ทั่วประเทศ มีปริมาณงานและจำนวนนักเรียนอยู่ในความรับผิดชอบสูงสุด กล่าวคือ มีโรงเรียนประถมศึกษาที่สังกัดกระจายอยู่ในภูมิภาคทั่วประเทศถึง 30,715 โรงเรียน 560 สาขา รวมทั้งสิ้น 31,275 โรงเรียน มีบุคลากรครู 352,009 คน มีจำนวนนักเรียนแยกเป็นระดับปฐมวัย 1,459,189 คน ระดับประถมศึกษา 4,652,171 คน ระดับมัธยมศึกษา 603,030 รวมทั้งสิ้น 6,724,390 คน นอกจากนั้นยังมีหน้าที่จัดการศึกษาพิเศษ ให้กับเด็กพิเศษ รวมทั้งสิ้น 126,941 คน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 19)

การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดระบบโครงสร้างการบริหารงานโดยแบ่งหน่วยงานออกเป็นระดับต่าง ๆ มี 4 ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ ระดับกลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2532 : 1 - 4) หน่วยงานระดับโรงเรียนนับว่าเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่นำเอานโยบายด้านการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ดำเนินการจัดการเรียนการสอน ให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพแก่ผู้เรียนโดยตรง ภารกิจหลักของโรงเรียนคือการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติบรรลุจุดหมายตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร งานวิชาการจึงเป็นงานหลักที่โรงเรียนต้องให้ความสำคัญและสนใจเป็นพิเศษ

กานต์ กุณาตล (2542 : 192) กล่าวว่า การประถมศึกษาามีขอบข่ายและปริมาณงานกว้าง ใช้เงินคน วัสดุครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่มากกว่าการศึกษาระดับอื่น การจัดการประถมศึกษาของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้พัฒนารูปแบบของการจัดการศึกษามาโดยตลอด มีความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จ ในการจัดมากพอควร ขณะเดียวกันการจัดการประถมศึกษาแต่ละชุดแต่ละสมัยจะมีปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ อยู่เสมอ ซึ่งลักษณะของปัญหาจะแตกต่างกันไปตามสภาพของเหตุการณ์และความพร้อมเมื่อสังคมเปลี่ยนเข้าสู่ยุคสมัยของความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ลักษณะของปัญหา将会有ความซับซ้อนมากขึ้น บุคคลที่ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมีหลายฝ่าย การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการประถมศึกษาจะทำให้เห็นแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาที่เหมาะสม ปัญหาที่เกิดขึ้นในวงการศึกษามีหลายประการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533:2) ได้ทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการประถมศึกษาหลายเรื่องชี้ให้เห็นว่า คุณภาพและประสิทธิภาพของการประถมศึกษาโดยส่วนรวมยังไม่ไคร่ดีนัก เด็กประถมศึกษาทั้งที่กำลังเรียนอยู่และที่เรียนสำเร็จแล้วยังไม่มีคุณสมบัติและความสามารถตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาในระดับนี้ คุณภาพของนักเรียนจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความสำเร็จของการจัดการประถมศึกษาได้อย่างชัดเจน ปัญหาด้านคุณภาพของนักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตยังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด

การวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา พ.ศ. 2525 – 2534 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534ข : 109) พบว่า คุณภาพของนักเรียนที่จบประถมศึกษาในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณสมบัติที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ เหลื่อมล้ำกัน และไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม ของประเทศและท้องถิ่น อัตราการเข้าชั้นยังสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนด จากสถิติปีการศึกษา 2532 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เข้าชั้นร้อยละ 7.32 (เป้าหมายร้อยละ 7) และชั้นประถมปีที่ 1 – 6 เข้าชั้นร้อยละ 3.25 (เป้าหมายร้อยละ 2) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่มีปัญหาได้แก่ ความเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งมีสาเหตุมาจากความเหลื่อมล้ำอันเกิดจากสภาพแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม การปกครอง ต่างกัน ซึ่งก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำอันเกิดจากระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนในเมืองกับชนบทมีคุณภาพแตกต่างกัน ปัญหาด้านการลงทุนทางการศึกษาไม่เป็นธรรม การศึกษาระดับประถมศึกษาได้รับการเอาใจใส่และจัดงบประมาณน้อย เนื่องจากมีหน่วยงานมาก มีโรงเรียนทั้งสิ้น 32,275 โดยจัดสรรงบประมาณเป็นรายหัวนักเรียนในอัตราต่ำต่อนักเรียน 6,724,390 คน และนักเรียนพิเศษอีก 126,941 คน ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ เช่น หลักสูตรไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เนื้อหาสาระขาดความยืดหยุ่น ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตในท้องถิ่น หลักสูตรไม่สามารถสื่อความหมาย ให้ครูนำไปปฏิบัติจริงได้ วิธีสอนของครูเน้นการสอนหนังสือ ตำรา ปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียนประถมศึกษา เนื่องจากอัตราการเพิ่มของประชากรสูงขึ้น การขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปียิ่งทำให้ขาดแคลนครูเพราะนักเรียนเพิ่มขึ้น การกำหนดตำแหน่งบรรจุ แต่งตั้งและย้าย ดำเนินไปอย่างไม่เป็นธรรม ขาดการวางแผน ปัญหาการขอย้ายติดตามครอบครัวช่วยราชการ อัตราการกระจายอัตราครูกระจุกแต่โรงเรียนในเมือง (สุรพล ชีรรัตนพันธ์ . 2542 : 266) จากการวิเคราะห์แนวโน้มของสังคมไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533 : 2) พบว่าความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างกว้างขวาง แนวโน้มของประเทศจะพัฒนาไปสู่สังคมอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น รวมทั้งจะก้าวไปสู่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) สูงขึ้นในอนาคต จำเป็นต้องส่งเสริมเด็กให้มีความถนัดด้านต่างๆ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เร่งพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้ประชากรของประเทศสามารถปรับตัวและพัฒนาคุณภาพชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีโรงเรียนทั้งสิ้น 176 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนจำแนกเป็นระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา 62,212 คน คิดเป็นร้อยละ 90.98 ระดับมัธยมศึกษา 6,168 คน คิดเป็นร้อยละ 9.02 รวมทั้งสิ้น 68,380 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . 2544ก : ก) จากการสำรวจข้อมูลด้านคุณภาพการจัดการศึกษา ยังพบว่า อัตราการออกกลางคันของนักเรียนทุกระดับยังสูงกว่าเกณฑ์ คือ ร้อยละ 0.57 อัตราการเลื่อนชั้นระดับประถมศึกษา ร้อยละ 96.32 อัตราข้ามชั้น ร้อยละ 3.68 ส่วนข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2540 ภาษาไทยร้อยละ 71.41 คณิตศาสตร์ ร้อยละ 65.56 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ร้อยละ 69.00 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยร้อยละ 78.44 กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพร้อยละ 77.80 และภาษาอังกฤษ ร้อยละ 67.26 ซึ่งเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานยังไม่ผ่าน เกณฑ์มาตรฐานหลายกลุ่มประสบการณ์ ซึ่งจะต้องพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนต่อไป (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . 2541 : 1 – 15) ในรอบ 3 ปีผ่านมา จากการเปลี่ยนแปลงปัญหาด้านเศรษฐกิจวิกฤติตั้งแต่ปีงบประมาณ 2540 รัฐบาลมีมาตรการกำหนดอัตราค่าจ้างคนของภาครัฐตามนโยบายธนาคารเอเซีย ADB การปรับลดอัตราค่าจ้างข้าราชการ โดยยุบตำแหน่งร้อยละ 80 จากการเกษียณอายุก่อนกำหนด ในปีการศึกษา 2543 มีอัตราครู 2,782 อัตรา มีอัตราครูขาด 530 อัตรา คิดเป็นร้อยละ 19 ในปีการศึกษา 2544 มีอัตราครู 2,745 อัตรา อัตราครูตามเกณฑ์กค. 3,440 อัตรา อัตราครูขาดร้อยละ 21 จากการสำรวจข้อมูลพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นทั้งสิ้น 40 โรงเรียน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . 2544ก : 1 – 13)

จากสภาพการขาดแคลนอัตราค่าจ้างครูดังกล่าว ส่งผลให้การปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานวิชาการ อันส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติงานวิชาการอย่างได้ผลดี จากการสำรวจปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองเสือ พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น มีโรงเรียนขนาดเล็ก 8 โรงเรียน จากการศึกษาข้อมูลของโรงเรียนในสังกัดพบว่า ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนโรงเรียนขนาดเล็ก มักจะย้ายเข้าย้ายออกอยู่ประจำ เนื่องจาก สภาพความเป็นอยู่ และการเดินทางไม่เอื้ออำนวย ส่งผลให้การปฏิบัติงานของโรงเรียนขาดช่วง ไม่ต่อเนื่อง การปฏิบัติงานวิชาการขาดประสิทธิภาพและคุณภาพ โรงเรียนดังกล่าวไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียน มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มาตรฐานด้านการบริหารโรงเรียน (วิระชัย ผลทิพย์, สัมภาษณ์, 2545) ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสสามโคก มีโรงเรียนขนาดเล็กทั้งสิ้น 8 โรงเรียน สภาพการเรียนการสอนมีความยุ่งยากเกี่ยวกับการรวมชั้นเรียนบางชั้นเรียน ส่วนมากมักจะจัดห้องเรียนรวมชั้นอนุบาล 1 และ 2 เป็นชั้นเรียนเดียว ส่วนผู้บริหารโรงเรียนก็ทำหน้าที่สอนประจำชั้น ครูมีภาระกิจเกินกว่าหน้าที่ เช่น จัดทำอาหารกลางวัน กิจกรรมอื่น ๆ เช่น กีฬา กรีฑา เข้าค่ายลูกเสือ เนตรนารี ประชุม อบรม ตามโครงการในหน่วยงานระดับสูงที่จัดอบรมประชุมสัมมนา ทำให้มีเวลาสอนไม่เต็มที่ ครูบางคนต้องสอนคนเดียว 2 ชั้นเรียน ทำให้สอนไม่ครบเนื้อหา ไม่มีเวลาเตรียมการสอน ส่งผลให้คุณภาพผู้เรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเป้าหมาย แนวโน้มในการพัฒนาคุณภาพตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

มี 2 แนวทาง คือ ในปี พ.ศ. 2544 มีนโยบายยุบโรงเรียนที่มี นักเรียนต่ำกว่า 60 คน และอีกแนวทางหนึ่ง คือ ให้โรงเรียนดังกล่าว ใช้บริการโรงเรียนเครือข่าย สหวิทยาเขตที่มีศักยภาพสูงสุดดูแลโรงเรียนลูกข่าย เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพทางการศึกษาให้สูงขึ้น (พงษ์เทพ กรอบสนิท . สัมภาษณ์ . 2545) ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอคลองหลวง มีโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น 7 โรงเรียน มีโรงเรียนที่อยู่ในข่ายยุบ 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดสว่างภพ ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น เนื่องจากโรงเรียนดังกล่าว ว่างไกล จากอำเภอคลองหลวงมาก ไม่มีรถประจำทางผ่าน ครูจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง ครูท้องถิ่น มีเป็นส่วนใหญ่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ย้ายบ่อย ผู้ปกครองนิยมให้บุตรไปเรียนในโรงเรียนในเมือง ทำให้นักเรียนมีน้อยลง การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ รวมชั้นเรียนอนุบาล 1 – 2 รวมชั้นเรียนบางวิชา ผู้บริหารทำหน้าที่สอนเช่นกัน ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการโรงเรียนดังกล่าวมีปัญหาการวางแผนด้าน หลักสูตร และการเรียนการสอน มักจะสอนไม่ทันเนื้อหา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ขาดสื่อวัสดุอุปกรณ์ ขาดงบประมาณ การประเมินคุณภาพมาตรฐานโรงเรียน ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานทั้ง 3 ด้าน เช่น มาตรฐาน ด้านการเรียนการสอน มาตรฐานด้านผู้เรียน ด้านบริหารผ่านเกณฑ์ระดับ 1 และระดับ 2 เป็นส่วนใหญ่ (ชุมพล ยอดเจริญ . สัมภาษณ์ . 2545)

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จึงกำหนด นโยบาย ทิศทางการพัฒนาและกำหนดแผนพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนามาตรฐานโรงเรียนขนาดเล็ก และรูปแบบการใช้ทรัพยากร ร่วมกันภายใต้ข้อจำกัด ทั้งนี้เพื่อรองรับแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) การพัฒนา ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อจะยกระดับมาตรฐาน โรงเรียนประถมศึกษาให้สูงขึ้น ทั้งในด้านบุคลากร การจัดการเรียนการสอน สื่อวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และระบบการบริหารจัดการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการประกันโอกาส ประกันคุณภาพ และประกันประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ สร้างความมั่นใจแก่ผู้ปกครอง และเพิ่มบทบาท การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพและ เกิดประสิทธิผลสูงสุด กระบวนการพัฒนาที่สำคัญคือ การพัฒนาระบบ เครือข่ายโรงเรียนและเครือข่ายครู โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1.) เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐาน และกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ 2.) เพื่อพัฒนาระบบ เครือข่ายโรงเรียนและเครือข่ายครู ในการให้และรับบริการทางวิชาการและการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา ร่วมกัน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ต่อไป (สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . 2541 : 2)

ในฐานะที่ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มโรงเรียนก้าวหน้า ต้องติดตาม ดูแล กำกับพัฒนางาน วิชาการของโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบ ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และช่วยเหลือในการแก้ปัญหาของ โรงเรียน รวมถึงการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จึงมีความสนใจที่จะศึกษา การปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นเรียนภายในกลุ่มโรงเรียนก้าวหน้า เพื่อจะได้นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในสังกัด ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นต่อไป นอกจากนั้นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ยังสามารถนำไปใช้เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ได้เป็นอย่างดี

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษากิจการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยกำหนดความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ตามความแตกต่างของสภาพพื้นที่ในการปฏิบัติงาน
3. เพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้า ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารการศึกษาในระดับจังหวัด อำเภอ กลุ่มโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษาในเขต ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนพัฒนางาน ปรับปรุง แก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ตามบทบาทหน้าที่ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีขอบเขต เนื้อหา ประชากรกลุ่มตัวอย่าง และตัวแปร ดังนี้

1. เนื้อหา

การศึกษานี้มุ่งศึกษา การปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน 4 ด้าน คือ

- 1.1 การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
- 1.2 การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน
- 1.3 การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- 1.4 การปฏิบัติงานด้านการวัดผลประเมินผล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ครู และผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จำนวนโรงเรียน 40 โรงเรียน ประกอบด้วยครูผู้สอน จำนวน 220 คน ผู้บริหาร 40 คน รวม 260 คน

- คม 10 14 } 10/100
- อ. 10 14
- ครูผู้สอน 220 - 14 K reia + 10/100

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2545 จำนวน 140 คน ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 40 คน รวม 180 คน ในส่วนของครูผู้สอนโดยใช้นาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) เมื่อได้จำนวนประชากรตามตารางสัดส่วนแล้ว ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ส่วนผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้วิธีสุ่มอย่างเจาะจง (Purposive Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 สถานภาพการปฏิบัติงานจำแนกเป็น

3.1.1.1 ครูผู้สอน

3.1.1.2 ผู้บริหาร

3.1.2 สภาพพื้นที่ปฏิบัติงาน จำแนกเป็น

3.1.2.1 ปฏิบัติงานอยู่ในเขตพื้นที่

3.1.2.2 ปฏิบัติงานอยู่นอกเขตพื้นที่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ตามความคิดของครูและผู้บริหารโรงเรียน 4 ด้าน คือ

3.2.1 การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

3.2.2 การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน

3.2.3 การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

3.2.4 การปฏิบัติงานด้านการวัดผลประเมินผล

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าให้ตรงกัน เกี่ยวกับการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยจึงนิยามความหมายไว้ดังนี้

1. การปฏิบัติงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ทิศทาง และแนวทาง เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อมุ่งหวังที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และบรรลุจุดประสงค์ เป้าหมายของทางโรงเรียน และหลักสูตรตาม ขอบข่ายงานวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนด ขอบข่ายที่จะศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น 4 ด้าน ดังนี้

1.1 การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน และชุมชน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หรือหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของชีวิต เศรษฐกิจ อาชีพ และสังคมของท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ คือ การแต่งตั้งกรรมการพัฒนาหลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดเนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์ทั้งในและนอกห้องเรียน การนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ การประเมินผลหลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ

1.2 การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการจัดกิจกรรมมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ตามขอบข่ายของงานการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดประมวลการสอน หรือโครงการสอน การจัดทำแผนการเรียน การจัดทำตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การใช้เทคนิคการสอน การสอนแบบบูรณาการ การใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีช่วยสอน การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาความขาดแคลนครู

1.3 การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหา จัดซื้อ การผลิตสื่อที่ดี และประหยัดงบประมาณ เพียงพอกับสภาพของโรงเรียน และเหมาะสมกับการเรียนการสอน สอดคล้องทุกกลุ่มประสบการณ์ การดูแลและบำรุงรักษา การนำไปใช้ การดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ซึ่งอาจได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ กิจกรรม เทคนิควิธีการต่าง ๆ หลักการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อนำไปใช้อย่างมีระบบ ระเบียบ มีประสิทธิภาพ มีประโยชน์ต่อกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ ส่งเสริมความรู้ทักษะแก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ สะดวก ประหยัดเวลา การเรียนการสอนของครู

1.4 การปฏิบัติงานด้านการวัดผลประเมินผล หมายถึง การดำเนินกิจกรรมเพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียน การปรับปรุงการเรียนการสอนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยกำหนดขอบข่ายไว้ดังนี้ คือ การกำหนดจุดประสงค์ของการวัดผลประเมินผล การกำหนดบทบาทของผู้บริหาร และครูผู้สอนเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล โดยคำนึงถึงองค์ประกอบการวัดผลประเมินผล

2. โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามขนาดที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด โรงเรียนแบบที่ 1 มีนักเรียนตั้งแต่ 1 – 120 คน จัดเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษาปีที่ 1 – 2 ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 รวม 8 ชั้นเรียน มีครูผู้สอนและผู้บริหารรวมกันตั้งแต่ 1 – 7 คน ซึ่งจัดว่ามีครูไม่ครบชั้นเรียน

3. ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูผู้ปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

4. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

5.๑/๒๓๗๓/๗๒

๕๖๕๖๖/๑

5. สภาพพื้นที่ในการปฏิบัติงาน หมายถึง สถานที่พักอาศัยหรือการตั้งบ้านเรือนของครูผู้สอน และผู้บริหารโรงเรียน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จำแนกเป็น

5.1 ปฏิบัติงานอยู่ในเขตพื้นที่ หมายถึง ครูผู้สอน ผู้บริหาร ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา โดยมีที่พักอาศัยหรือตั้งบ้านเรือนอยู่ในตำบลเดียวกับโรงเรียน

5.2 ปฏิบัติงานอยู่นอกเขตพื้นที่ หมายถึง ครูผู้สอน ผู้บริหาร ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา โดยมีที่พักอาศัยหรือตั้งบ้านเรือนอยู่นอกตำบลที่ตั้งโรงเรียน

กรอบแนวคิดของการศึกษาค้นคว้า

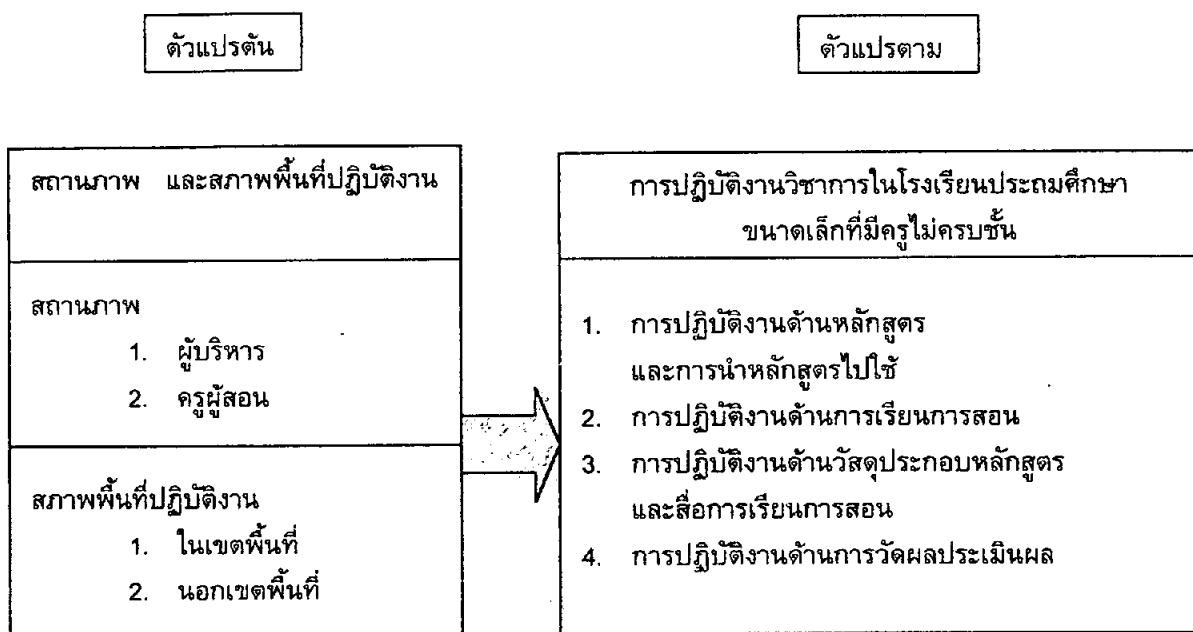
การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบความคิดไว้ดังนี้

การปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาขอบข่ายการปฏิบัติงานวิชาการตามหลักและทฤษฎีการ บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จากนักวิชาการต่างประเทศและในประเทศ ได้แก่ มิลเลอร์ (Miller .1965:175), เซอร์จิโอวานนีและคณะ (Sergiovanni and others .1980 : 267 – 268) , กิตติมา ปรีดีติลล (2532 : 57– 58), สุธีระ ทานตะวณิชย์ (2534 : 88 – 89), ปรียาพร วงศ์อนันตรโรจน์ (2535 : 17–19),สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ (2536ก : 4) กรมสามัญศึกษา (2539 : 31 – 41), อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 35) อัญชลี โพธิ์ทอง และสมศักดิ์ คงเที่ยง (2542 : 243 – 244)

สรุปขอบข่ายการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ 9 ด้าน คือ

- 1.) การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2.) การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน
- 3.) การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 4.) การปฏิบัติงานด้านการส่งเสริม การสอน 5.) การปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผล 6.) การปฏิบัติงานด้านห้องสมุด
- 7.) การปฏิบัติงานด้านนิเทศการศึกษา 8.) การปฏิบัติงานด้านการวางแผนและการกำหนดวิธีการ
- 9.) การปฏิบัติงานด้านประชุมอบรมทางวิชาการ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยการปฏิบัติงานวิชาการของ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ไว้เพียง 4 งาน คือ 1.) การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและ การนำหลักสูตรไปใช้ 2.) การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน 3.) การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบ หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 4.) การปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผล ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย สามารถเขียนเป็นภาพประกอบดังนี้

ภาพประกอบ กรอบแนวคิดในการวิจัย ✓ ✓ ✓

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. ครูผู้สอนและผู้บริหารมีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น อยู่ในระดับน้อย
2. ครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตพื้นที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน
3. ผู้บริหาร ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตพื้นที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นเรียน ดังนั้น จึงได้เสนอผลการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบความคิดสนับสนุนงานวิจัย การอภิปรายผลตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
2. สภาพปัญหาในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีครูไม่ครบชั้น
3. การหาแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีครูไม่ครบชั้น
4. แนวการจัดโรงเรียนประถมศึกษา
5. การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
6. การพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
7. การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา
8. การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา
9. การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ปัญหาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่มีการกิจในการจัดการศึกษาปฐมวัย การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 ที่กำหนดให้รัฐจัดบริการอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และถือว่าเป็นการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 17

จากภารกิจจัดการศึกษาดังกล่าว สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีมีข้อมูลรายละเอียดของภารกิจ ผลการดำเนินงาน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการศึกษาตามข้อมูลเบื้องต้นดังต่อไปนี้

1.1 จำนวนโรงเรียนจำแนกตามขนาด

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีมีโรงเรียนทั้งหมด 176 โรงเรียน จำแนกตามแบบและขนาดแตกต่างกัน ตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แบบที่ 1 (นักเรียน 1 – 120 คน) จำนวน 40 โรงเรียน แบบที่ 2 (นักเรียน 121 – 300 คน) จำนวน 76 โรงเรียน แบบที่ 3 (นักเรียน 301 – 600 คน) จำนวน 27 โรงเรียน แบบที่ 4 (นักเรียน 601 – 900 คน) จำนวน 18 โรงเรียน แบบที่ 5 (นักเรียน 901 – 1,200 คน) จำนวน 5 โรงเรียน แบบที่ 6 (นักเรียน 1,201 – 1,500 คน) จำนวน 3 โรงเรียน แบบที่ 7 (นักเรียน 1,501 คนขึ้นไป) จำนวน 7 โรงเรียน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . 2545 : 1)

1.2 จำนวนครูและนักเรียน

ในปีการศึกษา 2544 (ข้อมูล 10 มิถุนายน 2544) จำแนกเป็นนักเรียนก่อนประถมศึกษา 14,849 คน ประถมศึกษา 47,915 คน มัธยมศึกษา 6,169 คน รวมทั้งสิ้น 68,933 คน จำนวนอัตราครู 2,598 คน อัตราส่วนครู : นักเรียน ครู 1 คน : นักเรียน 26.53 คน ซึ่งเป็นอัตราขาดเกินเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และเกณฑ์ ก.ค. 1 : 23 คน เกินเกณฑ์ธนาคารเอเซีย (ADB) 1 : 25 คน เมื่อเทียบกับอัตราครูตามเกณฑ์ ก.ค. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี (ข้อมูล 16 พฤศจิกายน 2544) มีครูตามเกณฑ์ 3,184 อัตรา แต่ปัจจุบันมีครู 2,589 คน อัตราขาดครูจำนวน 842 คน คิดเป็นร้อยละ 26.45 (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . 2545 : 1 – 3)

1.3 ผลการดำเนินงานด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2543 กลุ่มทักษะภาษาไทย จำแนกเป็นรายสมรรถภาพ ดังนี้ สมรรถภาพด้านการฟัง 75.01 ด้านการพูด 75.78 ด้านการอ่านออกเสียง 74.84 ด้านการอ่านจับใจความ 59.34 ด้านการคัดลายมือ 73.08 ด้านการเขียนเล่าเรื่อง ด้านหลักเกณฑ์ 61.72 จากการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า สมรรถภาพด้านการอ่านและจับใจความ อยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุง

ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ จำแนกตามสมรรถภาพดังนี้ สมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจเฉลี่ย 64.62 การคิดคำนวณ 67.40 ด้านคิดเลขเร็ว 73.25 ด้านกระบวนการ 69.81 โจทย์ปัญหา 60.38 ด้านปฏิบัติงาน 79.39 สรุปว่า สมรรถภาพด้านการคิด โจทย์ปัญหาอยู่ในเกณฑ์ต่ำสุดคือ 60.38

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2543 จำแนกเป็นรายกลุ่มประสบการณ์ ดังนี้ กลุ่มทักษะภาษาไทย คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 33.29 ระดับคุณภาพปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 14.68 พอใช้ 24.04 ดี 24.17 ดีมาก 37.15 กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 67.89 ระดับคุณภาพปรับปรุง 14.57 พอใช้ 14.96 ดี 43.50 ดีมาก 26.83 กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 77.21 ระดับคุณภาพปรับปรุง 13.85 พอใช้ 9.98 ดี 23.03 ดีมาก 53.06 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70.05

การวิเคราะห์พบว่า คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด ได้แก่ กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ร้อยละ 77.21 ต่ำสุด ได้แก่ กลุ่มทักษะภาษาไทย ร้อยละ 33.29 เพื่อพิจารณาระดับคุณภาพ พบว่า กลุ่มประสบการณ์ที่มีนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก มากที่สุด ได้แก่ กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ร้อยละ 77.21 และกลุ่มประสบการณ์ที่มีนักเรียนอยู่ในระดับปรับปรุงมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มทักษะภาษาไทย ร้อยละ 14.68 รองลงมาได้แก่ คณิตศาสตร์ ร้อยละ 14.57 และการงานพื้นฐานอาชีพ ร้อยละ 13.85

คะแนนร้อยละ จำแนกเป็นรายสมรรถภาพ กลุ่มทักษะภาษาไทย สมรรถภาพการฟัง 63.75 การอ่านจับใจความ 59.57 การพูด 71.29 อ่านออกเสียง 80.00 การคัดลายมือ 75.40 การย่อความ 65.95 การเขียนเชิงสร้างสรรค์ 67.44 หลักเกณฑ์ทางภาษา 64.87 สรุป สมรรถภาพในกลุ่มทักษะภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 50 ทุกสมรรถภาพ สูงสุด ได้แก่ การอ่านออกเสียง ร้อยละ 80.00 ต่ำสุด ได้แก่ การอ่านจับใจความ ร้อยละ 59.57 เมื่อพิจารณาระดับคุณภาพ พบว่า สมรรถภาพที่มีนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก มากที่สุด ได้แก่ การอ่านออกเสียง ร้อยละ 67.09 และอยู่ในระดับปรับปรุงมากที่สุด ได้แก่ การอ่านจับใจความ ร้อยละ 29.70 รองลงมา ได้แก่ ความเข้าใจในการฟัง ร้อยละ 23.14

กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ จำแนกเป็นรายสมรรถภาพ ดังนี้ ความรู้ความเข้าใจ 68.18 การคิดคำนวณ 64.93 กระบวนการทางคณิตศาสตร์ 68.60 การแก้โจทย์ปัญหา 60.42 การปฏิบัติงานทางคณิตศาสตร์ 77.28 สรุป สมรรถภาพในกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 50 ทุกสมรรถภาพ สูงสุด ได้แก่ การปฏิบัติงานทางคณิตศาสตร์ ร้อยละ 77.28 ต่ำสุด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจร้อยละ 68.18 เมื่อพิจารณาระดับคุณภาพ พบว่า สมรรถภาพที่มีนักเรียนอยู่ในระดับดีมากมากที่สุด ได้แก่ การปฏิบัติงานทางคณิตศาสตร์ ร้อยละ 54.00 และอยู่ในระดับปรับปรุงมากที่สุด ได้แก่ การแก้โจทย์ปัญหา ร้อยละ 27.10 รองลงมา ได้แก่ การคิดคำนวณ ร้อยละ 22.24 (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . 2544ค : 14 – 16)

1.4 ปัญหาในการดำเนินงานสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ได้ทำการสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหา การจัดการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ในสังกัด พบว่า มีปัญหาดังต่อไปนี้

อัตราการออกกลางคันของนักเรียนปีการศึกษา 2542

จำแนกตามสาเหตุ การตาย ไม่ทราบสาเหตุ ยากจน มีปัญหาครอบครัว การสมรส ปัญหาการปรับตัว ปัญหาต้องคดีถูกจับ ปัญหาการเลี้ยงดูครอบครัว และอื่น ๆ ดังนี้

อัตราการออกกลางคันของนักเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาปทุมธานี รวมทั้งสิ้น 363 คน คิดเป็นร้อยละ 2.65 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

อัตราการซ้ำชั้นของนักเรียนปีการศึกษา 2542

นักเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีนักเรียนตกซ้ำชั้น ดังนี้ ประถมปีที่ 1 จำนวน 557 คน ประถมปีที่ 2 จำนวน 220 คน ประถมปีที่ 3 จำนวน 127 คน ประถมปีที่ 4 จำนวน 113 คน ประถมปีที่ 5 จำนวน 134 คน ประถมปีที่ 6 จำนวน 120 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ซ้ำชั้นจำนวน 1,271 คน คิดเป็นร้อยละ 2.93 ของจำนวนนักเรียนปลายปี ชั้นที่มีจำนวนนักเรียนซ้ำชั้นมากที่สุด คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 557 คน

อัตราการเรียนต่อของนักเรียนปีการศึกษา 2542

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ศึกษาต่อและออกไปประกอบอาชีพ จำนวนนักเรียนชาย 3,301 คน หญิง 3,126 คน รวม 6,427 คน จำนวนนักเรียนที่สอบผ่าน ชาย 3,236 คน หญิง 3,071 คน รวม 6,307 คน อัตราเรียนต่อ ชาย 3,186 คน หญิง 3,054 คน รวม 6,240 คน คิดเป็นร้อยละ 98.93 อัตรานักเรียนสอบไม่ผ่าน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 1.07 ออกไปประกอบอาชีพและบรรพชา 67 คน

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาต่อและออกไปประกอบอาชีพ จำนวนนักเรียนชาย 655 คน หญิง 664 คน รวม 1,317 คน สอบได้ ชาย 628 คน หญิง 637 คน รวม 1,265 คน คิดเป็นร้อยละ 96.05 ศึกษาต่อ ชาย 517 คน หญิง 546 คน รวม 1,063 คน คิดเป็นร้อยละ 84.00 ประกอบอาชีพและบรรพชา ชาย 109 คน หญิง 96 คน รวม 205 คน คิดเป็นร้อยละ 16 (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . 2542 : 13)

อัตราการออกกลางคันของนักเรียนปีการศึกษา 2543

นักเรียนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ออกกลางคันทั้งสิ้น 363 คน คิดเป็นร้อยละ 2.65 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

อัตราการตกซ้ำชั้นของนักเรียนปีการศึกษา 2543

นักเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 มีอัตราการตกซ้ำชั้น จำนวน 1,441 คน คิดเป็นร้อยละ 2.93 ของจำนวนนักเรียนที่เข้าสอบปลายภาคเรียน

อัตราการเรียนต่อของนักเรียนปีการศึกษา 2543

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 6,578 คน ศึกษาต่อในระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 6,507 คน คิดเป็นร้อยละ 98.93 มีนักเรียนอีก 71 คนยังไม่ได้ศึกษาต่อจนจบการศึกษามัธยมศึกษาบังคับ 9 ปี

อัตราการเรียนต่อของนักเรียนปีการศึกษา 2543

นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1,428 คน ศึกษาต่อจำนวน 1,261 คน คิดเป็นร้อยละ 88.31 มีนักเรียนจำนวน 167 คน ยังไม่ได้ศึกษาต่อจนจบการศึกษาชั้นพื้นฐาน 12 ปี (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . 2544ข : 6)

จำนวนนักเรียนที่มีน้ำหนักส่วนสูงที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ปีการศึกษา 2543

จำแนกตามเพศและชั้นเรียน

นักเรียนอนุบาล 3 ขวบ อนุบาล 1 อนุบาล 2 มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ชาย 309 คน หญิง 334 คน รวม 643 คน ส่วนสูง ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ชาย 200 คน หญิง 174 คน รวม 374 คน มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ชาย 243 คน หญิง 245 คน รวม 488 คน

ชั้นประถมปีที่ 1 – 6 มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ชาย 1,292 หญิง 1,306 รวม 2,598 คน ส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ชาย 991 คน หญิง 843 คน รวม 1,834 คน มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ชาย 1,068 คน หญิง 945 คน รวม 2,013 คน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ชาย 207 คน หญิง 126 คน รวม 333 คน ส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ชาย 180 คน หญิง 95 คน รวม 275 คน มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ชาย 202 คน หญิง 128 คน รวม 330 คน สรุปจำนวนนักเรียนที่มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานตั้งแต่ชั้น อนุบาล 3 ขวบ – มัธยมปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน รวมทั้งสิ้น ชาย 1,808 คน หญิง 1,766 คน รวม 3,574 คนนักเรียนมีส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน รวมทั้งสิ้น ชาย 1,371 คน หญิง 1,112 คน รวม 2,483 คน นักเรียนมีน้ำหนักส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ชาย 1,513 คน หญิง 1,318 คน รวม 2,831 คน จำนวนนักเรียนที่มีน้ำหนักและส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จำแนกตามเพศและชั้นเรียนปีการศึกษา 2543รวมทั้งสิ้น ชาย 4,692 คน หญิง 4,196 คน รวม 8,888 คน

การประเมินคุณภาพการศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ มีนักเรียนอยู่ในระดับต้องปรับปรุงมากที่สุด ร้อยละ 61 และ 57 ตามลำดับ

ผลการประเมินคุณภาพมาตรฐานโรงเรียน ปีการศึกษา 2542

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี สรุปผลโรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับ 3 ในทุกมาตรฐานและตัวบ่งชี้ มีผลดังต่อไปนี้

1. ด้านคุณภาพนักเรียน ระดับก่อนประถมศึกษา มีจำนวนโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 63 โรงเรียน พบว่า มีโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ได้แก่ โรงเรียนอินทรวารี โรงเรียนวัดลำหาเมฆ โรงเรียนวัดอดิสร โรงเรียนวัดลานนา โรงเรียนวัดกลางคลองสิบ โรงเรียนนิกรราษฎร์บำรุง รวมทั้งสิ้น 6 โรงเรียน ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 34 โรงเรียน

2. ด้านคุณภาพนักเรียน ระดับประถมศึกษา มีโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานทั้งหมด 31 โรงเรียน พบว่า มีโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ได้แก่ โรงเรียนวัดโสภณาราม โรงเรียนวัดกลางคลองสิบ โรงเรียนวัดแสงมณี รวมทั้งสิ้น 3 โรงเรียน ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 37 โรงเรียน
3. มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มีโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 43 โรงเรียน พบว่า มีโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ได้แก่ โรงเรียนวัดนิเทศน์ โรงเรียนกลางคลองสิบ โรงเรียนร่วมจิตประสาธน์ รวมทั้งสิ้น 3 โรงเรียน ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 37 โรงเรียน
4. มาตรฐานด้านการบริหาร มีโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 32 โรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 40 โรงเรียน ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานทุกมาตรฐานและตัวบ่งชี้

สรุปผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียนพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มักจะมีปัญหาในเรื่องการพัฒนาคุณภาพด้านผู้เรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหาร ซึ่งเป็นปัญหาที่หน่วยงานระดับอำเภอ ระดับจังหวัด จะต้องให้ความสนใจ ให้การสนับสนุน และพัฒนาโรงเรียนดังกล่าวให้มีคุณภาพด้านมาตรฐานใกล้เคียงกัน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . 2542 : 25 – 30)

ผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียน ปีการศึกษา 2543

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีโรงเรียนที่ผ่านการประเมินระดับ 3 ในทุกมาตรฐาน และตัวบ่งชี้

1. มาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียน
 - 1.1 ระดับก่อนประถมศึกษา มีโรงเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 63 โรงเรียน
 - 1.2 ระดับประถมศึกษา มีโรงเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 31 โรงเรียน
 - 1.3 ระดับมัธยมศึกษา มีโรงเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 2 โรงเรียน

2. มาตรฐานด้านการเรียนการสอน

มีโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 40 โรงเรียน

3. มาตรฐานด้านการบริหารโรงเรียน

มีโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านบริหาร 32 โรงเรียน

สรุปจากตัวเลข ชี้ให้เห็นว่าจะมีโรงเรียนในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน เพียง 8 โรงเรียนเท่านั้น นอกนั้นผ่านเกณฑ์มาตรฐานเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น และยังมีโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ระดับ 3 ในทุกมาตรฐาน จำนวน 168 โรงเรียน ในจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 176 โรงเรียน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . 2544ข : 5)

ผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียน ปีการศึกษา 2544

จากการประเมินภายในตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน พบว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีโรงเรียนที่ผ่านการประเมิน ระดับ 1 – 3 ซึ่งเป็นระดับที่น่าพอใจ จำนวน 22 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 12.50 มีโรงเรียนอีกจำนวน 154 โรงเรียน อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุงแก้ไข คิดเป็นร้อยละ 87.50 จากการสำรวจตัวบ่งชี้ในการประเมินมาตรฐานโรงเรียน มากกว่าร้อยละ 50 ไม่ผ่านเกณฑ์ระดับ 3 คือ

1. ด้านคุณภาพนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา พบข้อบกพร่องในเรื่อง ความสามารถในการแสวงหาความรู้

2. ด้านคุณภาพนักเรียนระดับประถมศึกษา พบข้อบกพร่องในเรื่อง ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ความสามารถทางคณิตศาสตร์

3. ด้านคุณภาพนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบข้อบกพร่องในเรื่อง ความรู้พื้นฐานตามหลักสูตรของแต่ละระดับการศึกษา ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ความสามารถทางคณิตศาสตร์ ความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา ความสามารถในการแสวงหาความรู้ นิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต ความเคารพสิทธิส่วนบุคคล ส่วนรวมและกฎระเบียบของสังคม ความร่วมมือร่วมใจประสานประโยชน์เพื่อส่วนรวม การมีน้ำหนักร่างกายสูงและสมรรถภาพกายตามเกณฑ์มาตรฐานเด็กไทย ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือและตอบแทนคุณ ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่และความถูกต้อง การใช้สิ่งของและทรัพย์สินอย่างประหยัดและคุ้มค่า การเห็นคุณค่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรม

4. ด้านการเรียนการสอน พบข้อบกพร่องในเรื่อง การวางแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของนักเรียน และท้องถิ่น

5. ด้านการบริหารโรงเรียน พบข้อบกพร่องในเรื่อง จัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ได้ครบถ้วนถูกต้อง ตรงกับสภาพต้องการและทันต่อการใช้งาน จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จัดแหล่งความรู้ สื่อและเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนการสอน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . 2544ช : 6 – 7)

2. สภาพปัญหาในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีครูไม่ครบชั้น

โรงเรียนประถมศึกษาที่มีครูไม่ครบชั้นเป็นปัญหาที่มีผลกระทบถึงคุณภาพทางการศึกษามาช้านาน เนื่องจากประเทศของเรามีทรัพยากรจำกัด แต่มีความจำเป็นจะต้องพัฒนาประเทศหลายด้าน เมื่อครูไม่ครบชั้นเรียน ครูคนหนึ่งจึงต้องรับผิดชอบมากกว่าหนึ่งชั้นเรียน ทำให้เกิดปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมาก จากผลการสัมมนาของกรมวิชาการเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาในทศวรรษและ เทคโนโลยีมาปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาในโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ครบชั้น สรุปได้ว่า โรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้นมีปัญหาดังนี้ (กรมวิชาการ . 2535ก : 59 – 62)

1. ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ ครูสอนไม่ทันหลักสูตร เพราะเนื้อหาวิชาในหลักสูตรมากเกินไป ครูสอนให้เด็กเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ตามความมุ่งหมายของหลักสูตรได้ไม่ครบ

2. ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู ได้แก่ ครูไม่มีเวลาเตรียมการสอน ครูดูแลเด็กไม่ทั่วถึง ครูตรวจงานเด็กไม่ทัน ครูไม่ถนัดในบางวิชาจึงไม่ได้สอน หรือสอนไม่ได้เต็มที่ ครูทำงานหนักเกินไป ครูขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีเวลาเปิดทำการสอนน้อยกว่าปกติ เพราะครูไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทำการสอนได้ครบทุกวันที่เปิดทำการสอน เนื่องจากจะต้องใช้เวลาการสอนไปปฏิบัติงานอื่น

3. ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน ได้แก่ การขาดเรียน ความยากจน ขาดอุปกรณ์การเรียน

4. ปัญหาเกี่ยวกับการวัดผลการศึกษา ไม่สามารถวัดผลได้สอดคล้องกับหลักสูตร

5. ปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น ได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ที่เต็มไปด้วยแม่น้ำ ลำคลอง ป่าไม้ ภูเขา และเส้นทางคมนาคม ทำให้เกิดความจำเป็นที่ต้องมีโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น การตั้งถิ่นฐานของประชาชนกระจุกกระจายเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย และทุกกลุ่มต่างก็มีความต้องการโรงเรียนเพื่อบุตรหลานของตน สภาพแวดล้อมอื่น ๆ เช่น กฎหมายบ้านเมือง การปกครองผู้มีอำนาจ ฯลฯ ล้วนก่อให้เกิดโรงเรียนขนาดเล็กโดยไม่จำเป็น (กานต์ กุณาสล . 2542 : 198 – 199)

3. การหาแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น

ปัญหาครูไม่ครบชั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาได้เห็นความสำคัญ และได้จัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อหาทางปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา ผลการประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะทางด้านการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ 1.) การสอนโดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม 2.) การจัดตารางสอนเพื่อให้ครูคนเดียวสอนหลายชั้นในขณะเดียวกัน 3.) การหลอมหลักสูตร 4.) กลวิธีในการสอนวิชาต่าง ๆ 5.) การใช้เด็กโตช่วยสอนเด็กเล็ก 6.) การให้เด็กทำงานตามลำพัง 7.) การใช้อุปกรณ์การสอน 8.) บริการห้องสมุด 9.) การใช้วิทยากรในห้องเรียน

กรมสามัญศึกษา ได้จัดประชุมอบรมครูไม่ครบชั้นเป็นโครงการต่อเนื่องกันหลายปี และยังได้หาการศึกษาค้นคว้าปัญหาของโรงเรียนครูไม่ครบชั้นในถิ่นกันดาร โดยออกแบบสอบถามให้ครูที่เข้ารับการอบรมเป็นผู้ตอบ ผลของการศึกษาสรุปได้ว่า ครูในโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้นในถิ่นกันดารประสบปัญหาใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับข้อบกพร่องของสภาพแวดล้อม มีทั้งสภาพที่เป็นปัญหาของตัวเอง สภาพที่เป็นปัญหาของครู และสภาพที่เป็นปัญหาของผู้ปกครอง

กรมวิชาการ ได้จัดให้มีการสัมมนาเกี่ยวกับเรื่อง การพิจารณานำนวัตกรรมและเทคโนโลยีการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาในโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้นนั้น การแก้ปัญหาคูไม่ครบชั้นไม่ใช่อยู่ที่การเพิ่มจำนวนครูให้ครบชั้น เพราะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กไม่จำเป็นต้องมีครูจำนวนมาก และยังหาครูที่จะบรรจุในโรงเรียนประเภทนี้ได้ยากยิ่ง ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องแก้ที่ตัวบุคคล คือ ตัวครูให้ปฏิบัติงานสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดให้มีการประชุมปฏิบัติการเพื่อวางแผนทางจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีครูไม่ครบชั้น แนวทางแก้ปัญหของโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้นในด้านจัดการเรียนการสอนนั้น ควรจะได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้าน การจัดห้องเรียน การจัดสภาพห้องเรียน และการใช้สื่อของ อาร์ ไอ ที ในการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ทำการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษาพบว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีคุณภาพดีกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ . 2538 : 14)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ทำการศึกษาแนวความคิดในการจัดโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในรูปแบบต่าง ๆ โดยได้ทำการทดลองดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 เป็นต้นมา สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดชั้นเรียนสำหรับนักเรียน 2 กลุ่มอายุในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผลปรากฏว่า นักเรียน 2 กลุ่มอายุมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน

2. รูปแบบการทดลองใช้รถจักรยานให้นักเรียนขี่ไปโรงเรียน เพื่อขยายการศึกษาภาคบังคับในโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ร้อยละ 50.82 ของผู้ปกครองเห็นว่า การเดินทางโดยรถจักรยานของนักเรียนไม่ปลอดภัย ร้อยละ 72.69 เห็นว่าสภาพการใช้รถจักรยานของนักเรียนสามารถใช้เดินทางไปโรงเรียนได้ทุกฤดูกาล ร้อยละ 98.39 เห็นด้วยกับโครงการนี้

3. รูปแบบการจัดรถรับส่งนักเรียน พบว่า นักเรียนได้มีโอกาสเรียนต่อชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนใกล้เคียงเป็นจำนวนมากขึ้น และเป็นประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจดีกับประชาชนอีกด้วย

จากผลการวิจัยแสดงว่า ปัญหาคุณภาพทางการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีครูไม่ครบชั้น เป็นปัญหาพื้นฐานที่จำเป็นต้องรีบแก้ไขปรับปรุง มิฉะนั้นแล้วจะมีผลสะท้อนไปถึงการศึกษาระดับอื่น ๆ และครอบคลุมไปถึงการพัฒนาประเทศในส่วนรวมด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2535 : 102 – 104)

4. แนวการจัดการโรงเรียนประถมศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา มีรูปแบบในการจัดการแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับแนวคิด ความเชื่อ และเป็นการพยายามขจัดปัญหาในอดีต เพื่อประโยชน์ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน การจัดการโรงเรียนประถมศึกษาโดยมากจะเป็นทางด้านการจัดการ (Management) หรือบริหารโรงเรียนประถมศึกษาทั้งระบบเป็นจุดใหญ่ มิได้ย่ำถึงการจัดรูปแบบ (Organizational Pattern) ของโรงเรียน การจัดรูปแบบโรงเรียนประถมศึกษานั้น โดยทั่วไปมักจัดเป็น 3 รูปแบบด้วยกันคือ

1. การจัดโรงเรียนแบบมีชั้น (Graded School)
2. การจัดโรงเรียนแบบกึ่งเป็นชั้น (Semi – Graded School)
3. การจัดโรงเรียนแบบไม่มีชั้น (Non graded School)

อย่างไรก็ดี รัฐจะจัดชั้นเรียนแบบไหนนั้น ก็ขึ้นอยู่กับนโยบายแห่งรัฐ และปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการ เช่น

1. อาคารสถานที่ ว่ามีความเหมาะสมในการจัดการสอนแบบใด เป็นไปตามนโยบายหลักแห่งรัฐหรือไม่
2. ทักษะของครู ผู้ปกครอง และนักเรียน
3. อุปกรณ์ที่มีอยู่ ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะแต่ละแบบต้องใช้อุปกรณ์ไม่เท่ากัน
4. บุคลากร การจัดโรงเรียนจะดำเนินไปได้ ต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ยอมรับวิธีการจัดนั้น ๆ ด้วย
5. เป้าหมายนโยบายแห่งรัฐ บรรดาปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว จำเป็นต้องนำมาพิจารณาในการจัดโรงเรียนด้วย

การจัดรูปแบบโรงเรียนที่แบ่งออกเป็นชั้นเรียนนั้น ยังเป็นที่นิยมจัดกันอยู่อย่างกว้างขวางเพราะเป็นวิธีการจัดที่ค่อนข้างง่ายและสะดวกสบาย เป็นการจัดเนื้อหาของหลักสูตรให้เข้ากับระดับชั้นและวัยของเด็ก เมื่อเด็กเรียนเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ละชั้นจนจบโดยการสอนของครูแล้ว ก็จะเลื่อนไปเรียนในชั้นสูงขึ้น โดยปกติจะเลื่อนเมื่อสิ้นปีการศึกษา

4.1 การจัดโรงเรียนแบบมีชั้น (Graded School)

การจัดการศึกษาไทย แรกเริ่มนั้นอยู่ในรูปไม่มีชั้น เราจัดการประถมศึกษาแบบมีชั้นเรียนเรื่อยมา อาจจัดเป็น 3 ชั้นบ้าง 5 ชั้นบ้าง 7 ชั้นบ้าง จนถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 กำหนดไว้ว่า การประถมศึกษาไทยแบ่งเป็น 6 ชั้น การจัดชั้นเรียนแบบนี้ยังเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นวิธีการที่จัดค่อนข้างง่าย สะดวกสบาย เป็นการจัดเนื้อหาหลักสูตรให้เหมาะสมสำหรับชั้นและอายุของเด็ก และจะมีการเลื่อนชั้นเมื่อสิ้นปีการศึกษา

ข้อดีของการจัดโรงเรียนแบบมีชั้น

1. เป็นแบบที่เปิดช่องทาง ให้สามารถแบ่งเด็กอยู่ประจำกลุ่มสอน ตั้งแต่ต้นปีการศึกษา และอยู่ในชั้นนั้นจนถึงสิ้นปี โดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง

2. ง่ายแก่การเก็บข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนและสะดวกในการจัดตารางเรียน

3. สามารถจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ประจำชั้นเรียน และใช้ไปได้เรื่อย ๆ โดยจัดหาเพิ่มเติมเป็น

ครั้งคราว

4. สามารถกำหนดเนื้อหาในการสอน และเป้าหมายที่ต้องการให้แก่ครูแต่ละคนรับผิดชอบได้ง่าย

5. ประชาชนโดยทั่วไป คำนึงกับกระบวนการจัดการเรียนแบบนี้มานาน ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมแวดล้อม

6. เป็นวิธีการที่ไม่ต้องอาศัยความริเริ่ม การวางแผนงาน และเวลาของครูและผู้บริหารมาก เหมือนแบบอื่น ๆ

7. สถาบันการฝึกหัดครูส่วนใหญ่ ให้การฝึกอบรมนักศึกษา เพื่อเป็นครูในโรงเรียนแบบชั้นเป็นส่วนใหญ่

ข้อเสียของการจัดโรงเรียนแบบมีชั้น

1. ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กน้อย เพราะเด็กแต่ละคนมีความสามารถประจำตัวต่างกัน

2. หลักสูตรเดียว ไม่สามารถสนองความสนใจของเด็กทุกคนได้

3. นักเรียนอาจเกิดความวิตกกังวลในการสอบไล่ได้ - ตก

4. ผู้วางหลักสูตรยากที่จะจัดเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับชั้นเรียนของเด็กที่มีความแตกต่างกัน

5. ความแตกต่างในความสัมพันธ์ผลทางการเรียนของเด็กแต่ละคนมีมาก

(กานต์ กุณาตล . 2542 : 47 – 49)

4.2 การจัดโรงเรียนแบบกึ่งเป็นชั้น (Semi – Graded School)

การจัดโรงเรียนแบบนี้ ในประเทศไทยของเรายังไม่ปรากฏสำหรับการประถมศึกษาภาคบังคับ เว้นแต่ในท้องถิ่นที่ครูไม่ครบชั้น อาจจะมีการรวมชั้น เป็น ป.1 กับ ป.2 และ ป.3 กับ ป.4 หรือแตกต่างกันไปจากนี้ ถึงอย่างไรก็ตามบัญชีเรียกชื่อที่ดี ทะเบียนนักเรียนก็ดียังมีการแบ่งชั้นของเด็กอยู่

ที่เห็นมีลักษณะรวมชั้น ก็เฉพาะการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งใช้เวลาเรียนในภาคค่ำ กล่าวคือแบ่งเป็น

1. ระดับ 1 เรียนหลักสูตร ป. 1 – 2

2. ระดับ 2 เรียนหลักสูตร ป. 3 – 4

3. ระดับ 3 เรียนหลักสูตร ป. 5 – 7

4. ระดับ 4 เรียนหลักสูตร ม.ศ. 1 – 3 (ม. 1 – 3)

5. ระดับ 5 เรียนหลักสูตร ม.ศ. 4 – 5 (ม. 4 – 6)

การจัดแบบนั้ครู จะต้องสอนได้หลาย ๆ ระดับชั้นพร้อม ๆ กัน แต่มโนทัศน์ (Concept) ในการจัดของต่างประเทศกับประเทศไทยอาจไม่ตรงกันนัก เพราะเขาเน้นสำหรับเด็กในเกณฑ์บังคับแต่ของไทย เน้นสำหรับผู้พลาดโอกาสทางการศึกษาเบื้องต้นเป็นสำคัญ ปรัชญาของการจัดชั้นเรียนแบบนี้มีอยู่ว่า นักเรียนเรียนรู้ได้ดี ทั้งจากกลุ่มที่มีลักษณะเหมือนกันและแตกต่างจากตนเอง อาทิเช่น วุฒิภาวะในด้านหนึ่งของเด็กคนหนึ่ง อาจได้รับมาจากการได้อยู่ร่วมกับคนที่มีความวุฒิภาวะมากกว่า และส่วนหนึ่งได้จากคนที่มีความวุฒิภาวะน้อยกว่า ชาร์เลส เอฟ เฟเบอร์ และ เกลเบิร์ก เอฟ แชรร์รอน (Charles F. Faber and Gelbert F. Shearron . 1970 : 62)

4.3 โรงเรียนประถมศึกษาแบบไม่มีชั้น (Non Graded School)

การจัดโรงเรียนแบบไม่มีชั้น เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาและข้อบกพร่องของการจัดโรงเรียนแบบมีชั้น ซึ่งก็คือโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วไปนั่นเอง โรงเรียนแบบมีชั้นมีการกำหนดให้เด็กที่เข้าเรียนตามระดับอายุ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่เด็กเรียนในโรงเรียนแบบมีชั้น จากผลการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาเท่าที่ผ่านมาพบว่า มีเด็กเป็นจำนวนมากไม่สามารถผ่านเกณฑ์ และไม่ได้เลื่อนชั้นขึ้นไปเรียนชั้นที่สูงขึ้น เด็กเหล่านี้จะต้องเรียนซ้ำชั้นเดิมอีกหนึ่งปี ซึ่งอัตราการซ้ำชั้นของนักเรียนประถมศึกษาในประเทศไทยอยู่ในระดับสูงมาก คิดเฉลี่ยทุกชั้นในปีการศึกษา 2520 ถึงร้อยละ 14.50 ต่อปี (กานต์ ภูมามาส . 2542 : 55) ซึ่งถ้าพิจารณาในแง่ของการลงทุนทางการศึกษาจะเห็นได้ว่ารัฐต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดการศึกษา เพิ่มขึ้น ยังขึ้นอยู่กับการตัดสินใจและความเห็นส่วนตัวของครูประจำชั้นอยู่มากมิใช่การตัดสินใจโดยอาศัย หลักเกณฑ์ที่แน่นอนถูกต้อง และเด็กที่ตกซ้ำชั้นก็ไม่ได้พัฒนาผลการเรียนของตนเองให้ดีขึ้นไปกว่าเดิม เพราะจากการศึกษาพบว่าเด็กที่ตกซ้ำชั้นมีแนวโน้มจะเรียนด้อยกว่าเด็กอื่นที่มีความสามารถระดับเดียวกัน แต่สามารถผ่านขึ้นไปเรียนในชั้นสูงขึ้นไปได้ รวมทั้งเด็กที่ตกซ้ำชั้นนั้นยังมีความรู้สึกต่อตัวเองในทางลบ และมีปัญหาในด้านพัฒนาการทางสังคม ส่วนการให้เด็กเลื่อนชั้นขึ้นไปโดยที่เด็กไม่พร้อมก็อาจจะเกิดผลที่ไม่ดีตามมาอีกเช่นกัน จอห์น ไอ์ กูดแลด (Goodlad.1976 : 124)

แนวคิดและหลักการในการจัดโรงเรียนแบบไม่มีชั้น จอห์น ไอ์ กูดแลด (Goodlad .1976 : 126–127) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการจัดโรงเรียนแบบไม่มีชั้นไว้ว่า

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล เด็กแต่ละคนนั้นแม้ว่าจะอายุเท่ากัน แต่จะมีความพร้อมในการเรียนต่างกัน มีอัตราเร็วของความเจริญงอกงามต่างกัน มีรูปแบบของการเรียนและความคิดที่แตกต่างกันด้วย
2. ธรรมชาติของความรู้ ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ดังนั้น เนื้อหาวิชาที่กำหนดให้เด็กเรียนจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องและจำเป็นสำหรับนักเรียน
3. ธรรมชาติของการเรียนรู้ การที่เด็กจะเรียนอะไรและเรียนโดยวิธีใดนั้น เป็นเรื่องเฉพาะของเด็กแต่ละคน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรเป็นไปอย่างเหมาะสมกับลักษณะของเด็กแต่ละคน
4. ธรรมชาติของคน เด็กจะเกิดการพัฒนาร่างกายได้เร็วขึ้นของการยอมรับนับถือและไว้วางใจกัน การสนับสนุนและการกระตุ้นจากครูในโรงเรียนแบบไม่มีชั้นถือว่าความสำเร็จจะเป็นการจูงใจให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความสำเร็จซ้ำ ๆ กันอีก

5. การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 60 คน จำนวนประมาณ 2,891 โรงเรียน มีนักเรียน ตั้งแต่ 1 – 120 คน จำนวน 10,955 โรงเรียน และมีแนวโน้มว่าจำนวนนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กนี้จะลดจำนวนลงไปเรื่อย ๆ ด้วยเหตุนี้การกระจายทรัพยากรอันจำกัดภายใต้เงื่อนไขภาวะเศรษฐกิจของประเทศให้กับโรงเรียนทุกโรงเรียนอย่างทั่วถึงย่อมเป็นไปได้ยาก ดังนั้นการแสวงหารูปแบบและวิธีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการกระจายทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้ทั่วถึงและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ด้วยตระหนักในความสำคัญดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้กำหนดนโยบายการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กโดยแบ่งโรงเรียนขนาดเล็กออกเป็น 2 ประเภท คือ

5.1 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีความเหมาะสมในการรวมโรงเรียน

การรวมโรงเรียน คือ การนำนักเรียนจากโรงเรียนขนาดเล็กไปเรียนร่วมกับโรงเรียนที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงและสนับสนุนจัดค่าพาหนะสำหรับนักเรียนในการเดินทางไปเรียนในโรงเรียนดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด นักเรียนได้รับโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาจากโรงเรียนที่มีความพร้อมสูงอย่างทั่วถึง และได้รับการสนับสนุนจากรัฐอย่างเสมอภาคกัน

โรงเรียนขนาดเล็กที่มีความเหมาะสมในการดำเนินการรวมโรงเรียน คือ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากอัตราการเกิดลดลง หรืออัตราการเคลื่อนย้ายของประชากรวัยเจริญพันธุ์จากชนบทสู่ชุมชนเมือง หรือมีเด็กวัยเรียนแต่ผู้ปกครองในท้องถิ่นนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนอื่น ๆ โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้เป็นเป้าหมายที่จะพิจารณาทบทวนประสิทธิภาพการจัดการศึกษาทั้งทางด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ด้านบุคลากร สภาพภูมิศาสตร์ สภาพท้องถิ่น ความเชื่อและวัฒนธรรม ชุมชน รวมไปถึงการลงทุนทางการศึกษา โดยอาจพิจารณากำหนดให้ดำเนินการรวมทั้งโรงเรียน หรือรวมบางชั้น (เฉพาะชั้นเด็กโต) แล้วรวมชั้นเรียนที่เหลือแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยมีเป้าหมายในการรวมโรงเรียน

ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 – 2544 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีเป้าหมายการรวมโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 60 คนลง แนวการดำเนินการรวมโรงเรียนในระดับจังหวัด มียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้ 1.) ทุกจังหวัดจัดทำแผนการรวมโรงเรียนเป็นแผนระยะ 3 – 5 ปี 2.) กำหนดให้มีการรวมทั้งโรงเรียนหรือรวมบางชั้น (เฉพาะชั้นเด็กโต) แล้วรวมชั้นเรียนที่เหลือแบบค่อยเป็นค่อยไป 3.) กำหนดการบริหารงานบุคคลให้สอดคล้องกับนโยบายการรวมโรงเรียน เช่น การให้สิทธิสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมารวมในการสอบเข้าดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้น การให้สิทธิในการโอนย้ายครูผู้สอน 4.) ประชาสัมพันธ์ และทำความเข้าใจกับประชาชน ผู้ปกครอง ให้เห็นความจำเป็นและตระหนักในเรื่องการลงทุนทางการศึกษา และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ 5.) พัฒนาโรงเรียนหลักให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อจูงใจผู้ปกครอง และนักเรียนให้มาเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพมากกว่า 6.) สำรวจและวางแผนการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนค่าพาหนะของนักเรียนในแต่ละปีจนจบการศึกษาชั้นสูงสุดของโรงเรียนหลัก 7.) จัดหาความช่วยเหลือจากชุมชนด้านค่าพาหนะนักเรียนหรืออื่น ๆ สมทบกับงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้เพียงพอ 8.) จัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนการรวมโรงเรียน เช่น

การสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนหลัก การช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมารวม ฯลฯ 9.) วางแผนการใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนที่รวมให้เกิดประโยชน์สูงสุด 10.) ดำเนินการตามแผนการรวมโรงเรียนในแต่ละปี โดยติดตามประเมินผล ปรับปรุงและแก้ไขการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ พร้อมการรายงานผลการดำเนินงาน

5.2 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ไม่สามารถรวมโรงเรียนได้

สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่ไม่สามารถรวมได้นั้น อาจเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ไม่มีหน่วยงานอื่นจัดบริการการศึกษาในพื้นที่ หรือเป็นโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น การสอนเด็กหลายชั้น การสอนเด็กหลายกลุ่มอายุ
2. บริหารงานบุคคลให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพ เช่น การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานอัตราค่าจ้างครู เพื่อเป็นการเพิ่มจำนวนนักเรียนต่อครูให้สูงขึ้นตามข้อเสนอแนะของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB)
3. จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อใช้ทดแทนครู เช่น การใช้สื่อ RIT หรือสื่อประเภทอื่นๆ ที่เน้นให้นักเรียนใช้ศึกษาด้วยตนเอง
4. เกณฑ์รับนักเรียนแบบปีเว้นปี
5. ศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก

ทั้งนี้ อาจให้ดำรงอยู่เป็นโรงเรียนเอกเทศเปิดสอนทุกระดับโดยได้รับการสนับสนุนการเครือข่ายวิทยากรหรือโรงเรียนศูนย์ปฏิบัติการการศึกษาหรืออาจเป็นโรงเรียนสาขาเปิดบริการสำหรับเด็กระดับอนุบาล และ/หรือประถมศึกษาตอนต้น และสนับสนุนค่าพาหนะให้นักเรียนในระดับสูงไปเรียนในโรงเรียนที่มีความพร้อม

5.3 การจัดโรงเรียนเครือข่ายสหวิทยาเขตมณฑล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตระหนักถึงสภาพความเหลื่อมล้ำด้านความพร้อม คุณภาพ และการยอมรับของชุมชนต่อโรงเรียนในสังกัด ดังนั้นจึงมีการกำหนดรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนแบบร่วมมือช่วยเหลือกันเป็นเครือข่ายโรงเรียนเพื่อร่วมจัดการเรียนการสอน การระดมทรัพยากร และสรรพกำลังในการพัฒนาร่วมกัน ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของครู โดยมีรูปแบบ ดังนี้

โรงเรียนเครือข่ายสหวิทยาเขต

เป็นการกำหนดรูปแบบเครือข่ายโรงเรียนโดยใช้รูปแบบและสัญลักษณ์ของโรงเรียนต้นแบบร่วมกัน โดยโรงเรียนต้นแบบจะดูแล สนับสนุน ตลอดจนรับรองคุณภาพ โรงเรียนประเภทนี้จะมี 2 ลักษณะ คือ เครือข่ายโรงเรียนอนุบาล และเครือข่ายโรงเรียนมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับ เครือข่ายโรงเรียนทั้ง 2 ลักษณะนี้โรงเรียนแม่ข่ายจะให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ แก่โรงเรียนในเครือข่าย เช่น การปรับปรุงรูปแบบการบริหารโรงเรียน การปรับปรุงรูปแบบการจัดประสบการณ์ / กระบวนการเรียนการสอน การจัดทำและ

พัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนการสอน การประเมินพัฒนาการนักเรียน การนิเทศ กำกับ ดูแลและรับรอง มาตรฐานจากโรงเรียนแม่ข่าย การพัฒนาครู และผู้บริหารโรงเรียน การหมุนเวียนครูจากโรงเรียนแม่ข่าย ไปช่วยสอน และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

เครือข่ายโรงเรียนศูนย์ปฏิบัติการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีนโยบายที่จะคัดเลือกโรงเรียนจำนวนหนึ่งที่มีความพร้อมด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ ที่ตั้งโรงเรียนเป็นจุดศูนย์กลาง การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย และมีการจัดการศึกษาทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เพื่อเป็นเป้าหมายการพัฒนายกระดับมาตรฐานให้เป็นโรงเรียนแม่เหล็ก (Magnet School) หรือโรงเรียนศูนย์ปฏิบัติการศึกษา และวางแผนพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนเพื่อให้ร่วมกันพัฒนาบุคลากร การเรียนการสอนและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน รวมทั้งการให้บริการทางการศึกษาแก่ชุมชน การให้บริการโรงเรียนในเครือข่าย มีดังต่อไปนี้ คือ 1.) ให้บริการทางวิชาการโดยเฉพาะวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์ สำหรับโรงเรียนที่อยู่ในเครือข่าย 2.) ให้บริการศูนย์คอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (GAI) สื่อประสมต่าง ๆ และห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Library) 3.) เป็นศูนย์ฝึกอบรมคอมพิวเตอร์สำหรับครู ผู้บริหารและบุคคลที่สนใจทั่วไป 4.) เป็นศูนย์ข้อมูลสารสนเทศด้านการบริหารงาน สำหรับโรงเรียนในเครือข่าย 5.) เป็นศูนย์ประสานงานเครือข่ายวิทยากรแกนนำและครูในการสัมมนาประชุม ปฏิบัติการ และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

โรงเรียนเครือข่ายวิทยากร

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาตินั้นมีจำนวนมาก การที่จะพัฒนาโรงเรียนทุกโรงให้มีความสมบูรณ์ทุกด้านจึงเป็นเรื่องที่ยากยิ่งและต้องลงทุนสูงมาก ด้วยเหตุนี้จึงได้กำหนดรูปแบบความร่วมมือช่วยเหลือเพื่ออุดช่องว่างให้แกกันระหว่างโรงเรียน ซึ่งเรียกว่า โรงเรียนในเครือข่ายวิทยากรขึ้น เครือข่ายวิทยากร คือ การจัดโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปที่มีศักยภาพ ความพร้อม ความเชี่ยวชาญหรือความโดดเด่นในวิทยาการสาขาต่าง ๆ โดยเฉพาะให้เป็นเครือข่ายเพื่อให้บริการทางวิชาการระหว่างโรงเรียนในเครือข่าย ซึ่งกำหนดไว้ทั้งหมด 7 สาขา ได้แก่ 1.) วิทยากรด้านคอมพิวเตอร์ 2.) วิทยากรด้านคณิตศาสตร์ 3.) วิทยากรด้านภาษาไทย 4.) วิทยากรด้านวิทยาศาสตร์ 5.) วิทยากรด้านภาษาอังกฤษ 6.) วิทยากรด้านวิชาชีพ 7.) วิทยากรด้านกีฬา ศิลปะและดนตรี

โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปไม่มีศักยภาพ ความพร้อม ความเชี่ยวชาญหรือความโดดเด่นในวิทยาการสาขาต่าง ๆ นั้นหมายรวมถึง โรงเรียนที่บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ หรือมีความพร้อมด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ หรือมีความสามารถโดดเด่นเป็นที่ยอมรับ หรือมีศักยภาพในการพัฒนาสาขาวิทยากรทั้ง 7 ด้านดังกล่าวโดยโรงเรียนหนึ่ง ๆ จะทำหน้าที่เป็นแม่ข่ายทางวิชาการให้แก่โรงเรียนลูกข่าย ซึ่งอาจจะให้บริการวิทยากรมากกว่า 1 ด้านก็ได้ (สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . 2541 : 2 – 15)

6. การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ได้รับมอบหมายจากสำนักผู้ตรวจราชการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตตรวจราชการที่ 1 ให้เชิญผู้อำนวยการการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร และหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดในเขตการศึกษา 1 ร่วมประชุมการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนโดยใช้สื่อและเทคโนโลยีในโรงเรียนขนาดเล็กเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2543 ได้สรุปสาระสำคัญโดยให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ได้จัดทำแผนการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวทางที่ประชุมได้ตกลงเกี่ยวกับแผนการดำเนินงาน ได้สรุปผลการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนโรงเรียนขนาดเล็กเขตการศึกษา 1 ซึ่งแต่ละจังหวัดดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยกระบวนการพัฒนาครู และประกันคุณภาพ สรุปการดำเนินการ ดังนี้

ข้อมูลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตการศึกษา 1 ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร 38 โรงเรียน นครปฐม 58 โรงเรียน สมุทรปราการ 29 โรงเรียน นนทบุรี 27 โรงเรียน สมุทรสาคร 26 โรงเรียน ปทุมธานี 40 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 218 โรงเรียน

ในปีการศึกษา 2544 โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 60 คนลงมา จะยุบรวมโรงเรียน ส่วนโรงเรียนที่ยุบไม่ได้ ให้ดำเนินการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา มีมาตรฐานคุณภาพ ซึ่งสรุปเป็นภาพรวมดังนี้

1. จัดให้นักเรียนบางชั้นเรียน (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 – 6) ในโรงเรียนขนาดเล็ก เดินทางไปเรียนร่วมกับโรงเรียนหลัก โดยสนับสนุนค่าพาหนะวันละ 6 บาท/คน/วัน เป็นเวลา 200 วัน
2. จัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น และรวมชั้นใกล้เคียงกัน เช่น อนุบาล 1 – 2 ประถมศึกษา 1 – 2 ประถม 3 – 4 ประถม 5 – 6 เรียนรวมกัน และรวมชั้นเรียนเป็นบางวิชา
3. พัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียนให้สอดคล้องแก่ผู้เรียน ท้องถิ่น
4. จัดโรงเรียนเครือข่ายสหวิทยาเขต ช่วยเหลือโรงเรียนขนาดเล็ก
5. ดำเนินการปฏิรูปการศึกษา พัฒนาครูและโรงเรียน เป็นโรงเรียนแกนนำ ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้
6. พัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้ยุทธศาสตร์ (TEMS และ MEI) ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในวิชา ภาษาไทย (Thai) อังกฤษ (English) คณิตศาสตร์ (Mathematics) วิทยาศาสตร์ (Science) และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ได้แก่ คุณธรรม (Moral) อารมณ์ (Emotion) สติปัญญา (Intelligent)
7. ใช้เทคโนโลยีช่วยสอน เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ (CAI ช่วยสอน) โทรทัศน์เพื่อการศึกษ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ RIT การใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นช่วยสอน

สำหรับการดำเนินงานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีโรงเรียนขนาดเล็กมีเด็กตั้งแต่ 1 – 120 คน จำนวน 40 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น และขาดแคลนทรัพยากร ได้ดำเนินการตามแนวนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามมาตรการยุบโรงเรียนในปีการศึกษา 2543 ยุบ 2 โรงเรียน ปีการศึกษา 2544 ยุบ 3 โรงเรียน และปีการศึกษา 2545 ยุบรวม 3 โรงเรียน ส่วนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ยุบรวมไม่ได้ ทางสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ได้ดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. พัฒนาโรงเรียนเครือข่าย โรงเรียนสหวิทยาเขต เพื่อให้บริการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
2. พัฒนาครู เพื่อจัดการเรียนการสอนแบบไม่มีชั้น
3. พัฒนาสื่อและนวัตกรรม เช่น CAI ช่วยสอน

4. ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยเหลือด้านงบประมาณ และบุคลากร
5. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดการเรียนการสอน
6. ใช้ระบบการนิเทศ ติดตามผล ช่วยเหลือโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
7. การพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ดำเนินการโดยการพัฒนาครูตามแนวทางปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยดำเนินโครงการต่างๆ เช่น โครงการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โครงการวิจัยในชั้นเรียน โครงการพัฒนาครูสอนภาษาอังกฤษ และ คณิตศาสตร์ (สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร . คำสั่ง . 2544)

7. การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

เนื่องจากการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เป็นลักษณะของการดำเนินงานที่มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพ อันเป็นผลผลิตของการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายและวัตถุประสงค์ในการบริหารโรงเรียน

การบริหารเป็นเครื่องมือและกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการเอื้ออำนวยให้มนุษย์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ผู้บริหารต้องศึกษาและใช้เป็นแนวทางในการบริหารงาน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จสูงสุดตามเป้าหมายขององค์การ ในด้านการบริหารการศึกษานั้นได้มีนักการศึกษาให้ความหมายอย่างหลากหลาย ดังนี้

นพพงษ์ บุญจิตรดุลย์ (2529 : 4) กล่าวว่า การบริหารการศึกษาหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

กิติมา ปรีดีดิลล (2532 : 4) กล่าวว่า การบริหารการศึกษาคือ ความพยายามที่จะดำเนินการทุกอย่างที่เกี่ยวกับการศึกษาโดยให้มีผลผลิต คือ ผู้เรียนที่มีคุณภาพในที่สุด

ประชุม รอดประเสริฐ (2533 : 65 - 85) กล่าวว่า ในการบริหารโรงเรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตคือ นักเรียนที่มีคุณภาพนั้น โดยทฤษฎีระบบแล้ว โรงเรียนถือได้ว่าเป็นระบบๆ หนึ่ง ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความเข้าใจองค์ประกอบของระบบที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตที่เกิดขึ้น และควรนำเอาทฤษฎีระบบมาวิเคราะห์ใช้ในการบริหารงานโรงเรียน

จากความหมายที่นักการศึกษาเสนอไว้ สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นภาระกิจของโรงเรียน ผู้บริหารจะต้องกำกับดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนมีคุณลักษณะที่สังคมต้องการ

ขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียน

มีนักการศึกษาได้ให้ทัศนะและกำหนดขอบข่ายการบริหารงานโรงเรียนไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 37) ได้กำหนดขอบข่ายของงานบริหารโรงเรียนไว้ 6 งาน คือ 1.) งานวิชาการ 2.) งานบุคลากร 3.) งานกิจการนักเรียน 4.) งานธุรการและการเงิน 5.) งานอาคารสถานที่ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สำหรับ คิมเบอร์ก และ นันเนรี (Kimbrough and Nunnery .1988 : 44 – 80) กำหนดขอบข่ายงานบริหารโรงเรียนเป็น 9 ประการดังนี้ 1.) งานด้านจัดโครงสร้างองค์การ 2.) งานด้านบริหารหลักสูตรและการสอน 3.) งานด้านการเงินทางการศึกษา 4.) งานด้านธุรการและการสนับสนุน 5.) งานด้านบริหารงานบุคคล 6.) งานด้านกิจการนักเรียน 7.) งานด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก 8.) งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 9.) งานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

จากขอบข่ายงานบริหารโรงเรียนที่นักการศึกษาได้กำหนดไว้ สรุปภาพรวมได้ว่า มีความสอดคล้องกับขอบข่ายที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด ซึ่งในการบริหารโรงเรียน จะบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดั่งนั้น ย่อมต้องอาศัยงานทั้ง 6 งาน เพราะมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่งานวิชาการมีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุประสิทธิภาพสูงสุด

กระบวนการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

กระบวนการบริหาร เป็นแนวทางในการดำเนินการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพได้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 13) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษานั้น จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารอย่างน้อย 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการตามแผน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล และนำผลไปใช้

กิติมา ปรีดีติลล (2529 : 142) อธิบายว่า องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของระบบการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 5 ประการคือ สิ่งนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) สิ่งนำออก (Output) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และสภาพแวดล้อม (Environment) ซึ่งองค์ประกอบ 5 ประการ จะมีความสัมพันธ์กันตามวิธีการของระบบ

กล่าวโดยสรุป กระบวนการบริหาร เป็นแนวทางการดำเนินงานอย่างมีระบบของผู้บริหาร อันเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องระหว่างกัน เพื่อความสำเร็จของเป้าหมายที่ต้องการการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากความร่วมมือกัน เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคม เป็นการดำเนินงานที่มีเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

8. การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา

การบริหารงานวิชาการ ถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษา คุณภาพ และมาตรฐานของสถานศึกษา จึงอยู่ที่งานด้านวิชาการ ซึ่งจะประกอบด้วยงานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดสิ่งส่งเสริมงานด้านวิชาการ รวมถึงงานด้านการวัดและประเมินผล ขั้นตอนการดำเนินงานด้านวิชาการ จะมีขั้นการวางแผนงานด้านวิชาการ ขั้นการจัดและดำเนินการ และขั้นส่งเสริมและติดตามผลด้านวิชาการ หลักการบริหารงานด้านวิชาการ คือ หลักแห่งประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ . 2532 : 21) ในเรื่องของการบริหารงานวิชาการ ผู้วิจัยจะอธิบายที่สำคัญ ๆ ดังนี้

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานสำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนจะได้ใช้ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนประสบการณ์ทั้งหลาย มาดำเนินการบริหารงานในโรงเรียนให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จทางการศึกษา เป็นคนดี มีคุณภาพ ตามที่สังคมในชาติต้องการ การบริหารงานวิชาการจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียน

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527 : 87) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินการทุกชนิดเพื่อจะส่งเสริมพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนของโรงเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับครูหรือนักเรียนก็ตาม

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 16) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 6) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังนั้น ประกอบด้วยงานหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแนวความคิดในการปฏิรูปการศึกษา สถานศึกษาจะต้องนำหลักสูตรแกนกลางมาจัดเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ร่วมกับสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นที่สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดขึ้น และงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงความคิดที่ให้นั้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการปฏิบัติจริง ฯลฯ งานเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้ ที่หันมาเน้นการประเมินตามสภาพจริง ไม่เน้นการใช้ข้อสอบแต่เพียงอย่างเดียว เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุน ส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุจุดมุ่งหมายการศึกษาให้เป็นคนดีมีคุณภาพ เพื่อให้ให้นักเรียนมีความประพฤติดี มีลักษณะนิสัยที่ดี และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

นงเยาว์ ธาราศรีสุทธิ (2529 : 8) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นงานหลักและงานหัวใจของโรงเรียน เนื่องจากจุดประสงค์อันดับแรกในการตั้งโรงเรียนขึ้นมาก็เพื่อจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาเด็กนั่นเอง ส่วนงานอื่น ๆ นั้น เป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์การ อินทรมพรรย (2531 : 161) ระบุว่า งานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียน ส่วนการบริหารบุคลากรก็ดี งานธุรการก็ดี เป็นเพียงส่วนประกอบที่เป็นปัจจัยส่งเสริมงานวิชาการให้มีคุณภาพ และอำนวยความสะดวกแก่การบริหารงานวิชาการ โรงเรียนจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับงานวิชาการของโรงเรียน

อัญชลี ไพรีทอง และสมศักดิ์ คงเที่ยง (2542 : 243) กล่าวว่า งานที่ผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา ต้องดำเนินการในโรงเรียนมีอยู่ 6 งาน งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุด ส่วนงานอื่น ๆ เป็นงานที่สนับสนุนให้การดำเนินงานวิชาการให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กล่าวคือ โรงเรียนสามารถพัฒนานักเรียนให้มี ความรู้ ความสามารถมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดหมายของหลักสูตรได้

เมื่องานวิชาการเป็นงานที่สำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้เวลาในการบริหารให้มากกว่างานอื่น ๆ จากผลสรุปในการประชุมระดมความคิดของครูปฏิบัติการสอน ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ศึกษาในเทศก อำเภอก ศึกษาในเทศกจังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอก และผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ได้เสนอแนะไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรใช้เวลาในการบริหารงานวิชาการ เช่น ด้านการวางแผน และ โครงการการควบคุม กำกับ และนิเทศ เฉลี่ยสัปดาห์ละประมาณ 12 – 13 ชั่วโมง หรือประมาณร้อยละ 35 ของเวลาทั้งหมด

กล่าวโดยสรุปการบริหารงานวิชาการ เป็นภาระกิจที่สำคัญสำหรับบริหารโรงเรียน การปฏิบัติงาน ด้านวิชาการอย่างมีคุณภาพของบุคลากร แสดงถึงประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียน ส่งผลให้นักเรียน มีคุณภาพที่พึงปรารถนา ตามจุดหมายของหลักสูตร

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรม และ คุณสมบัติที่ต้องการ จัดเป็นงานที่รับผิดชอบต่อคุณภาพของพลเมือง นับเป็นงานที่สำคัญที่สุด ในการบริหาร งานโรงเรียน มีนักการศึกษาและหน่วยงานได้กำหนดขอบข่ายของงานไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

เรื่อง เจริญชัย และเสรี ลาซโรจน์ (2527 : 110 – 111) กล่าวถึง ขอบข่ายของงานวิชาการมีดังนี้

- 1.) งานสอนและกิจกรรมนักเรียน
- 2.) งานวัดผลและประเมินผล
- 3.) งานเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน
- 4.) งานส่งเสริมงานวิชาการ

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527 : 151) ให้ความเห็นว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการดำเนินงาน ทุกชนิดที่จะส่งเสริม พัฒนา หรือปรับปรุง การเรียนการสอนของโรงเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับตัวครู หรือนักเรียนก็ตาม ควรอยู่ในขอบข่ายการบริหารงานวิชาการดังนี้

- 1.) งานเกี่ยวกับหลักสูตร
- 2.) งานการเรียนการสอน
- 3.) งานบริหารบุคลากรทางวิชาการ
- 4.) งานบริหาร สื่อการศึกษา
- 5.) งานนิเทศการสอน
- 6.) งานพัฒนาและเตรียมครูเข้าสอนตามหลักสูตร
- 7.) กิจกรรมอื่น ๆ ที่เสริมการเรียนการสอน

กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 57 – 58) ได้แบ่งขอบข่ายงานวิชาการออกเป็น 6 ประการ ดังนี้

1.) แผนปฏิบัติการด้านวิชาการ 2.) หลักสูตรการสอน ประกอบด้วย หลักสูตร โครงการสอน ประมวลการสอน 3.) การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย งานการจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียน การจัดห้องสมุด การจัดทำคู่มือครู 4.) สื่อการสอน 5.) การปรับปรุงการเรียนการสอน การนิเทศการสอน การฝึกอบรมและ 6.) การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับ

สุธีระ ทานตะวานิชย์ (2534 : 88 – 89) ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารไว้ว่า งานวิชาการควรมีขอบข่าย ดังนี้ 1.) งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2.) งานการเรียนการสอน 3.) งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 4.) งานวัดผลและประเมินผล 5.) งานห้องสมุด 6.) งานนิเทศการศึกษา 7.) งานด้านการวางแผนและการกำหนดวิธีดำเนินงาน 8.) งานส่งเสริมการสอน 9.) งานประชุมและการอบรมทางวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 17 – 19) ที่กล่าวว่า ขอบข่ายงานด้านวิชาการจะครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดบริการการสอน การวัดผลประเมินผลรวมทั้งการติดตามผล

สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536ข : 4) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการเพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียน ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ดังนี้ 1.) งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2.) งานการเรียนการสอน 3.) งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 4.) งานวัดผลและประเมินผล 5.) งานห้องสมุด 6.) งานนิเทศภายใน 7.) งานประชุมอบรมทางวิชาการ สอดคล้องกับ

กรมสามัญศึกษา (2539 : 31 – 41) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการเพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ดังนี้ 1.) การวางแผนงานวิชาการ 2.) การบริหารงานวิชาการ 3.) การจัดการเรียนการสอน 4.) การพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ 5.) การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ และงานทะเบียนนักเรียน 6.) การประเมินผลการจัดการงานวิชาการ

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 35) กล่าวว่า ควรกำหนดขอบข่ายวิชาการไว้ครอบคลุมเรื่อง ดังต่อไปนี้ 1.) งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2.) งานด้านการเรียนการสอน 3.) งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 4.) งานด้านวัดผลประเมินผล 5.) งานห้องสมุด 6.) งานนิเทศภายใน 7.) งานอบรมทางวิชาการ

อัญชลี ไพรีทอง และสมศักดิ์ คงเที่ยง (2542 : 243 – 244) กล่าวถึง ขอบข่ายของงานวิชาการว่า งานวิชาการซึ่งถือเป็นงานหลักของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องเข้าใจขอบข่ายงานเพื่อจะได้บริหารงานให้ครอบคลุมงานต่าง ๆ ได้ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา งานวิชาการมีขอบข่ายดังต่อไปนี้ 1.) งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2.) งานการเรียนการสอน 3.) งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 4.) งานวัดผลและประเมินผล 5.) งานห้องสมุด 6.) งานนิเทศการศึกษา 7.) งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน 8.) งานส่งเสริมการสอน 9.) งานประชุมอบรมทางวิชาการ

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 9 – 16) กล่าวว่า ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 1.) การบริหารหลักสูตร 2.) การบริหารการเรียนการสอน 3.) การบริหารการประเมินผลการเรียนรู้ 4.) การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา 5.) การบริหารพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ 6.) การบริหารการวิจัยและพัฒนา 7.) การบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ 8.) การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ 9.) การบริหารกระบวนการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา

มิลเลอร์ (miller . 1965 : 175) กล่าวว่า งานวิชาการประกอบด้วย 1.) การจัดโปรแกรมการสอน 2.) การปฏิบัติตามโปรแกรม 3.) การติดตามการเรียนการสอน และ 4.) การจัดบริการการสอน

เซอร์จิโอวานนี และคณะ (Sergiovanni and others . 1980 : 267 - 268) มีความเห็นว่าขอบข่ายงานวิชาการ ประกอบด้วย 1.) การตั้งปรัชญาทางการศึกษาขึ้นมาเพื่อปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว 2.) การจัดทำโครงการทางการศึกษาต่าง ๆ 3.) การจัดให้มีการประเมินผลหลักสูตรและมีการเรียนการสอน 4.) การสร้างบรรยากาศภายในสถานศึกษาให้พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง และ 5.) การจัดหาวัสดุ

จากขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนดังกล่าวมาแล้วข้างต้น พอที่จะสรุปได้ว่าการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาชั้นนั้นประกอบด้วยขอบข่ายงานที่สำคัญที่โรงเรียนจะต้องปฏิบัติ คือ งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานการเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานส่งเสริมการสอน งานวัดผลประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานวางแผนและกำหนดวิธีการ และงานประชุมอบรมทางวิชาการ หรืออาจกล่าวโดยสรุปว่า งานวิชาการของโรงเรียนมีขอบข่ายที่กว้างขวาง ครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน

บทบาทหน้าที่และกระบวนการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการจะสำเร็จ หรือมีประสิทธิภาพเพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะการบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักในการบริหารโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างนักเรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีความรู้ จริยธรรม และคุณสมบัติตามที่สังคมต้องการ ดังนั้นการที่โรงเรียนจะทำหน้าที่นี้ได้สมบูรณ์ก็ต่อเมื่อผู้บริหารโรงเรียนได้เข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของตนต่อการบริหารงานอย่างถ่องแท้ เกี่ยวกับเรื่องนี้นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้คือ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการ ถือว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุด และเป็นงานหลักที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องทำหน้าที่บริหารและให้ความสนใจเป็นพิเศษกว่างานใดๆ ทั้ง 6 งาน คือ ทำหน้าที่ในการบริหารงานวิชาการ บริหารงานบุคลากร บริหารงานกิจการนักเรียน บริหารงานธุรการและการเงิน บริหารงานอาคารสถานที่ และบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2528 : 27 - 28)

การบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 6 งานนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หลักของโรงเรียนโดยตรงแล้ว อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. บริหารงานหลัก เป็นงานที่ดำเนินการเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยตรง คือ งานวิชาการ

2. บริหารงานสนับสนุน เป็นงานที่ส่งเสริมให้การปฏิบัติงานหลักเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ส่วนบทบาทของครูวิชาการโรงเรียน ซึ่งทำหน้าที่เปรียบเสมือนผู้ช่วยฝ่ายวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 : 7) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้ช่วยผู้บริหารด้านวิชาการไว้ว่า

1. ช่วยกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวางแผนงานของโรงเรียน
2. ช่วยกำกับ ติดตาม และนิเทศการสอน

3. ช่วยจัดหาหลักสูตร เอกสารหลักสูตร และสื่อการสอน
4. นำเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ทางการศึกษามาใช้และเผยแพร่
5. ช่วยวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูล จัดทำสถิติ
6. ช่วยจัดการศึกษาอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

ครูวิชาการหรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ มีหน้าที่ช่วยผู้บริหารโรงเรียนในการกำหนดนโยบาย กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ การวางแผนงานของโรงเรียน การกำกับ ติดตาม นิเทศ ตลอดจนนำ เทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ ทางการศึกษามาใช้ เพื่อให้การบริหารงานวิชาการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของ หลักสูตร ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีทักษะ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข และนอกจากนี้ ผู้ช่วยผู้บริหารยังมีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนเกิดความพึงพอใจและรักในวิชาชีพครู

พนัส หันนาคินทร์ (2542 : 62) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการจะสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายนั้น ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงและมีความรับผิดชอบในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1. งานด้านเกี่ยวกับตัวครู ได้แก่ การจัดหาครูที่ติมาทำการสอน จัดครูให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ เหมาะแก่ความรู้ ความสามารถ การปกครองครู การสร้างน้ำใจหรือขวัญในการทำงานให้แก่ครู การพัฒนาตัวครู
2. งานด้านเกี่ยวกับตัวนักเรียน ได้แก่ การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนตามความสามารถ ความถนัดหรือความต้องการ การส่งเสริมนักเรียนในด้านวิชาการ การจัดบริการห้องสมุดและแหล่งสำหรับบริการด้าน วิจัยสอน การควบคุมเวลาเรียนของนักเรียน การหาทางช่วยเหลือนักเรียนเรียนช้า การจัดการสอนซ่อมเสริม การติดต่อกับผู้ปกครองนักเรียน
3. งานด้านการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน การใช้หลักสูตรและการประเมินผลนักเรียน ได้แก่ การจัดหาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อสะดวกในการค้นคว้าของครู เช่น คู่มือครู ประมวล การสอน หนังสือประกอบการสอน และเอกสารทางวิชาการ
4. งานด้านจัดหาเครื่องอุปกรณ์การสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา ได้แก่ การจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ การจัดหาเจ้าหน้าที่เพื่อให้บริการแก่ครู กระตุ้นให้ครูใช้บริการ
5. งานเกี่ยวกับบุคลากรด้านการสอน เช่น การจัดทำทะเบียนประวัติและระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับครูและนักเรียน

อัญชลี โพธิ์ทองและสมศักดิ์ คงเที่ยง (2542 : 244 – 252) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด ที่จะเป็นผู้ริเริ่มในการดำเนินงานวิชาการให้เป็นไปอย่างราบรื่น จึงควรมีบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวางแผนงานของโรงเรียน
2. ควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศ งานวิชาการอย่างมีระบบ
3. จัดหาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรให้เพียงพอตามสภาพของโรงเรียน
4. จัดให้ครู ผลิต จัดหา สื่อการเรียนและควบคุมดูแลให้ครูนำไปใช้ประกอบการสอน
5. จัดให้มีมุมหนังสือหรือห้องสมุดให้เหมาะสมตามสภาพของโรงเรียน
6. ให้โรงเรียนมีการวัดและประเมินผลการเรียนตามระเบียบว่าด้วยการวัดผล
7. ส่งเสริมและนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่เหมาะสมมาใช้ดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ควรมีบทบาทหน้าที่ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการบริหารดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ

ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในเรื่องต่อไปนี้

1. ข้อมูลต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น ระดับผลสัมฤทธิ์ของการเรียน จำนวนนักเรียน ยอดรวม แสดงผลการสอบรายปี สถิติการมาเรียนของนักเรียน จำนวนและอัตราการเข้าชั้นของนักเรียน สื่อการเรียน และการสอนประจำห้องสมุด จำนวนและประเภทสื่อในห้องสมุด ลักษณะการสอนงานเลือก ลักษณะและประเภทของการนิเทศภายใน ลักษณะและประเภทการสอนซ่อมเสริม โครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมวิชาการ

2. ข้อมูลที่เป็นข้อกำหนดที่ต้องยึดเป็นแนวทาง เช่น พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2533 เอกสารหลักสูตร และหนังสือแบบเรียน ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2533 พ.ศ. 2535 นโยบายของ สปอ. , สปจ. , สปช. , กระทรวงศึกษาธิการ และมติของคณะรัฐมนตรี

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน

เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าการดำเนินงานใดก็ตาม ถ้าหากได้มีการวางแผนล่วงหน้าอย่างมีขั้นตอนและรอบคอบ จะทำให้งานนั้นๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องยึดการวางแผนเป็นหัวใจของการปฏิบัติงานเมื่อได้เตรียมการแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนต้องจัดให้มีการวางแผนงาน โดยปฏิบัติดังนี้

1. จัดทำแผนงาน / โครงการวิชาการประจำปี เพื่อให้การวางแผนงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและรับผิดชอบการปฏิบัติงานตั้งแต่ต้น เพื่อทุกคนจะได้มีความสำนึกในความเป็นเจ้าของหน่วยงานและจะได้ให้ความร่วมมือด้วยดี เมื่อกำหนดแผนงานเสร็จแล้วก็จัดทำโครงการสนับสนุนแผนงานวิชาการให้ครอบคลุมงานต่อไปนี้ คือ กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และการวางแผนงานวิชาการโรงเรียน จัดหาและส่งเสริมการใช้สื่อการเรียน การวางแผนการสอน การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน การนิเทศการสอน ห้องสมุด การวัดและประเมินผล พัฒนาการสอนกลุ่มทักษะ พัฒนาการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต พัฒนาการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย พัฒนาการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ พัฒนาการสอนกลุ่มประสบการณ์พิเศษ การสอนซ่อมเสริม การใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการเรียนการสอน รายงานผลการเรียน (ป.01) และอื่น ๆ

โรงเรียนจะมีโครงการในแผนงานวิชาการมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียน บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ ตลอดจนนโยบาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียน

2. การจัดปฏิทินปฏิบัติงานในรอบปีการศึกษาหนึ่ง ๆ มีกิจกรรมหลายอย่างที่โรงเรียนต้องปฏิบัติ ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดให้มีการทำปฏิทินงานให้ชัดเจนว่าวันใด เดือนใด จะประกอบกิจกรรมอะไร เพื่อเป็นเครื่องเตือนความทรงจำของผู้รับผิดชอบและเป็นการกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานให้เสร็จตามเวลา เมื่อโรงเรียนจัดทำแผนงาน / โครงการเสร็จแล้ว ก็นำมาเขียนลงในปฏิทินปฏิบัติงานเป็นรายเดือน แล้วนำมารวบรวมตามลำดับการปฏิบัติก่อนหลัง และช่องหมายเหตุให้บันทึกผลของการปฏิบัติงาน

3. การจัดทำแผนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนควรจะควบคุมติดตามการปฏิบัติการสอนของครูให้เป็นไปตามเนื้อหาและกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในคู่มือ และแผนการสอน การจัดทำแผนการสอน และดำเนินการตามขั้นตอน คือ 1.) ศึกษาและจัดความสัมพันธ์เกี่ยวกับปริมาณของเนื้อหา ระยะเวลาที่จะสอนประจำปี ประจำสัปดาห์ และประจำวัน 2.) จัดแบ่งเนื้อหาให้เหมาะสมกับคาบเวลาที่กำหนดไว้ในตารางสอนแต่ละวัน

3.) เขียนแผนการสอนไว้ตลอดปี ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 40 เพื่อเป็นแนวทางในการสอนตามที่กำหนดในตารางสอนของแต่ละวัน

4. การจัดตารางสอน ผู้บริหารโรงเรียน ควรมอบให้หัวหน้าฝ่ายวิชาการของโรงเรียนหรือคณะทำงานเป็นผู้จัดทำตารางสอน โดยผู้บริหารโรงเรียนควบคุมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การจัดทำตารางสอน

5. การจัดทำบันทึกการสอน ผู้บริหารโรงเรียนต้องคอยกำกับ ดูแลและควบคุมให้ครูบันทึกการสอนประจำวันไว้ล่วงหน้า เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือในกรณีที่ครูไม่สามารถปฏิบัติตามการสอนได้ ครูคนอื่นจะได้ทำการสอนแทนได้ทันทีโดยสะดวก

6. การจัดครูเข้าสอน ผู้บริหารโรงเรียนควรคำนึงถึงความต้องการและความถนัดของครู เช่น ครูที่สอนชั้น ป. 1 – 2 ต้องเป็นผู้ที่เข้าใจเด็กในวัยนี้เป็นอย่างดี รู้ความต้องการและความสามารถของนักเรียน ควรจำแนกครูออกเป็น 2 ประเภท คือ ครูประจำชั้น ซึ่งอาจจะสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ ครูประจำวิชา ซึ่งอาจสอนเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

7. การจัดนักเรียนเข้าชั้นเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดนักเรียนเข้าชั้นเรียน ซึ่งอาจจะจัดได้ 2 แบบ คือ 1.) จัดตามความสามารถของนักเรียน การจัดชั้นแบบนี้จะเกิดผลดี คือ เป็นการส่งเสริมนักเรียนตามความรู้ ความสามารถได้ แต่อาจมีผลเสีย คือ นักเรียนในชั้นเรียนอ่อนจะรู้สึกมีปมด้อย หมดกำลังใจและขาดความกระตือรือร้นในการเรียน 2.) จัดแบบคละ การจัดแบบนี้จะมีนักเรียนที่เรียนเก่งและอ่อนอยู่รวมกันจะเกิดผลดี คือ นักเรียนที่เรียนเก่งจะได้ช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน แต่ผลเสียคือ นักเรียนที่เรียนเก่งอาจเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ถ้าจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ดีพอ ดังนั้น โรงเรียนจะจัดชั้นเรียนแบบใด ควรจะได้พิจารณาอย่างรอบคอบ โดยให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการพิจารณาวัดตัดสินใจ และคำนึงถึงผลประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับเป็นสำคัญ

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการตามแผน

การดำเนินการตามแผน ในขั้นนี้ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการตามแผนงานวิชาการ ดังนี้ 1.) ตรวจสอบเตรียมการสอนหรือบันทึกการสอน 2.) ให้ครูเข้าปฏิบัติการสอนตรงตามเวลา 3.) ควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศ ให้ครูดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแผนการสอน หรือ คู่มือครู 4.) จัดครูเข้าสอนแทนในกรณีที่ครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชาไม่มาปฏิบัติการสอน 5.) ควบคุม ดูแล ให้ครูจัดสอนซ่อมนักเรียนที่เรียนอ่อน และจัดสอนเสริมนักเรียนที่เรียนเก่ง 6.) สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 7.) ควบคุม ติดตาม ให้ครูที่รับผิดชอบงาน และโครงการเป็นไปตามปฏิทินปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล

การประเมินผลงานวิชาการเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ทราบว่า การดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพียงใด เป็นไปตามวัตถุประสงค์และสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่

การประเมินผลงานวิชาการ มี 3 ระยะ คือ การประเมินก่อนการดำเนินงาน ประเมินระหว่างการทำงาน การประเมินเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการดำเนินงาน

การประเมินผลก่อนและระหว่างการทำงานเป็นไปเพื่อแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาดำเนินการ และการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นไปเพื่อให้ทราบข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนดำเนินงานในระยะต่อไป

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการประเมินผลงานวิชาการ

ผู้บริหารเป็นเสาหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และต่อผลงานอันเป็นส่วนรวม คุณภาพและบทบาทของผู้บริหารมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งมีผลสะท้อนต่อผลงานและวิธีปฏิบัติงานของสถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นอันมาก การประเมินผลงานวิชาการถือว่ามีความสำคัญ ที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการตรวจสอบ และดำเนินงานอย่างมีระบบขั้นตอนดังนี้

1. การประเมินผลการเรียนของนักเรียน มีแนวปฏิบัติ เช่น

1.1 ให้ครูมีเครื่องมือที่จะใช้ในการประเมินผลทุกชนิด ทั้งประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียนปลายภาคหรือปลายปี ทั้งนี้เพื่อให้ครูมีความสะดวกในการประเมินนักเรียน

1.2 จัดให้มีเอกสารประเมินผลการเรียนให้ครบถ้วนและดำเนินการให้ถูกต้องตามระเบียบเป็นปัจจุบัน

1.3 ส่งเสริมให้ครูประเมินผลการเรียนของนักเรียนสม่ำเสมอ และมุ่งที่จะประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นสำคัญ

1.4 รับฟังปัญหาในการประเมินผลการเรียนเพื่อจะได้แนะนำ ช่วยเหลือและให้การนิเทศในลักษณะต่าง ๆ

1.5 จัดให้วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียน ที่จะใช้ได้ดีในการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียน และสนับสนุนการปรับปรุงการเรียนการสอนของครูเองด้วย

1.6 ส่งเสริมให้มีการประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียน ในอันที่จะให้ทางบ้านทราบผลการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาเด็ก

1.7 ประเมินผลความก้าวหน้าทางวิชาการของโรงเรียนนำผลมาเทียบกับผลการประเมินของปีก่อน เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นตลอดเวลา

2. การประเมินผลโครงการวิชาการของโรงเรียน มีแนวปฏิบัติ เช่น เป็นผู้ริเริ่มและส่งเสริมการจัดทำโครงการวิชาการของโรงเรียน พิจารณาและประเมินความสำคัญของโครงการร่วมกับครู ติดตามและช่วยเหลือการดำเนินการตามโครงการ ให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการ เป็นผู้ประเมินหรือแต่งตั้งคณะทำงานประเมินผลโครงการ เป็นผู้ตรวจสอบและตัดสินใจในการปรับปรุงการปฏิบัติงานหรือจัดทำโครงการต่อเนื่อง เผยแพร่ผลที่ได้จากโครงการ

3. การประเมินผลการปฏิบัติงานของครู มีแนวปฏิบัติ เช่น 1.) สังเกตพฤติกรรมการสอนของครู 2.) ตรวจสอบการสอนตามแผนการสอนย่อย 3.) ตรวจบันทึกการสอน 4.) ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของครู โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น สังเกตความก้าวหน้าของเด็ก ตรวจสอบจากผลงานของเด็ก 5.) รับฟังข้อมูลจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู 6.) ตั้งกรรมการทดสอบนักเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ 7.) จัดประชุมประเมินผลงานของครู 8.) สรุปผลจากการประเมินการทำงานโครงการวิชาการที่ได้รับมอบหมาย 9.) ทำการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน

ความสำเร็จของการบริหาร การที่ผู้บริหารได้มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ของการบริหารสถานศึกษา จะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

จากการศึกษาขอบข่ายการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการทั้งต่างประเทศและในประเทศ สรุปได้ว่า ขอบข่ายการปฏิบัติงานวิชาการประกอบด้วยขอบข่ายสำคัญที่โรงเรียนจะต้องปฏิบัติ มีขอบข่ายกว้างขวาง ครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน คือ

- 1.) การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
- 2.) การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน
- 3.) การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- 4.) การปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการสอน
- 5.) การปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผล
- 6.) การปฏิบัติงานด้านห้องสมุด
- 7.) การปฏิบัติงานด้านนิเทศการศึกษา
- 8.) การปฏิบัติงานด้านการวางแผนและการกำหนดวิธีการ
- 9.) การปฏิบัติงานด้านประชุมอบรมทางวิชาการ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณากำหนดขอบข่ายการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี เพียง 4 งาน ซึ่งเป็นงานที่สำคัญ และเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและครูผู้สอนโดยตรงที่จะดำเนินการ คือ

1. การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน
3. การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
4. การปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผล

9. การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา

การปฏิบัติงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุจุดประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเสนอแนะให้โรงเรียนประถมศึกษาปฏิบัติงานวิชาการตาม ขอบข่ายงานวิชาการที่กำหนด ซึ่งในแต่ละงานประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

9.1 การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

วาสนา เพิ่มพูน (2542 : 1) กล่าวว่า การจัดการศึกษาในประเทศใดก็ตาม จะไม่สำเร็จลุล่วง ไปตามที่กำหนดไว้ ถ้าไม่มีหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการ ทางสังคม ที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาและการสร้างสรรค์ผู้เรียนให้มีคุณภาพทุก ๆ ด้าน หลักสูตรจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาทุกระดับ เพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดความมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กรอบแนวทางปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน และประสบการณ์ทั้งหลายให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นความสำเร็จของการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

หลักทฤษฎะนักวิชาการทั้งหลาย ได้เสนอแนวคิด ความหมายของหลักสูตร ไว้เพื่อศึกษา เปรียบเทียบมากมาย ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือ ข้อกำหนด แผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

อ้าง บัวศรี (2532 : 6) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2532 : 3) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่นักเรียนแต่ละคนพึงมีในโปรแกรมการจัดการศึกษา เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะที่ได้มีการวางแผนเอาไว้ในกรอบของทฤษฎี และผลการวิจัยการศึกษาหรือการปฏิบัติงานที่ผ่านมาทั้งในอดีตและปัจจุบัน

สำหรับหลักสูตรในระดับประถมศึกษา แรมสมร อยู่สถาพร (2533 : 3) ได้แสดงทัศนะว่า คำว่า หลักสูตร หมายถึง โครงสร้างการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับนักเรียนประถมศึกษาโดยมุ่งสร้างนักเรียนให้เป็นผู้มี ความรู้ คุณธรรม และจริยธรรม มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม และให้มีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ตามสภาพของท้องถิ่นนั้น ๆ

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2540ข : 1) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง ลักษณะของเป้าหมาย หรือคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงความต้องการของปรัชญาการศึกษา กล่าวคือ เมื่อปรัชญาการศึกษากำหนดความมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนเป็นบุคคลเช่นไรแล้ว หลักสูตรจะกำหนดเป็นรายละเอียดต่อไปว่า การที่ผู้เรียนจะเป็นไปตามความมุ่งหวังนั้นได้ ผู้เรียนจะต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติเช่นไร ต้องมีความสามารถและรอบรู้ในสิ่งใดบ้าง

ดังนั้น ในส่วนประกอบที่เป็นพื้นฐานสำคัญของหลักสูตร จึงมี 2 ส่วนดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย (Objective) เป็นส่วนที่กำหนดคุณลักษณะ หรือพฤติกรรมที่พึงปรารถนาจะให้ เกิดแก่ผู้เรียนหรือพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องปลูกฝังให้แก่ผู้เรียน
2. เนื้อหา (Content) เป็นส่วนที่กำหนดสาระหรือรายละเอียดของประสบการณ์การเรียนรู้ที่ เหมาะสม เพื่อใช้เป็นสิ่งเร้า หรือเครื่องมือชักนำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม การเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย ที่กำหนดไว้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535ข : 1 – 2) กล่าวว่า หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต
3. เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการได้

เสน่ห์ ทิมสุกใส (2542 : 3 – 4) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนหรือแนวทางการจัดการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนที่ ชี้แนะให้ผู้บริหารการศึกษา ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษา โดยจัดประสบการณ์ทั้งมวลตามที่หลักสูตรกำหนด โดยให้ประชาชนหรือพลเมืองทั้ง ประเทศได้พัฒนาตนเอง ทั้งในด้านความรู้ ทักษะและคุณสมบัติอันพึงประสงค์ ตามความมุ่งหมายของการ จัดการศึกษาของชาติ ดังนั้น หลักสูตรจึงเป็นข้อกำหนดว่าด้วยจุดหมาย แนวทาง วิธีการและเนื้อหาสาระ ในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ทัศนคติ และ พฤติกรรมตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายของการศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 41) กล่าวว่า นโยบายและแนวปฏิบัติการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการเน้นการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้น ด้วยการปฏิรูปหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาครู บุคลากรและการบริหารจัดการทางวิชาการ โดยเฉพาะการพัฒนา มาตรฐาน หลักสูตรการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินการพัฒนาศึกษาขั้นพื้นฐาน ของประชาชนให้สูงขึ้นเป็น 12 ปี และพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากระยะเวลา กว่า 20 ปีที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้สถานศึกษาใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมาย การพัฒนา คุณภาพชีวิตของคนในสังคม ทั้งการพัฒนาความรู้ ความคิดและทักษะปฏิบัติที่นำไปสู่การพัฒนาตนเองให้ เกิดความสุข มีรายได้จากอาชีพที่สุจริต และมีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติ ดังนั้นการ ผลักดัน ให้การปฏิรูปการศึกษาบรรลุนโยบายและเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ จึงจำเป็นต้อง มีการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง และความ ต้องการของสังคมปัจจุบันด้วย

แฟรงค์คติน บอบบิท (Franklin Bobbit . 1974 : 4) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวล ประสพการณ์ทั้งหมดที่ครูสอนให้แก่นักเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ แบบในอนาคต

เกลน แฮล (Glen Hall . 1977 : 5) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ มวลประสพการณ์ทั้งหมดที่บุคคลได้รับจากการจัดแผนการเรียนการสอน อันมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญให้บรรลุ ผลตามเป้าประสงค์ และจุดประสงค์เฉพาะต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในขอบข่ายเนื้อหาวิชาด้านทฤษฎีและการวิจัย อันมีรากฐานมาจากการปฏิบัติทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ทาบ่า (Taba .1978 : 12) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง มวลประสพการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนและ ครูผู้สอนจัดขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะถึงจุดหมายได้

จากความหมายของหลักสูตรดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสพการณ์และ กิจกรรม ทั้งในและนอกโรงเรียน ที่จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อให้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความสำคัญของหลักสูตร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2534ง : 64) กล่าวว่า หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ระบุว่า พฤติกรรมของครูในชั้นเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในการเรียน การสอน และส่งผลถึงคุณภาพโดยตรง ครูต้องเลือกใช้วิธีการสอนต่าง ๆ อย่างตรงจุดหมายและเหมาะสมกับ สภาพการเรียน ยุทธศาสตร์สำคัญในการปฏิบัติงานของครูคือค้นหาข้อบกพร่องของผู้เรียน หาวิธีใหม่ ๆ ในการพัฒนาและใช้วิธีการนั้น ๆ จนเกิดผลดี นอกจากนั้น คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2534ข : 3 – 4) ระบุว่า เพื่อให้ผู้เรียนเกิด คุณลักษณะตามความคาดหวังของหลักสูตร ในการจัดการเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงจุดเน้นดังต่อไปนี้ 1.) จัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการ 2.) การส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร 3.) จัดการเรียนตามแนว ดำเนินการ

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2539 : 1) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาที่เป็นเครื่องชี้บ่งบอกว่า เยาวชนไทยอนาคตของชาติควรจะเป็นพลเมืองดีที่มีคุณลักษณะอย่างไรที่สังคมต้องการและสามารถดำเนินชีวิตของตนได้อย่างมีความสุข ในการนำหลักสูตรไปใช้นั้น โรงเรียนนับว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติโดยตรง ฉะนั้นโรงเรียนและบุคลากรจึงมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร 3 ลักษณะ คือ

1. งานบริหารและงานบริการหลักสูตร
2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร
3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

งานทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าว ถ้าบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติได้อย่างครบถ้วนและเป็นระบบแล้ว ก็คาดว่าจะความสำเร็จของการใช้หลักสูตรจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กล่าวคือผู้บริหารโรงเรียนหรือฝ่ายบริการโรงเรียน มีการบริหารและบริการหลักสูตร เช่น การเตรียมบุคลากร การบริการวัสดุหลักสูตร การอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ครูผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตร นอกจากนี้ งานที่สนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรได้แก่การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้การใช้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลอย่างต่อเนื่อง เช่นการจัดระบบการนิเทศภายใน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ครูผู้สอนมีการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

เสน่ห์ ทิมสุโก (2542 : 8) ได้กล่าวว่า หลักสูตรที่ดี ควรมีคุณสมบัติต่อไปนี้คือ

1. หลักสูตรควรมีความคล่องตัวพอสมควรและสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี
2. หลักสูตรควรเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การศึกษารุดตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้
3. บุคคลทุกฝ่าย เช่น ผู้ปกครอง ครู ประชาชน นักวิชาการ นักเรียน ควรจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและมีส่วนร่วมได้รับรู้หลักสูตรมิใช่เป็นของนักวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว
4. การวางแผนหลักสูตรที่ดี จะต้องเป็นขบวนการที่ต่อเนื่องกัน
5. การดำเนินการวางแผนหลักสูตร ควรตั้งอยู่บนรากฐานที่เชื่อถือได้
6. ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญต่าง ๆ เช่น รากฐานของปรัชญาการศึกษา รากฐานทางจิตวิทยา รากฐานทางสังคม
7. หลักสูตรควรเป็นแนวทาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจความสนใจ ความถนัดและความสามารถเป็นรายบุคคล
8. หลักสูตรในระดับต่าง ๆ ควรมีความสัมพันธ์และต่อเนื่องกันดี ไม่ขาดตอน
9. การประเมินผลหลักสูตร เป็นสิ่งจำเป็นจะต้องทำเป็นระยะ ๆ ผลของการประเมินควรนำมาปรับปรุง หรือพัฒนาหลักสูตร

กระบวนการบริหารงานการใช้หลักสูตรในโรงเรียน

บุญมี เณรยอด (2529 : 7) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 5 ประการ คือ 1.) การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร 2.) การเลือก การจัดเนื้อหาวิชา และ ประสพการณ์ 3.) การนำหลักสูตรไปใช้ 4.) การประเมินผลหลักสูตร 5.) การปรับปรุงหลักสูตร

วิโรจน์ มงคละมณี (2540:19 - 24) กล่าวว่า คนที่ทำงานเก่งคือคนที่ทำงานอย่างมีกระบวนการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จสมบูรณ์ ถ้าพิจารณาการทำงานใด ๆ ก็ตามให้ครบวงจร จะต้องประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1.) ขั้นตอนการวางแผนหรือการเตรียมการ 2.) ขั้นตอนการทำตามแผนหรือดำเนินการ 3.) ขั้นตอนการประเมินผลสำเร็จของงาน

การใช้หลักสูตรเป็นขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร ที่ดำเนินการต่อจากการทำหลักสูตรแม่บท หรือกล่าวว่า เมื่อทำหลักสูตรแม่บทเสร็จแล้วก็ต้องนำหลักสูตรนั้นออกใช้

โรงเรียนในฐานะหน่วยงานปลายทางที่ต้องใช้หลักสูตรโดยตรง จะต้องดำเนินการในการใช้หลักสูตร เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการการใช้หลักสูตร ได้แก่ การเตรียมบุคคล การขยายหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ การเตรียมสื่อการเรียนการสอน การเตรียมอาคารสถานที่ การเตรียมปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอนอื่น ๆ เช่น ห้องสมุด เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การดำเนินการเรียนการสอนในชั้นเรียน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 การประเมินผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียน ได้แก่ การวัดผลประเมินผลการเรียน ประกอบด้วย วัดผลประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลเพื่อตัดสินการเลื่อนชั้น ซึ่งจะบอกได้ว่าการใช้หลักสูตรในโรงเรียนบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรหรือไม่

การดำเนินงานทุกอย่างต้องการให้ผลงานออกมาดี ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งเป็นเป้าหมายของผู้ปฏิบัติงานทุกคน ต้องมียุทธศาสตร์ในการดำเนินการที่เฉียบคม ผ่านกระบวนการคิดอย่างรอบรู้ วางแผนเป็นระบบ และการปฏิบัติงานที่ตั้งใจจริง มีความรับผิดชอบ มีความรอบคอบ ใส่ใจในงาน และมีการประเมินผล ปรับปรุงแก้ไขอยู่อย่างสม่ำเสมอ

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 36) กล่าวว่า การวางแผนทางการติดตามกำกับการใช้หลักสูตร ในการดำเนินงานใด ๆ ในองค์กรฝ่ายบริหารจะต้องมีการติดตามกำกับงาน โดยมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การกระตุ้นเร่งเร้า สนับสนุน ช่วยเหลือให้กำลังใจ และคอยแก้ปัญหาให้แก่ผู้ปฏิบัติ การติดตามกำกับมีเป้าหมายที่จะช่วยให้งานนั้น ๆ สำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์ตามช่วงเวลาที่เหมาะสม ไม่ได้มุ่งที่การจับผิด หรือการตำหนิ เพราะวิธีการเช่นนั้นไม่สามารถทำให้งานสำเร็จได้ ในการติดตาม กำกับ ควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

- หลักสูตรเป็นแผนอย่างหนึ่ง คือ เป็นแผนการพัฒนาผู้เรียน การติดตามกำกับจึงเป็นการติดตามกำกับการใช้แผน ซึ่งมีการกำหนดแนวปฏิบัติ ระยะเวลา เกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติ จึงต้องพยายามส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติดำเนินงานตามแผน

- การใช้หลักสูตรมีองค์ประกอบหลายอย่างที่จะทำให้มีประสิทธิภาพ การใช้หลักสูตรโดยเฉพาะในระยะแรกจะมีปัญหาในทุกขั้นตอน การแก้ปัญหาจึงเป็นหน้าที่ของผู้ปฏิบัติและฝ่ายบริหารร่วมกัน การวิเคราะห์ปัญหาที่ดี การแก้ปัญหาที่ดี จะต้องอาศัยการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอและแก้ปัญหาอยู่เสมอ

วิธีการวางแผนการเตรียมการการใช้หลักสูตร

การเตรียมการการใช้หลักสูตรก็เป็นภาระงานอย่างหนึ่ง ที่ต้องดำเนินการเป็นกระบวนการด้วย ลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม จำเป็นต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานที่ดี มีการปฏิบัติตามแผนที่รัดกุม และต้องประเมินผลสำเร็จของงานด้วย (วิโรจน์ มงคละมณี . 2540 : 26 – 27) ดังขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ประชุมครูทั้งหมดในโรงเรียน เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจให้ตรงกัน และให้ทุกคนเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการเตรียมการการใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 2 ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ขอบข่ายงานของการเตรียมการการใช้หลักสูตรว่า ต้องเตรียมสิ่งใดบ้าง แต่ละอย่างมีขอบข่ายที่ต้องเตรียมการมากน้อยเพียงใด

ขั้นที่ 3 ระดมความคิดจากทุกคนว่า การที่จะเตรียมการแต่ละเรื่องจะมีวิธีปฏิบัติอย่างไรบ้าง ให้คิดหาวิธีการมาหลาย ๆ วิธี

ขั้นที่ 4 ให้คณะครูลองใช้เกณฑ์ต่าง ๆ ตามข้อจำกัดของแต่ละโรงเรียน เช่น เกณฑ์จำนวนครู งบประมาณ ระยะเวลาดำเนินการ แล้วลองตัดสินใจดูว่า วิธีการใดที่เห็นว่าเหมาะสมกับโรงเรียน

ขั้นที่ 5 ช่วยกันกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติในการเตรียมการแต่ละเรื่องออกมาให้ชัดเจน เพื่อจะได้ปฏิบัติได้ถูกต้อง

ราชันย์ บุญธิมา (2542 : 19 – 20) กล่าวถึง ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติการสอนมี 3 ขั้นตอน 1.) การนำหลักสูตรไปสู่การสอนในรูปแบบของการประมวลการสอน โครงการสอน แผนการสอน และบันทึกการสอน 2.) การจัดสิ่งแวดลอมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน 3.) การสอนของครู ขั้นนี้ถือว่าเป็นขั้นที่สำคัญที่สุด เพราะครูจะนำเอาจุดมุ่งหมาย โครงการสร้าง เนื้อหาสาระ วิธีการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติจริง

การพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรจะได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือพัฒนาคน พัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน เนื่องจากสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความรู้มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นหากการดำเนินชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสอย่างไร เครื่องมือที่ใช้พัฒนาคนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย จึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรเพื่อเป็นเครื่องมือกระบวนการเรียนรู้ (สมศักดิ์ สันทรเวชญ์ . 2542 : 2)

หลักสูตรแต่ละหลักสูตรถูกสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของสังคมแต่ละยุคสมัย เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงหรือมีการพัฒนาขึ้นตามกาลเวลาที่เปลี่ยนไป สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนวิทยาการและเทคโนโลยีก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย หลักสูตรเปรียบเสมือนแม่บท หรือหัวใจในการจัดการศึกษา ซึ่งควรจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปดังกล่าว ดังที่ นิคอลส์ (Nicholls .1972 : 97 – 98) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรซึ่งสรุปได้ว่า "เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีการค้นพบความรู้ใหม่อยู่เสมอในขณะเดียวกันความรู้เก่า ๆ บางอย่างก็ได้รับการพิสูจน์ว่าผิดหรือไม่เหมาะสมเกิดขึ้นอยู่บ่อย ๆ จึงมีความจำเป็นต้องคัดเลือกความรู้ที่จะให้เด็กเรียนในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เตรียมตัวรับความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา" ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรหรือปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคลและสภาพสังคม จึงเป็นสิ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องกระทำเป็นอย่างยิ่ง

โดย ดร.ไพฑูริย์ ศรีสุพรรณ

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

การปรับปรุงหรือการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคลและสภาพสังคม การปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การแก้ไขหลักสูตรบางส่วนให้ดีขึ้นและเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งต้องกระทำอยู่เสมอตลอดเวลาในการใช้หลักสูตร ส่วนการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใช้ใหม่โดยเปลี่ยนแปลงมาจากหลักสูตรเก่าทั้งระบบทุกองค์ประกอบของหลักสูตร ระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรควรอยู่ระหว่าง 5 – 10 ปี (จำรัส มีกุลธ . 2542 : 21 – 23)

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่หรือจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น สำหรับการสร้างหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรหรือจัดทำรายวิชาขึ้นมาใหม่ ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หรือการแก้ไขหลักสูตรนั้น จะมุ่งถึงการจัดทำหลักสูตรโดยอาศัยหลักสูตรที่มีอยู่เดิมเป็นรากฐาน (สัจ อุทรานนท์ . 2527 : 33 – 34)

สรุปความหมายของการพัฒนาหลักสูตรได้ดังนี้ คำว่า “การพัฒนา” (Development) มีความหมายใน 2 ลักษณะ คือ ในลักษณะการทำให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้น กับอีกลักษณะหนึ่งคือการจัดทำขึ้นหรือทำให้เกิดขึ้น ดังนั้น ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรจึงมีความหมายอยู่ใน 2 ลักษณะเช่นกัน คือความหมายหนึ่ง ได้แก่ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้น ซึ่งเรียกว่าการปรับปรุงหลักสูตร รวมไปถึงการปรับเพิ่มและลดบางส่วน เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดีเหมาะสมตามความต้องการ อีกความหมายหนึ่ง ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยเปลี่ยนแปลงทุกองค์ประกอบของหลักสูตรเดิมทั้งหมด

หลักการและกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรระดับใด เป้าหมายสำคัญก็คือให้ได้หลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของบุคคลและสังคมนั้น ๆ ดังนั้น ควรมีหลักในการพัฒนาหลักสูตรดังนี้ จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2532 : 99 – 100) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยขั้นตอน 7 ขั้นตอน คือ

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือ สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นของสังคม
2. กำหนดจุดมุ่งหมายตามข้อ 1
3. คัดเลือกและจัดเนื้อหาวิชา เพื่อให้ตรงกับจุดหมายที่ต้องการ คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสม จัดระเบียบ จัดลำดับขั้นตอนเนื้อหา และกิจกรรม
4. กำหนดมาตรการการวัดผลและประเมินผล เพื่อจะได้ทราบว่านักเรียนรู้อย่างตรงกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ เพียงใด
5. การนำหลักสูตรไปใช้ นำไปปฏิบัติจริงในการเรียนการสอน
6. ประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. ทำการปรับปรุง และพัฒนาตลอดเวลา เพื่อให้หลักสูตรมีประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับทิศทางของหลักสูตรการศึกษาไทย พอสรุปได้ว่า ระบบการศึกษา และระบบการพัฒนาหลักสูตรของไทยนั้น เป็นไปในลักษณะของการตั้งรับตามกระแส ทุนนิยมตะวันตก ความต้องการ และปัญหาของสังคมมาโดยตลอด การพัฒนาหลักสูตรจึงต้องให้สอดคล้อง กับสังคม และต้องปรับให้เข้ากับสังคมตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้ หลักสูตรการศึกษาของไทยจึงเป็นหลักสูตร ที่เป็นเครื่องมือของ “สังคมธุรกิจและราชการเป็นสำคัญ” ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2540 : 3) ได้เสนอแนวคิด ของการปรับปรุงหลักสูตรหลายประการ คือ

1. หลักสูตรจะต้องมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง เชื่อมมั่นในตนเอง คำนึงถึงความ ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ ต้องได้รับการตีความหมายใหม่อย่างเหมาะสม
2. หลักสูตรจะต้องมีเป้าหมายให้เด็กใช้ศักยภาพให้ถึงที่สุด เพื่อความดี ความจริง และความงาม อันสูงส่งของชีวิตและสังคม ซึ่งจะต้องได้รับการสั่งสอนและวิเคราะห์วิจารณ์อย่างจริงจัง
3. หลักสูตรจะต้องมีเป้าหมายให้เด็กยึดมั่นในระบบประชาธิปไตย มีความรู้สึกร่วมได้ร่วมเสียกับ สังคม ยอมไม่ได้กับความเอาเปรียบที่เกิดขึ้นมากมาย พร้อมทั้งหาทางแก้ไขวิถีทางประชาธิปไตย
4. หลักสูตรจะต้องมีเป้าหมายให้เด็กเชื่อมั่นศรัทธา และเห็นว่าความก้าวหน้าของท้องถิ่นและ ชนบท คือ ความก้าวหน้าของประเทศและอยู่ในมือของเขาทุกคน เขาจะต้องไม่หลงเมืองและไม่ลืมชุมชน ของเพื่อนร่วมอนาคตของประเทศ เราต้องให้ท้องถิ่นเติบโตและพึ่งตนเองได้ทุกด้านเพื่อเป้าหมายในการ พึ่งตนเองของประเทศชาติในที่สุด
5. หลักสูตรจะต้องมีเป้าหมายให้เด็กมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ประเทศและสังคมไทยเป็น ประเทศเกษตรกรรมแนวใหม่ที่ยิ่งใหญ่ในสังคมโลกให้ได้ การก้าวตามระบบอุตสาหกรรมนั้น เราไม่มีทาง ตามทันและไม่จำเป็นต้องตาม เราต้องกลับมาฟื้นฟูวิญญานของเราและพัฒนาเกษตรกรรมที่ให้คุณแก่ เกษตรกรและคนไทยอย่างจริงจังด้วยปัญญาและความก้าวหน้าอันเป็นแบบแผนที่เป็นของเราเอง

ไทเลอร์ (Tyler . 1950 : 1) กล่าวว่า ในการจัดทำหลักสูตรนั้นควรจะตอบคำถามพื้นฐาน 4 ข้อ ดังนี้

1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนต้องการให้เด็กได้รับ
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านั้น
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
4. จะประเมินผลการเรียนอย่างไรจึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

จากคำถาม 4 ข้อนี้ ถ้าพิจารณาให้ดีจะเห็นว่าคำถามข้อที่ 1 วัตถุประสงค์ของการศึกษาจะเป็นตัว กำหนดให้ผู้จัดทำหลักสูตรดำเนินการในข้อต่อ ๆ มา จนถึงขั้นการประเมินผลในข้อที่ 4 ซึ่งจะสอดคล้อง ต่อเนื่องอย่างสมบูรณ์

ทาบ (Taba . 1962 : 12 – 13) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ วินิจฉัยความต้องการต่าง ๆ (Diagnosis of Needs) เป็นการวิเคราะห์ วินิจฉัย ความต้องการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนและสังคม ซึ่งหลักสูตรจะต้องตอบสนองความต้องการเหล่านั้น
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ต่าง ๆ (Formation of Objectives) เป็นการกำหนด วัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน เข้าใจง่าย เพื่อให้โรงเรียนได้ใช้เป็นหลักในการจัดการเรียน การสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
3. การเลือกเนื้อหาสาระ (Selection of Contents) ในการเลือกเนื้อหาสาระจะต้อง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และให้เหมาะสมกับความต้องการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนด้วย

4. การจัดระเบียบและลำดับเนื้อหาสาระ (Organization of Contents) เมื่อได้เนื้อหาสาระที่เหมาะสมแล้ว จำเป็นต้องนำเนื้อหาเหล่านั้นมาจัดระเบียบเรียบเรียงให้สัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้ เช่น จัดเนื้อหาจากง่ายไปหายาก จากสิ่งใกล้ตัวไปสู่สิ่งไกลตัว รวมไปถึงความสำคัญ ความเหมาะสมของเนื้อหาแต่ละระดับ

5. การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experience) เป็นการเลือกหรือกำหนดประสบการณ์หรือกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

6. การจัดระเบียบและลำดับประสบการณ์ที่ต้องการให้เรียนรู้ (Organization of Learning Experience) เป็นการนำเอาประสบการณ์หรือกิจกรรมที่ผู้สอนเลือกไว้มารวบรวมจัดลำดับหรือขั้นตอนในการสอน โดยผู้สอนจะจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน

7. การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมิน (Determination of what to evaluate and of the ways and mean of doing it) เป็นการประเมินผลเนื้อหาสาระและประสบการณ์เรียนต่าง ๆ ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด และรวมไปถึงการกำหนดวิธีการประเมินเกณฑ์ และการประเมินผลที่ถูกต้อง

กล่าวโดยสรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตร คือ การกำหนดวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายเพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาในระดับชาติ และเป็นตัวกำหนดให้ผู้เรียนที่มีคุณลักษณะตามความต้องการ การนำหลักสูตรไปใช้นั้น หมายถึง ผู้บริหารและครูซึ่งเป็นผู้นำหลักสูตรไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย จึงถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก หัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ก็คือการสอน และบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในขั้นตอนนี้คือครู การประเมินผลหลักสูตร เป็นขั้นตอนหาคำตอบว่า หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้หรือไม่มากน้อยเพียงไร อะไรเป็นสาเหตุ ซึ่งต้องอาศัยผู้รู้ทั้งด้านหลักสูตร และการประเมินผล กิจกรรมขั้นสุดท้ายคือ การปรับปรุงหลักสูตรหรือกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีลักษณะเป็นวัฏจักรเริ่มด้วยการกำหนดความมุ่งหมาย เลือกจัดเนื้อหา การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหา ข้อบกพร่องของกระบวนการนี้ และนำเอาผลที่ได้ไปปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

เนื่องจากหลักสูตรกลางได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือจัดการเรียนการสอนให้กับกลุ่มผู้เรียนทั่วประเทศ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติ หรือมีคุณลักษณะร่วมบางประการที่เหมือนกัน แต่ในสภาพความเป็นจริงของปัจจัยพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ สภาพปัญหา และความต้องการของแต่ละท้องถิ่นนั้นแตกต่างกัน ดังนั้น หลักสูตรกลางจึงไม่สามารถประมวลรายละเอียดของความรู้ในทุกด้านดังกล่าวให้สอดคล้องกับสภาพเป็นจริงในแต่ละท้องถิ่นได้ครบถ้วน จึงได้ให้โอกาสแก่ท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นนั้นๆ (จรัส มิกุล . 2542 : 39)

เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

1. ตามหลักการของหลักสูตรนั้น หลักสูตรที่สร้างขึ้นจำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสนองความต้องการของสังคมที่ใช้หลักสูตรนั้น ๆ โดยเหตุนี้หากหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีจุดมุ่งหมายสำหรับใช้ในชุมชนแห่งหนึ่งแห่งใดโดยเฉพาะ ก็ย่อมจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้มากที่สุด

2. ในการพัฒนาหลักสูตรได้มีการยอมรับความสำคัญของผู้ใช้หลักสูตร เป็นอย่างมาก และได้มีการยอมรับว่าสมควรจะให้ผู้ใช้หลักสูตรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วย ในทางปฏิบัติถ้าหากหลักสูตรได้พัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ในระดับชุมชนที่ไม่กว้างขวางมากนัก ก็ย่อมจะสามารถเปิดโอกาสให้ผู้ใช้หลักสูตรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรได้

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ยอร์ช เอ โบแชมป์ (George A. Beauchamp . 1981 : 212) จึงได้พยายามตั้งเป็นทฤษฎีว่าอาณาเขต (Area) ที่เหมาะสมของหลักสูตรนั้นจะอยู่ที่โรงเรียนแต่ละแห่ง การที่กล่าวว่าโรงเรียนแต่ละแห่งเป็นอาณาเขตที่เหมาะสมของหลักสูตรนั้นก็เนื่องจากชุมชนแต่ละแห่งนั้น มักจะมีสภาพปัญหาและความต้องการแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสามารถเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรได้โดยสะดวกอีกด้วย

ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรระดับท้องถิ่น หมายถึง รายละเอียดเนื้อหาสาระ แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน เอกสารความรู้ หนังสือเสริมประสบการณ์ ที่จัดทำเพิ่มขึ้นให้สอดคล้องเฉพาะท้องถิ่นซึ่งมีความแตกต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ชีวิต เศรษฐกิจ อาชีพ และสังคมอย่างลึกซึ้ง ทั้งสามารถนำประสบการณ์นั้นมาพัฒนาความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน อาชีพ และสังคมให้ดียิ่งขึ้น หลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลาง หรือหลักสูตรแม่บท (จรัส มีกุล . 2542 : 40)

วิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ

1. หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นจากหลักสูตรกลางโดยปรับเปลี่ยนบางส่วนให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในแต่ละสภาพของท้องถิ่น ดังมีปรากฏข้อความในหลักการของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ข้อที่ 3 กล่าวว่า “ เป็นการศึกษาที่มุ่งเอกภาพของชาติโดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสดำเนินการหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้”

2. หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นเป็นส่วนย่อยเพื่อให้เสริมสร้างหลักสูตรกลาง เป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่โดยเฉพาะ สำหรับนำไปใช้จัดการเรียนการสอนเสริมเนื้อหากลุ่มวิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตรกลาง ได้แก่ หลักสูตรวิชาชีพต่าง ๆ

การพัฒนาหลักสูตรหรือการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของท้องถิ่น อาจจะดำเนินการในระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับอำเภอหรือระดับโรงเรียนก็ได้ สจต์ อุทรานันท์ (2532 : 314 – 316) กล่าวถึง กระบวนการดำเนินงานไว้ว่า ไม่ว่าจะดำเนินงานในระดับใด หากจะให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน ควรดำเนินงานดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 จัดตั้งคณะทำงาน ควรเลือกบุคคลที่มีความสามารถ และมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพหรือข้อมูลพื้นฐาน โดยการวิจัย สัมภาษณ์ ประชุมและสัมภาษณ์หรือวิธีการอื่น ๆ

ขั้นที่ 3 กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่นว่าจะทำการพัฒนาโดยการปรับหลักสูตรหรือสร้างหลักสูตรขึ้นมา

ขั้นที่ 4 พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรกลางกับสภาพท้องถิ่น

ขั้นที่ 5 ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลาง และ/หรือจัดสร้างกระบวนวิชาขึ้นใหม่ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ในกรณีสร้างเพิ่มเติมควรระบุจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และมาตรการในการวัดและประเมินผลให้ชัดเจน

ขั้นที่ 6 ดำเนินการใช้หลักสูตร ในขั้นนี้การนิเทศและติดตามมีความสำคัญมาก

ขั้นที่ 7 ประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นขั้นที่มีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ทราบว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่

ขั้นที่ 8 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความเหมาะสมต่อไป

พนอม แก้วกำเนิด (2533 : 35 – 38) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นว่าควรประกอบด้วย

1. การศึกษา สำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของท้องถิ่น ได้แก่ ทรัพยากร ธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ สภาพความต้องการของท้องถิ่น แผนพัฒนาท้องถิ่น สภาพการจัดการศึกษา และสภาพความต้องการของนักเรียนผู้ปกครองและประชาชน
2. การวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษา เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการสร้างหลักสูตรในเรื่องความสำคัญของรายวิชาหรือเนื้อหาสาระนั้น ๆ และปัจจัยเกื้อหนุน
3. การกำหนดความเหมาะสมกับนักเรียน ในเรื่องวัตถุประสงค์ วัยของนักเรียน ความยากง่าย ความมากมายของเนื้อหาสาระ ความจำเป็น ความต้องการ ความถนัดและความสามารถของนักเรียน ความต้องการของผู้ปกครองท้องถิ่นและชาติบ้านเมือง
4. การกำหนดความเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน ในเรื่องความต่อเนื่อง ความสอดคล้อง น้ำหนัก ความสำคัญ คุณค่า ความยากง่ายและปริมาณ
5. การกำหนดความคิดรวบยอดหรือความคิดหลัก หรือภาพรวมที่นักเรียนจะได้รับเมื่อเรียนจบรายวิชาหรือเนื้อหาสาระนั้นแล้ว
6. การร่าง “รายวิชา” หรือ “เรื่องและเนื้อหาสาระ” ในเรื่องแนวทางกระบวนการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ วัตถุประสงค์เฉพาะรายวิชา รหัสประจำวิชาในกลุ่มวิชา
7. การวิเคราะห์ ทบทวน ร่าง “รายวิชา....” หรือ “เรื่องและเนื้อหาสาระ”
8. การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในกระบวนการเรียนการสอนรายวิชานั้น เช่น ครูผู้สอน วิทยากร สถานที่ อุปกรณ์ เวลา และสภาพแวดล้อม
9. การคำนึงถึงและการจัดสรรปัจจัยองค์ประกอบเกื้อหนุนกระบวนการสอนรายวิชานั้น เช่น หนังสือเรียน เทคนิคการสอน การแนะแนว การวิจัย การประเมินผล การนิเทศ

สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534ค : 69) ได้เสนอขั้นตอนการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. จัดระบบข้อมูลพื้นฐาน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งได้จากการสำรวจ สอบถาม สัมภาษณ์ ฯลฯ
2. กำหนดความต้องการ เป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 แล้วกำหนดเป็นความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่นนั้น ๆ

3. กำหนดเป้าหมายและกำหนดจุดประสงค์ของการเรียน เป็นการกำหนดเป้าหมาย ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในด้านใด

4. จัดทำรายวิชา เนื้อหาหรือกิจกรรม จัดทำรายวิชาต่าง ๆ ที่จะสอนเพื่อให้บรรลุตามที่เป้าหมายกำหนด จัดเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับเป้าหมาย

5. จัดทำแผนการสอน คู่มือและสื่อ เมื่อกำหนดเนื้อหาวิชาต่าง ๆ จะต้องวางแผนการสอน โดยการกำหนดรายละเอียดวันและเวลาที่จะใช้

6. ปรับปรุงและพัฒนา เป็นการปรับปรุงส่วนที่มีข้อบกพร่องจากข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมกับสภาพของความจำเป็นและความต้องการของท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป การบริหารหลักสูตรในโรงเรียนหรือการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการนำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรระดับชาติมาจัดทำหรือปรับปรุงให้เหมาะสมที่จะใช้ในท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับชีวิต เศรษฐกิจ อาชีพและสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นการปรับและเพิ่มรายละเอียดเนื้อหา ปรับและเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน จัดทำจัดหาสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติม

ลักษณะที่ดีของหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรระดับท้องถิ่นที่ดีที่โรงเรียนจัดทำและพัฒนาขึ้นเพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ชีวิต สภาพ เศรษฐกิจ สภาพสังคมตามที่ปรากฏจริงในท้องถิ่นนั้น ควรมีเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ที่จำเป็น ดังที่ จาร์ส มีกุล (2542 : 43) กล่าวไว้ 5 ประการ คือ

1. เป็นสภาพชีวิต สภาพเศรษฐกิจและสภาพสังคมของท้องถิ่น
2. เป็นสภาพปัญหา ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนในท้องถิ่น
3. ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญเพื่อพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่นให้ดีขึ้น
4. ช่วยนักเรียนให้อุบัติสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น มีความรักถิ่นและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นให้มีสภาพดีขึ้น
5. ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการแก่นักเรียนเฉพาะกลุ่มที่มีความต้องการได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพสูงสุด

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น อาจใช้กระบวนการเดียวกันกับการพัฒนาหลักสูตรทั่วไป
จาร์ส มีกุล (2542 : 43) กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาและจัดระบบข้อมูลจากสภาพของท้องถิ่น เพื่อช่วยให้การศึกษามีผลต่อการพัฒนาชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริงนั้น โรงเรียนจะต้องมีข้อมูลพื้นฐานสำคัญ ๆ ที่มีการศึกษา วิเคราะห์ และประมวลไว้อย่างเป็นระบบ

ขั้นที่ 2 กำหนดความต้องการที่จำเป็นต่อท้องถิ่น โดยจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่จะปรับปรุงเพิ่มเติม หรือสร้างหลักสูตรใหม่ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ขั้นที่ 3 กำหนดเป้าหมายจุดประสงค์การเรียน

ขั้นที่ 4 จัดทำคำอธิบายรายวิชาหรือเนื้อหากิจกรรม โดยดำเนินการจัดทำรายละเอียด ดังนี้ 1.) กำหนดจุดประสงค์หลักสูตรหรือเรื่อง 2.) จัดทำคำอธิบายรายวิชาหรือเนื้อหากิจกรรม 3.) จัดทำแผนการสอน คู่มือและสื่อต่าง ๆ 4.) วัดผลประเมินผล

ขั้นที่ 5 จัดทำแผนการสอน คู่มือและสื่อ การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู อุปกรณ์ สื่อ หนังสือ เอกสารที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะที่ตรงกับสภาพสิ่งแวดล้อมปัญหาของท้องถิ่นอย่างแท้จริง และพัฒนานักเรียนแต่ละคนให้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

ขั้นที่ 6 ปรับปรุงและพัฒนา หลักสูตรระดับท้องถิ่นเมื่อร่าง เรื่อง เนื้อหาสาระ เรียบร้อยแล้วควรนำไปทดลองและปรับปรุง พัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์และเหมาะสมตามเจตนารมณ์ กล่าวคือ จัดกระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นของตนเอง และใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ มิใช่เป็นการเรียนรู้จากครูผู้สอนเท่านั้น

บทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ และสามารถทำได้ทันที การพัฒนาหลักสูตรโดยครูผู้สอน เราอาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ซึ่งบทบาทดังกล่าว กรมวิชาการ (2534 ก : 53 – 60) สรุปไว้ดังนี้

1. บทบาทในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนสามารถปรับหรือเพิ่มกิจกรรมการสอนในส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่นได้
2. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ครูผู้สอนสามารถเพิ่มหรือปรับรายละเอียดของเนื้อหาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น
3. การพัฒนาวิธีสอนของครู โดยเน้นความหลากหลาย และพัฒนาหรือจะหาวิธีที่จะใช้วิธีสอนที่เหมาะสมกับท้องถิ่น
4. ด้านสื่อการเรียน คือ การนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นทั้งด้านบุคลากร วัตถุ สิ่งก่อสร้าง สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนให้มากขึ้น
5. ด้านการรวบรวมข้อมูลของชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการเพื่อจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น
6. ด้านให้คำแนะนำแก่บุคคลที่จะพัฒนา หรือจัดทำหลักสูตรระดับท้องถิ่นในด้านข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน
7. ร่วมจัดทำหลักสูตรระดับท้องถิ่นตามความต้องการของหน่วยงานที่จัดการศึกษา เช่น กลุ่มโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป

หลักสูตรถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพเพียงพอที่จะพัฒนาคน สังคม และประเทศชาติ ในเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และกระแสวิวัฒนาการของโลก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2539 : 94) หลักสูตรก็จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมดังกล่าว หลักสูตรฉบับหนึ่งอาจเหมาะสมกับสังคมในช่วงเวลาหนึ่งเมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไป สภาพสังคมเปลี่ยนไป หลักสูตรฉบับนั้นก็อาจจะไม่เหมาะสม การพัฒนา

หลักสูตรจึงเป็นงานที่ต้องทำอยู่เป็นระยะ ๆ และการพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้แต่ละฉบับก็ต้องมีขั้นตอน กระบวนการที่เป็นระบบ มีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม เชื้อต่อการพัฒนาประเทศชาติ โดยส่วนรวม อย่างไรก็ตามการพัฒนาหลักสูตรแต่ละครั้งย่อมมีปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็น บุคลากร งบประมาณ เวลา กระบวนการทำงาน ฯลฯ แต่ปัญหาอุปสรรคเหล่านี้ก็ย่อมแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ ถ้าหากผู้มีส่วนรับผิดชอบ หรือเกี่ยวข้องดำเนินการด้วยความเข้าใจอันดีต่อกัน ดำเนินถึงความจำเป็นที่ต้องมี หลักสูตรที่ดีที่สุด เพื่อเป็นการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของ ประเทศชาติต่อไป

9.2 การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน ถือเป็นหัวใจสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ บุคคลสำคัญยิ่งในการนำหลักสูตรไปใช้ คือ ครูผู้สอน (กรมวิชาการ . 2534ง : 26 – 27) เพราะการสอนของครูเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ได้มีคุณสมบัติและทัศนคติตามที่ผู้สร้างหลักสูตรมุ่งหวังไว้

ความหมายของ ~~บท~~ การเรียนการสอน

สมบูรณ์ สงวนญาติ (2534 : 20) ได้สรุปความหมายของการเรียนการสอนไว้ว่า การเรียนการสอนเป็นกระบวนการให้เกิดความรู้และจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การเรียนรู้ของเด็กจะบังเกิดผลมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอนเป็นสำคัญ

วิโรจน์ ศรีโสภา (2536 : 406) เสนอว่า การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูและเด็กทำร่วมกัน ถ้าจะแยกออกเป็น 2 ส่วน ก็เป็นการเรียน คือ กิจกรรมที่เด็กทำ และการสอน คือ กิจกรรมที่ครูทำ แต่ในทางปฏิบัติแล้วทั้งสองอย่างนี้ไปพร้อม ๆ กัน จึงเรียกกันว่า การเรียนการสอน

สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2540ข : 2) ให้ความหมายของการสอน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนที่ดี ดังต่อไปนี้

การสอน หมายถึง กระบวนการที่ใช้นำ หรือทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ เพื่อจะได้บรรลุปรัชญาการศึกษาต่อไป การสอนจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งของการศึกษา เพราะเป็นกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ ปฏิบัติต่อผู้เรียนโดยตรง โดยมีครูผู้สอนเป็นตัวจักรสำคัญ ความสำเร็จในการจัดการศึกษา จึงขึ้นตรงกับคุณภาพการสอน หรือตัวผู้สอนอย่างยิ่ง

การสอนที่ดีต้องอาศัยปัจจัยหลัก อย่างน้อย 4 ประการ ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายของการสอน ในการสอนแต่ละครั้ง ครูผู้สอนจะต้องรู้อย่างชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดความสามารถอะไร และเรียนรู้อะไร เมื่อสอนจบแล้วผู้สอนจะประพฤติปฏิบัติสิ่งใดได้บ้าง การเตรียมการสอนที่ดีจึงควรกำหนดจุดมุ่งหมายของการสอนไว้ล่วงหน้านอกเหนือไปจากการเตรียมรายละเอียดของเนื้อหา เพื่อช่วยให้การสอนถูกทิศทาง และได้ผลการเรียนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้

2 วิธีสอน เป็นเทคนิค หรือกลวิธีที่ครูจะต้องเลือกใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ได้รวดเร็ว ถูกต้อง และเหมาะสม วิธีสอนซึ่งมีอยู่มากมายหลายแบบนั้น แบบใดจะดีหรือเหมาะสมสำหรับการสอน แต่ละครั้งนั้น ย่อมขึ้นกับเนื้อหา ธรรมชาติของนักเรียนรวมถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ด้วย

3. จิตวิทยา นอกจากจะมีจุดมุ่งหมายของการสอน เลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสมแล้วครูผู้สอน จำเป็นต้องรู้จิตวิทยาซึ่งเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะและพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อจะได้เข้าใจ ธรรมชาติของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง ทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ สอดคล้องกับสภาพและธรรมชาติของผู้เรียน

4. สื่อการเรียนการสอน เป็นส่วนประกอบที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แก่ผู้เรียน เป็น เครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วถูกต้องเหมาะสม ครูผู้สอนจึงควรมีความรู้เกี่ยวกับการสร้าง หรือการเลือกใช้สื่อการเรียน เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องทุ่นแรง และช่วยทำให้ผลการเรียนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กิจกรรมการเรียนการสอน คือ สภาพการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายหรือ จุดประสงค์การเรียนการสอนที่กำหนด การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ จึงเป็นความสามารถและทักษะของ ครูมืออาชีพในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผล

วัฒนาพร ระบุบทุข (2542 : 91) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมี ลักษณะดังนี้ 1.) สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา 2.) เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในห้องเรียน โรงเรียน และชีวิตจริง 3.) เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 4.) ฝึกกระบวนการที่สำคัญ 5.) เหมาะสมกับธรรมชาติและวัย ของผู้เรียน

คุณลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผล

วัฒนาพร ระบุบทุข (2542 : 92 – 94) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ มีประสิทธิผล ไว้ดังนี้

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา

กิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องสะท้อนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดทุกข้อ โดยกิจกรรม นอกจากจะต้องสร้างเสริมพฤติกรรมและทักษะที่มุ่งเน้นทุกด้านตามจุดประสงค์การเรียนรู้ จะต้องสร้าง มโนทัศน์ในสาระการเรียนรู้หรือเนื้อหาที่กำหนดอย่างชัดเจนครบถ้วนและทันสมัย

2. ฝึกกระบวนการที่สำคัญให้กับผู้เรียน

กิจกรรมการเรียนการสอน ควรเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการที่สำคัญ กระบวนการในที่นี้ หมายถึง การมีขั้นตอนต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้แสดงออกหรือปฏิบัติโดยใช้ร่างกาย ความคิด การพูด ในการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ คือ ได้ความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติหลังจาก ทำกิจกรรม การปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปฏิบัติเป็นขั้นตอนติดตัวไปใช้ในชีวิตจริง

3. เหมาะสมกับธรรมชาติและวัยของผู้เรียน

ผู้เรียนคือหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอน เพราะหากไม่มีผู้เรียนแล้ว การเรียน การสอนก็จะไม่เกิดขึ้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องรู้พื้นฐานของผู้เรียนที่ตนจะสอนก่อนว่าเป็นอย่างไร เมื่อคัดเลือก กิจกรรมการเรียนการสอน ก็จำเป็นต้องคำนึงว่าจะจัดอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับ ธรรมชาติ วัย ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียนเป็นส่วนรวม และขณะเดียวกันจะสนองความแตกต่างระหว่าง บุคคลของผู้เรียนด้วย

4. เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชีวิตจริง

สภาพแวดล้อมนี้หมายรวมถึงทั้งในห้องเรียน ในโรงเรียน และในชุมชน ครูต้องมีข้อมูลว่ามีวิทยากรท้องถิ่นหรือแหล่งวิทยาการใดบ้างที่ครูจะใช้ได้ ครูควรออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพของห้องเรียน โรงเรียนและชุมชน โดยพยายามใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มากที่สุด

5. เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึง และมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อาจช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม และกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

กล่าวโดยสรุป กระบวนการเรียนรู้ คือ การจัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อย่างตรงจุดมุ่งหมายผ่านทางประสาทสัมผัสและช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ผลที่เกิดขึ้น คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เกิดคุณสมบัติทางความรู้ความคิด ทักษะความสามารถทางการปฏิบัติ ลักษณะทางด้านจิตพิสัยต่าง ๆ เช่น เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความสนใจ ความพอใจ

เป้าหมายของการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการ คือ การสอนที่ครูหลีกเลี่ยงการเป็นผู้บอกเล่าความรู้แก่เด็กโดยตรง แต่จะจัดให้เด็กได้ทำกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ธรรมชาติและวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาวิชา และสภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชีวิตจริง

สุวิทย์ มูลคำ (2543 :11) กล่าวว่า ปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการสื่อสาร ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ สามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วและไร้ข้อจำกัด ดังนั้นการศึกษาในระบบเดิม ไม่สามารถสนองความต้องการของบุคคลในสังคมได้ เช่นที่เคยเป็นมา ครูยุคใหม่จะต้องแสวงหาวิธีสอนที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งจากรากฐานที่สำคัญสำหรับการศึกษาลดลงชีวิต และการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพในสังคมต่อไป

การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ คือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริงและผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ครูจึงต้องปรับบทบาทจากครูผู้สอนมาเป็นผู้จัดการ หรือผู้มีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยจัดสภาพแวดล้อม และสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมและเพียงพอ ทางโรงเรียนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมไว้ทุกหนทุกแห่งในโรงเรียน ให้มีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ เช่นการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ร่มรื่น สวยงาม เป็นระเบียบ มีการนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ ที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศที่ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกอบอุ่นและมั่นใจในด้านอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จะต้องมีความปลอดภัยสำหรับนักเรียนและเน้นรูปแบบของการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ครู บุคลากรในโรงเรียน สร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร ทำให้นักเรียนอยากมาโรงเรียน อยากอยู่ใกล้ครู เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะของตนเอง มีความต้องการ ความสนใจและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนควรมีความหลากหลาย การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนก็ควรมีลักษณะหลากหลายและยืดหยุ่น เพื่อสนองความต้องการและความสามารถที่แตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน สิ่งเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจใฝ่รู้และพัฒนาตนเอง

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 10 – 11) กล่าวว่า การบริหารการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การรวบรวม วิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้
2. การกำหนด การเตรียมการ และการจัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน
3. การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชาตามแนวคิดในปัจจุบันต้องการให้มีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง
4. การจัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรสถานศึกษา จัดเป็นหน่วยงานเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะของการบูรณาการอยู่แล้ว
5. การควบคุมดูแล และส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอน หรือแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการเยี่ยมชั้นเรียน หรือการประชุมปรึกษาหารือกันเป็นระยะ
6. การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน โดยการนิเทศภายใน การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมด้านสื่อการเรียนการสอน และการแสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกสถานศึกษา

ขอบข่ายของงานการเรียนการสอน

ขอบข่ายของงานการเรียนการสอนมีรายละเอียดดังนี้ 1.) การจัดประมวลการสอน (Syllabus) หลักสูตรได้กำหนดรายวิชาเอาไว้ จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการโดยความร่วมมือของฝ่ายวิชาการและครูอาจารย์ในการจัดทำประมวลการสอนเป็นรายวิชา ซึ่งในบางสถานศึกษาจะเรียกประมวลการสอนว่า โครงการสอน การจัดทำประมวลการสอนจะเริ่มจากการวางแผนระยะยาวเป็นภาคการศึกษาแล้วจึงวางแผนระยะสั้นเป็นสัปดาห์ตามความเหมาะสมของสถานศึกษา 2.) การจัดทำแผนการเรียน สถานศึกษาต้องจัดทำแผนการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาเลือกเรียนได้ตามถนัด ตามความสนใจและความสามารถ แผนการเรียนเป็นการกำหนดรายวิชาให้เรียน มีวิชาบังคับ วิชาเลือกและวิชาเลือกเสรี อย่างมีจุดมุ่งหมาย การจัดแผนการเรียนนี้ สถานศึกษาแต่ละแห่งจะจัดแตกต่างกันไปตามสภาพความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนครูอาจารย์ในสถานศึกษานั้น 3.) การจัดตารางสอน หมายถึง ตารางกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในหนึ่งสัปดาห์ โดยกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับเวลา และพัฒนาการของเด็ก 4.) การจัดชั้นเรียน เป็นการจัดแบ่งนักเรียนเข้าชั้นเรียน โดยอาจแบ่งได้หลายวิธีการได้แก่ การจัดกลุ่มตามความรู้ความสามารถของนักเรียน การจัดแบ่งตามรายชื่อจัดตามวิชาที่เป็นความสามารถพิเศษที่นักเรียนลงทะเบียน และจัดแบบผสมผสาน 5.) การจัดครูอาจารย์เข้าสอน เป็นการจัดให้ครูเป็นทั้งพี่เลี้ยงและผู้คอยแนะแนวทางที่ถูกที่ควรให้แก่เด็ก ครูต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และเป็นนักปกครองที่ดี สิ่งที่สำคัญยิ่งในการจัด คือ ภาระงานของครูที่สถานศึกษามอบหมายให้รับผิดชอบ เช่น งานธุรการ งานเป็นกรรมการเฉพาะกิจและงานอื่นๆ ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องพิจารณาจัดแบ่งงานให้สมดุลย์กัน 6.) การสอนซ่อมเสริม หมายถึง การสอนกรณีพิเศษที่นอกเหนือจากการสอนตามแบบแผนปกติ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนมี 4 ลักษณะ คือ การสอนซ่อมเสริมก่อนการเรียนการสอน การสอนซ่อมเสริมขณะทำการสอน การสอนซ่อมเสริมรายวิชาเพื่อสอบแก้ตัว และการสอนซ่อมเสริมสำหรับ

นักเรียนที่ฉลาดหรือเรียนรู้ได้เร็ว 7.) การเลือกตำราเรียน หมายถึง การเลือกตำราเรียนหรือแบบเรียน สำหรับให้เป็นอุปกรณ์การสอนทั้งที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้ และหนังสืออ่านประกอบ 8.) จัดทำ คู่มือครูในงานวิชาการเป็นเครื่องมือช่วยครูอาจารย์ที่จะได้แนวทางการปฏิบัติงานวิชาการในสถานศึกษา เป็นการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ เพื่อจะได้ทำให้การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษามีคุณภาพ และ ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น 9.) การจัดทำคู่มือให้นักเรียนนักศึกษาเป็นการจัดทำเอกสารเพื่อแจกนักเรียน นักศึกษา เป็นแนวทางให้นักเรียนได้เข้าใจถึงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติตนได้ถูกต้องตาม ระเบียบของสถานศึกษา 10.) การจัดห้องศูนย์ควบคุมการเรียนการสอนทางวิชาการ เป็นการจัดห้องที่เน้น ศูนย์กลางเกี่ยวกับข่าวสารและสารสนเทศของงานวิชาการในสถานศึกษาโดยเฉพาะเพื่ออำนวยความสะดวก ในด้านการเรียนการสอน (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ . 2535 : 183 – 195)

แนวดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดแนวดำเนินการ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามจุดหมายของหลักสูตร ดังต่อไปนี้ 1.) จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่นโดยให้ท้องถิ่นพัฒนา หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม 2.) จัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียนและให้โอกาสเท่าเทียม กันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ 3.) การจัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงหรือ บูรณาการ ทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด 4.) จัดการเรียนการสอน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม 5.) จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุดและเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ ต่าง ๆ 6.) จัดให้มีการศึกษาติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 7.) ให้สอดแทรกการ อบรมด้านจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ 8.) ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมายต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย 9.) จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อ การเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน (กรมวิชาการ . 2533 : 4)

นอกจากนี้ หลักสูตรฉบับปรับปรุงยังได้กำหนดจุดเน้นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้น ให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการเพื่อจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดทักษะในกระบวนการ ต่าง ๆ เพื่อที่จะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตต้องสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะ และเกิดความชื่นชมที่ได้ปฏิบัติ กระบวนการต่าง ๆ ที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้น เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการวิทยาศาสตร์ กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการฝึกทักษะ กระบวนการจัดการ และกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น

เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ทักษะและกระบวนการ ต่าง ๆ ดังกล่าว ครูจำเป็นต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน มาเป็นการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยในการใช้ ทักษะกระบวนการในการแสดงออกทุก ๆ ด้าน กระบวนการดังกล่าว มี 9 ขั้นตอน ดังนี้ 1.) ตระหนักใน ปัญหาและความจำเป็น 2.) คิด วิเคราะห์ วิจัย 3.) สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย 4.) ประเมินและ เลือกทางเลือก 5.) กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ 6.) ปฏิบัติด้วยความชื่นชม 7.) ประเมินผล ระหว่างปฏิบัติ 8.) ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ 9.) ประเมินผลเพื่อให้เกิดความภูมิใจ (กรมวิชาการ . 2533 : 3)

กรมวิชาการ (2537 : 25) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจำเป็นต้องจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ หรือสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนตั้งอยู่ การปรับปรุงหรือดัดแปลง กิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าว จะต้องศึกษาขั้นตอน และวิธีการใช้หลักสูตรที่ถูกต้อง ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อจะทำให้ทราบเป้าหมายของการทำงานและทราบแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตรทุกประเภท ให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ใน ห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เตรียมทำแผนการสอนย่อย และกำหนดการสอน เพื่อวางแผนการสอนให้เหมาะสมและเป็นไปตามอัตราเวลาเรียนที่กำหนด
4. จัดทำแผนการสอนระดับบทเรียน เพื่อนำไปใช้ได้ทันที และตรงตามความต้องการของครู
5. เตรียมสื่อการเรียนที่จำเป็นตามแผนการสอนระดับบทเรียนเพื่อเป็นเครื่องช่วยให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้

กรมวิชาการ (2540 : 89 - 90) ได้กำหนด รูปแบบแนวการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนการสอน เพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนซึ่งสามารถคิดหารูปแบบเองได้ แต่ทั้งนี้ ต้องมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และผลออกมาหลังสอนคือ มุ่งให้เด็กเป็น เด็กดี เก่ง และมีความสุข นั่นคือ กิจกรรมที่ควรเป็นกิจกรรมที่มุ่งสอนให้เด็กเป็นศูนย์กลาง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดเป็นดัชนีชี้วัดนักเรียนไว้ 9 ประการ คือ

1. นักเรียนมีประสบการณ์ตรง สัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. นักเรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
3. นักเรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
4. นักเรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจน

และมีเหตุผล

5. นักเรียนได้รับการเสริมแรง ให้ค้นหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหาทั้งด้วยตนเองและร่วมด้วยช่วยกัน
6. นักเรียนได้ฝึกค้นรวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
7. นักเรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเองอย่างมี

ความสุข

8. นักเรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและรับผิดชอบในการทำงาน
9. นักเรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่น ตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

เทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สุวิทย์ มูลคำ (2543 : 12) กล่าวว่า เนื่องจากหลักสูตร และแผนการศึกษาชาติระยะที่ 8 ได้กำหนด คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนไว้หลายประการ ดังที่ปรากฏและทราบอยู่โดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะของนักเรียนที่พึงประสงค์ ที่ควรจะมุ่งเน้นการพัฒนานั้นอย่างน้อยมี 3 ประการ คือ ความสามารถทางความคิด ความสามารถในการแสวงหาและสร้างความรู้ด้วยตนเอง และคุณธรรมของ นักเรียน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว จึงควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. กำเนิดถึงพื้นฐานความแตกต่างของผู้เรียน ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ สนับสนุนให้ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาตามศักยภาพ ความสนใจของตนเอง โดยใช้วิธีการเรียนการสอนที่หลากหลาย
2. สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ค้นพบและแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมีครูคอยสนับสนุนช่วยเหลือและนำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนและทำกิจกรรมต่างๆ
3. สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่มีความหมายทั้งในและนอกห้องเรียน สนองตอบความต้องการของผู้เรียนและสานต่อจากพื้นฐานความรู้เดิมและพื้นฐานทางวัฒนธรรมของผู้เรียน
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมจากปัญหาจริงประสบการณ์จริงในลักษณะของการบูรณาการให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตประจำวันให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้
5. ฝึกให้นักเรียนรู้จักใคร่ครวญ ไตร่ตรองด้วยตนเองและเน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น
6. มีการสอดแทรกคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยครูเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรมและจริยธรรม

กรมวิชาการ (2544 : 6 – 7) กล่าวว่า เทคนิคการสอน หมายถึง วิธีการเฉพาะที่ผู้สอนเลือกนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยพิจารณาให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้ และความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีเทคนิคในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. เทคนิคการสอนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีแรงจูงใจร่วมกันในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น เกม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง ละครสั้น กรณีตัวอย่าง การอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง กลุ่มวงใน วงนอก การศึกษานอกสถานที่ การแข่งขัน ปฏิบัติ เป็นต้น
2. เทคนิคการสอนที่ยึดการเรียนรู้ แบบร่วมมือประสานใจ เป็นวิธีการจัดสภาพแวดล้อม ทางการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ร่วมกัน เป็นกลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแบ่งปันทรัพยากรในการเรียนรู้เป็นกำลังใจแก่กันและกัน เช่น การเล่าเรื่องรอบวง มุมสนทนา คู่ตรวจสอบ คู่คิด กลุ่มร่วมมือ ปรินสาความคิด การร่วมมือแข่งขัน เป็นต้น
3. เทคนิคการสอนที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ เป็นวิธีการสร้างสิ่งเร้า การกระตุ้นให้ผู้เรียนมีข้อมูลหรือแนวความคิด สำหรับความคิดสร้างสรรค์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การอุปมาอุปมัย การเทียบเคียง การปรับเป้าหมาย การตีความ การจัดเข้าพวก ความไม่คาดคิด การปรับเปลี่ยน ความตรงกันข้าม การวิจารณ์ เป็นต้น

เทคนิคการสอนที่กล่าวมาเป็นเพียงตัวอย่างที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้และน่าจะสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักการศึกษาหลายท่านที่อยากจะลดการเรียนท่องจำวิชาต่าง ๆ ให้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรมและการทำงาน นำประสบการณ์ความรู้จากการทำกิจกรรมสังเคราะห์เป็นปัญญาที่สูงขึ้น

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี (Technology – Related Instruction)

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี ปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาเป็นส่วนเสริมหรือสนับสนุนการเรียนและการสอนอย่างกว้างขวาง เพื่อจูงใจผู้เรียนเพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนอ่อน ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อความชำนาญ และช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนกลุ่มขนาดใหญ่ได้ ลดปัญหาการขาดแคลนครูได้ด้วยเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

วัฒนาพร ระเบียบทุกข์ (2542 : 26 – 29) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี ประกอบด้วย

1. **สิ่งพิมพ์ ตำราเรียนและแบบฝึกหัด** สิ่งพิมพ์ยังคงเป็นสื่อที่ง่ายที่สุดที่ใช้ในชั้นเรียน ครูมีอาชีพจะใช้สิ่งพิมพ์เป็นสื่อการสอนไม่ใช่สิ่งทดแทนการสอน
2. **แหล่งทรัพยากรในชุมชน** บางครั้งครูอาจใช้แหล่งข้อมูลในชุมชนสนับสนุนการเรียนการสอน เช่น ศูนย์สื่อหรือศูนย์เทคโนโลยีของหน่วยงานรัฐ หรือของเอกชนในชุมชน
3. **ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center)** ศูนย์การเรียนรู้ในห้องเรียน คือ สภาพแวดล้อมทางการเรียนที่บรรจุกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับการเรียนด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถทำงานด้วยสื่อที่จัดไว้ให้ อย่างเป็นอิสระด้วยตนเอง เป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม ครูสามารถแยกเนื้อหาวิชาหรือหลักสูตรออกเป็น ส่วน ๆ จัดแต่ละส่วนไว้ศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้เรียนได้เลือกศึกษาตามความสนใจ
4. **ชุดการสอน (Instruction Package)** คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับการออกแบบและจัด อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหาและวัสดุอุปกรณ์ โดยกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวได้รับการ รวบรวมไว้เป็นระเบียบในกล่องเพื่อเตรียมไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากประสบการณ์ทั้งหมด ชุดการสอน แบ่งออกเป็น ชุดการสอนรายบุคคล ประกอบด้วย บทเรียนสำเร็จรูป แบบประเมินผลและวัสดุอุปกรณ์ การเรียนชุดการสอนสำหรับการเรียนเป็นกลุ่มย่อย ชุดการสอนประกอบการบรรยายของครู (Instruction Package) โดยจัดไว้ในกล่องสำหรับช่วยครูผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาประสบการณ์เรียนรู้ พร้อม ๆ กันตามเวลาที่กำหนด
5. **คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction : CAI)** บทเรียนคอมพิวเตอร์ ช่วยสอนมีหลายลักษณะ เช่น ใช้เพื่อการทดสอบ การแก้ปัญหา การสนทนา การสาธิต การสืบค้น เป็นต้น คอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีลักษณะการเสนอเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม คือ โปรแกรมการสอน เนื้อหารายละเอียด (Tutorial Instruction) โปรแกรมแบบฝึกทักษะ (Drill and Practice) โปรแกรมจำลอง สถานการณ์ (Simulation) โปรแกรมแบบเกมการศึกษา (Education Game)
6. **บทเรียนสำเร็จรูป (Programmed Text)** บทเรียนสำเร็จรูป เป็นบทเรียนที่เสนอเนื้อหาวิชาใด วิชาหนึ่งเป็นขั้นตอนย่อย ๆ มักอยู่ในรูปของ “กรอบ” หรือ “เฟรม” (Frame) โดยการเสนอเนื้อหาทีละน้อย มีคำถามให้ผู้เรียนคิดและตอบ แล้วเฉลยคำตอบให้ทราบทันที

แนวโน้มในการพัฒนาการประถมศึกษาของไทย

กระทรวงศึกษาธิการได้ทำการทดลองโครงการพัฒนาการประถมศึกษาหลายประการ โดยเฉพาะเมื่อการประถมศึกษา อยู่ภายใต้การดำเนินงานของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งจะนำมากล่าวสรุปเฉพาะที่เป็นโครงการที่น่าสนใจ สรุปพล ชีร์รัตนพันธุ์ (2542 : 270 – 286) กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

1. โครงการส่งเสริมสมรรถภาพทางการสอน (RIT = Reduced Instructional Time)

เป็นโครงการหาเทคนิคในการลดเวลาการเรียนการสอนของเด็กลงไป เพื่อครูผู้สอนอยู่กับนักเรียนเพียง 15 หรือ 30 นาที ส่วนเวลาที่เหลือก็ให้เด็กเรียนเองโดยอาศัยสื่อการเรียนที่วิจัยแล้วว่ามีความเหมาะสม ทดแทนการสอนของครูโดยตรงได้ หรืออาจใช้วิธีเรียนแบบต่าง ๆ ที่ทดลองแล้วว่าได้ผลคุ้มค่า

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน RIT (Reduced Instructional time) กิจกรรมที่ใช้ได้แก่

1.) แบบเรียนสำเร็จรูปแบบง่าย ๆ 2.) แบบเรียนสำเร็จรูปแบบลดคำตอบ 3.) แบบเรียนสำเร็จรูปแบบการรู้ 4.) การทดลองด้วยตัวเด็กเอง 5.) การเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ 6.) นักเรียนทำการสอนกันเองภายใต้การดูแลของครู โดยให้คนเก่งสอนสมาชิกทั้งชั้น 7.) จัดศูนย์การเรียนรู้ โดยการแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ และมีแบบเรียนสำเร็จรูปให้ทำตามคำแนะนำ

2. โครงการจัดหาสื่อการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 วัตถุประสงค์เพื่อจัดหาวัสดุการศึกษาและสื่อการเรียนตามหลักสูตรใหม่ เพื่อให้ครูผู้สอนได้รับความสะดวกในการจัดหาวัสดุการศึกษา และสื่อการเรียนได้สะดวกรวดเร็ว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน

3. โครงการวิทยุโรงเรียน วัตถุประสงค์เพื่อให้ครูใช้วิทยุโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนประกอบการเรียนการสอนได้ผลดียิ่งขึ้น เพื่อให้ครูเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้วิทยุโรงเรียนประกอบการสอน เพื่อให้ครูและนักเรียนที่อยู่ไกลแหล่งวิทยุการมีโอกาสได้รับความรู้ใหม่ ๆ และทันเหตุการณ์

4. โครงการนำสื่อการเรียนที่พัฒนาแล้วไปใช้กับโรงเรียนขนาดเล็ก วัตถุประสงค์เพื่อลดความไม่เสมอภาคทางการศึกษา เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นเรียน โดยใช้สื่อการเรียนตามโครงการส่งเสริมสมรรถภาพการสอนเป็นเครื่องมือ เพื่อลดภาระการสอนของครูโดยทำให้ครูที่สอนมากกว่าหนึ่งชั้นเรียน รับภาระการสอนน้อยลงไปกว่าเดิม เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของโครงการส่งเสริมสมรรถภาพการสอน เพื่อนำไปใช้จริงในโครงการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ไม่มีครูครบชั้นเรียน

การใช้แหล่งวิทยาการในการจัดการเรียนการสอน

แหล่งวิทยาการ หมายถึง สถานที่ บุคคล เอกสาร หรือสิ่งต่าง ๆ ที่จะเป็แหล่งเสริมความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน และส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนได้อย่างรวดเร็ว และเสียเวลาน้อยที่สุด

แหล่งวิทยาการเสริมหลักสูตร หมายถึง แหล่งใดแหล่งหนึ่งที่ให้ความรู้ความเข้าใจหรือประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ สอดคล้องสัมพันธ์กับหลักสูตรทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ และผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

มากที่สุด แหล่งวิทยาการอาจเรียกเป็นอย่างอื่น เช่น แหล่งวิทยาการเสริมหลักสูตร แหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ แต่ความหมายอย่างเดียวกันคือ เป็นสถานที่ บุคคล เอกสาร วัสดุ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่จะเป็แหล่งเสริมความรู้ และช่วยให้กิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดกว้างขวาง และส่งผลให้บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนอย่างรวดเร็วและเสียเวลาน้อยที่สุด (ทัศนีย์ ศุภเมธี . 2532 : 79)

ประเภทของแหล่งวิทยาการ

จรัส มีกุล (2542 : 85) ได้แบ่งประเภทของแหล่งวิทยาการออกเป็น 4 ประเภท ดังมีรายละเอียดแหล่งวิทยาการแต่ละประเภทไว้ดังนี้

1. แหล่งวิทยาการในโรงเรียน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ได้แก่
 - 1.1 ครู นับเป็นแหล่งวิทยาการที่สำคัญและมีค่ามากที่สุด ในโรงเรียน การเรียนรู้ของนักเรียนส่วนใหญ่ต้องอาศัยครูแทบทั้งสิ้น
 - 1.2 ห้องสมุด ห้องสมุดเป็นสถานที่รวบรวมเอกสารความรู้เกือบทุกประเภท เช่น หนังสือ ตำรา หนังสือประกอบหลักสูตรสำหรับครูและนักเรียน เพื่อให้ได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โรงเรียนจึงควรจัดให้มีห้องสมุด มีหนังสือ และเอกสารความรู้ต่าง ๆ ไว้บริการอย่างเพียงพอ
 - 1.3 ห้องศูนย์สื่อ ศูนย์วิชาการ ห้องปฏิบัติ และโรงฝึกงาน ล้วนเป็นแหล่งความรู้ที่โรงเรียนจะต้องมีไว้เพื่อบริการแก่ครูและนักเรียนอย่างพร้อมเพรียง มีระบบการเก็บรักษาอย่างเป็นระเบียบ
2. แหล่งวิทยาการในกลุ่มโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน แต่ละกลุ่มประมาณ 6 -10 โรงเรียน สามารถแลกเปลี่ยนหรือใช้ร่วมกันได้ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการครู และสิ่งอื่น ๆ
3. แหล่งวิทยาการนอกห้องเรียน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิต และสถานที่สิ่งของต่าง ๆ ที่มีอยู่ในห้องเรียน สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี นับเป็นการนำเอาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาด้วย แยกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ
 - 3.1 ทรัพยากรบุคคล บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความถนัดพิเศษในวิชาการต่าง ๆ เช่น วิทยากรท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ที่มีถิ่นฐานบ้านเรือน และประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ข้าราชการ พ่อค้า ช่างนา ช่างสวน ชาวไร่ พระสงฆ์ และผู้อาวุโส เป็นต้น วิทยากรผู้มาเยี่ยม ได้แก่ บุคคลในท้องถิ่นอื่นที่มาเยี่ยม หรือเป็นแขกของชุมชนเป็นครั้งคราว
 - 3.2 ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ โดยทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ถูกต้องและซาบซึ้งในคุณค่าของสิ่งนั้น
 - 3.3 ทรัพยากรสังคม หมายถึง สิ่งที่สังคมสร้างขึ้นอย่างมีจุดประสงค์ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ วัด โบสถ์ สุเหร่า สถานประกอบการอื่น โรงงาน ที่อ่านหนังสือหมู่บ้าน อนุสรณ์สถานต่าง ๆ เป็นต้น
4. แหล่งวิทยาการนอกท้องถิ่น อาจจะทำได้โดย นำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ แหล่งวิทยาการนอกท้องถิ่น การให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิทยาการนอกท้องถิ่นเหล่านี้ จะช่วยให้นักเรียนมีโลกทัศน์ที่กว้างไกลขึ้น

หลักการใช้แหล่งวิทยาการและขั้นตอนการใช้แหล่งวิทยาการ

แหล่งวิทยาการ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการเรียนการสอน การใช้แหล่งวิทยาการส่งเสริมการเรียนการสอน จำรัส มีกุล (2542 : 87) เสนอแนวทางว่า ควรยึดหลักดังต่อไปนี้

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน
2. เป็นสิ่งที่จะช่วยในการแก้ปัญหา และส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เสนอความคิดอย่างมีเหตุผลถูกต้องและทันสมัย เป็นประโยชน์ในชีวิตและในอนาคต

ของนักเรียน

4. เป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนได้คิด เป็นอุทาหรณ์ หรือเป็นแนวทางให้ศึกษาค้นคว้าต่อไป
5. ก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเห็นคุณค่า
6. คำนึงถึงเวลาและการลงทุน

การใช้แหล่งวิทยาการให้คุ้มค่ากับเวลาและการลงทุนนั้น ควรมีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างชัดเจน ดังนี้

1. ขั้นเตรียม เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่ครูจะต้องพิจารณา วางแผนให้รอบคอบ โดยมีลำดับขั้น ดังนี้
 - 1.1 สำรวจแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
 - 1.1 ครูและนักเรียนจะต้องวางแผนการใช้แหล่งวิทยานั้นว่าจะใช้เมื่อไร โดยวิธีใด
 - 1.2 ติดต่อ ขออนุญาต นัดหมาย เพื่อให้การใช้แหล่งวิทยานั้นเป็นไปด้วยความสะดวกและเป็นประโยชน์มากที่สุด
 - 1.3 เตรียมการนัดประชุมนัดหมายผู้ร่วมงาน นักเรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจ เช่น การจดบันทึก การสัมภาษณ์ การกล่าวขอบคุณการเขียนรายงาน เป็นต้น
2. ขั้นตอนการ ลงมือปฏิบัติตามแผนที่ได้เตรียมไว้ ดังนี้
 - 2.1 เดินทางไปแหล่งวิทยาการ เพื่อเข้าศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิทยานั้น ๆ
 - 2.2 ศึกษาหาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ตามกระบวนการที่เตรียมไว้ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับมากที่สุด ให้เวลาเพื่อใช้แหล่งวิทยาการให้คุ้มค่าตามที่คาดหมายไว้
 - 2.3 จะบันทึก ถ่ายภาพ บันทึกเทป เกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ที่ได้พบเห็น เพื่อให้เป็นข้อมูลในการเสนอผลงานต่อไป
3. ขั้นเสนอผลงาน เมื่อกลับจากการศึกษาแหล่งวิทยาการแล้ว ควรให้มีกิจกรรมเสนอผลงานจากการศึกษา เช่น การอภิปราย การรายงาน การจัดนิทรรศการ และประเมินผลการศึกษาแหล่งวิทยานั้น ๆ ทุกครั้ง
4. ขั้นตอนการประเมินผล แหล่งวิทยานั้นว่าได้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนหรือไม่เพียงใด อาจจะใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ ทดสอบ ชักถาม ตรวจสอบผลงาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาครั้งต่อไป

ประโยชน์ของการใช้แหล่งวิทยาการ

การใช้แหล่งวิทยาการให้การศึกษาแก่นักเรียน หากครูได้พิจารณาศึกษาข้อมูลและเตรียมการอย่างรอบคอบแล้ว จะมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ดังที่ ทัทนี ศุภเมธี (2532 : 43 – 47) กล่าวไว้ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง สร้างเจตคติแรงจูงใจและเห็นคุณค่าของบทเรียนมากขึ้น
2. เป็นประสบการณ์ที่นักเรียนสามารถนำมาคิดพิจารณาไตร่ตรอง นักเรียนนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตได้
3. เป็นการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มุ่งหวังให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็น และจัดการได้
4. การเรียนรู้จากของจริงส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเกิดความพยายามที่จะพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม ตามอุดมคติของตน
5. แหล่งวิทยาการเป็นแหล่งช่วยประสานความรู้ทั้งทางภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
6. แหล่งวิทยาการช่วยแก้ปัญหาให้ครูในด้านความรู้เฉพาะทาง ประสบการณ์เฉพาะเรื่อง หรือสื่อการเรียนรู้ที่ครูไม่กักได้ออย่างดี ช่วยเพิ่มพูนทักษะความรู้ให้แก่ครูและนักเรียน
7. การใช้แหล่งวิทยาการต่าง ๆ นอกจากจะให้คุณค่าด้าน ความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดีแก่นักเรียนแล้ว ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอีกด้วย

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 46 – 47) กล่าวว่า บูรณาการ หมายถึง การนำศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จึงเป็นการนำเอาความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันมาผสมผสานกัน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุด การเรียนการสอนแบบบูรณาการจะเน้นองค์รวมของเนื้อหา มากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชาและเน้นการสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาโดยตัวครู

- ลักษณะสำคัญของการบูรณาการ คือ 1.) เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ 2.) เป็นการบูรณาการระหว่างพัฒนาการทางด้านความรู้และทางด้านจิตใจ 3.) เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และการปฏิบัติ 4.) เป็นการบูรณาการระหว่างสิ่งที่อยู่ในห้องเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในชีวิตจริง 5.) เป็นการบูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ

ประเภทของการบูรณาการ

การบูรณาการการเรียนการสอน สามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ

1. แบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ทำได้โดยกำหนดหัวข้อ (Theme) ขึ้นมา แล้วนำความรู้จากวิชาต่าง ๆ มาเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับหัวเรื่องนั้น บางครั้งเรียกการบูรณาการแบบนี้ว่า สหวิทยาการแบบมีหัวข้อ (Thematic Interdisciplinary Studies) หรือ สหวิทยาการแบบเน้นการประยุกต์ใช้ (Application – First Approach)

2. แบบพหุวิทยาการ (Multidisciplinary) เป็นการนำเรื่องที่ต้องการจะบูรณาการไปสอดแทรก (Infusion) ในวิชาต่าง ๆ บางครั้งเรียกการบูรณาการแบบนี้ว่า การบูรณาการแบบเน้นเนื้อหา (Discipline – First Approach)

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีหลักการสำคัญที่จะต้องคำนึงถึง ดังนี้ 1.) เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2.) จัดประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน 3.) จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ 4.) เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ถูกต้อง 5.) ให้ผู้เรียนได้ร่วมทำงานกลุ่ม

9.3 การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน เป็นงานที่เกี่ยวกับการจัดเพื่อช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดความสนใจ และเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว งานนี้ประกอบด้วยปัจจัย 2 ประการ คือ เอกสารหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน ซึ่งหมายถึงวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ ที่เป็นประเภทถาวรและสิ้นเปลือง ที่จำเป็นต้องใช้ปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียน วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนเปรียบเสมือนมือที่สามของครูเพราะเป็นเครื่องช่วยในการเรียนการสอน ทำให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ผลสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร วัสดุประกอบหลักสูตรที่โรงเรียนจะต้องหาใช้ในโรงเรียน คือ เอกสารประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน สมชาย แสงจิตต์พันธ์ (2530 : 17 – 23) ได้กำหนดรายละเอียดไว้ดังนี้

1. เอกสารประกอบหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตรเป็นเอกสารที่แจกแจงรายละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนของครูและนักเรียน ซึ่งได้แก่ แผนการสอน คู่มือครู คู่มือการใช้หลักสูตร หนังสือเรียน เอกสารหลักสูตรแบ่งออกเป็น 2 ประเภทตามลักษณะของผู้ใช้ คือ เอกสารสำหรับครู และเอกสารสำหรับนักเรียน ซึ่งแต่ละประเภทมีเอกสารที่สำคัญ ๆ ดังนี้ เอกสารสำหรับครู ได้แก่ หลักสูตรประถมศึกษา คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา คู่มือประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา แผนการสอน เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ คู่มือปฏิบัติกิจกรรมสร้างนิสัย สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา เอกสารสำหรับนักเรียน ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือแบบฝึกหัด หนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ้างอิง หนังสืออ่านประกอบ

ดังได้กล่าวแล้วว่า ผู้บริหารและครูมีความสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ดังนั้น จึงต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับเอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และลึกซึ้งอยู่เสมอ ในขณะที่เดียวกันผู้บริหารควรกระตุ้นให้ครูและนักเรียนได้ใช้เอกสารประกอบหลักสูตรดังกล่าวประกอบการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอด้วย

2. สื่อการเรียนการสอน นับว่ามีบทบาทอย่างมากในระบบการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถเข้าใจความหมายบทเรียนได้ง่ายและเร็วขึ้น ทั้งยังเกิดความจำที่ถาวรมากกว่าการเรียนแบบท่องจำอีกด้วย สื่อการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ และมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนมาก ซึ่งครูผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญในการนำสื่อไปใช้ประกอบ การเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียน ซึ่งสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนมีหลายประเภท เช่น วัสดุ อุปกรณ์ กระบวนการและวิธีการขึ้นอยู่กับผู้สอนจะนำไปใช้ให้ตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนด

สื่อการเรียนการสอน นอกจากเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับเด็กได้ศึกษาค้นคว้าแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริม ให้ครูผู้สอนหรือครูวิชาการโรงเรียนจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใช้เอง โดยจัดทำให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กับสภาพของท้องถิ่นและผู้เรียนทั้งนี้เพื่อให้ครูสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูจัดทำสื่อขึ้นใช้เอง การที่ครูสามารถจัดทำสื่อขึ้นใช้เองนอกจากจะช่วยทำให้ครูมีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมแล้ว ยังช่วยลดปัญหาการขาดแคลนเอกสารค้นคว้าของผู้เรียน ตลอดจนครูจะได้พัฒนาความสามารถในการปรับปรุงหลักสูตร และการจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่ดีใช้ได้เอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคลากร ในด้านการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น (กรมวิชาการ . 2535ค : 86)

วาสนา เพิ่มพูน (2542 : 1) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การถ่ายทอดความรู้ ทักษะและเจตคติไปยังผู้เรียนได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอนมีความหมายครอบคลุมถึงวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนต่าง ๆ เทคนิควิธีการที่ครูและผู้เรียนใช้ในการประกอบกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น ตำราเรียน แบบเรียน แบบฝึกหัด ฯลฯ ครูควรเลือกและใช้สื่อการเรียนการสอนที่ตอบสนองจุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน และเนื้อหาวิชาเหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียนรวมทั้งควรใช้สื่อที่มีราคาไม่แพงนักและหาได้ง่ายในท้องถิ่น

ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

อำภา บุญช่วย (2537 : 99) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง การนำวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการมาเป็นตัวกลางในการให้การศึกษา ให้ความรู้แก่นักเรียน

วัฒนาพร ระเบียบสุข (2542 : 117) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นพาหนะหรือสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้นหรือเร็วยิ่งขึ้น จากการศึกษาวิจัย พบว่า สื่อประเภทต่าง ๆ มีประสิทธิผลช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ต่าง ๆ ในระดับที่แตกต่างกัน ดังนี้

พฤติกรรมการเรียนรู้จากสื่อของผู้เรียนทำให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น

การอ่าน เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ร้อยละ 10

การได้ยิน เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ร้อยละ 20

การเห็น เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ร้อยละ 30

การได้เห็นและได้ยิน เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ร้อยละ 50

การพูด เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ร้อยละ 70

การพูดและการได้ทำ เกิดประสิทธิภาพการเรียนรู้ร้อยละ 90

วาสนา เพิ่มพูน (2542 : 277) กล่าวว่า สื่อการสอนหมายถึง เครื่องมือที่ช่วยสื่อความหมายระหว่างครูและนักเรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างก้าวหน้า เครื่องมือชนิดใดก็ตามซึ่งบรรจุเนื้อหา ข้อความเกี่ยวกับการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นแผ่นฟิล์ม โทรทัศน์ วิทยุ เครื่องบันทึกเสียง ภาพถ่าย วัสดุเครื่องฉาย หรือวัสดุสิ่งพิมพ์ล้วนเป็นสื่อการสอนได้ รวมถึงสื่อประเภทเทคนิควิธีการ เช่น เกม การเล่นเกมบาทสมมติ และวิธีการนำเสนอ เนื้อหาการสอนแบบต่าง ๆ ตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

หลักการใช้สื่อการเรียนการสอน

เปรี๊ยะ กุมุท (2528 : 100) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนจะเริ่มจากการวางแผนการสอนอย่างมีระบบมีการออกแบบสื่อการสอนให้สอดคล้อง และนำแผนการสอนนั้นไปสอนตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ทุกประการมีการประเมินผลด้วย โดยต้องประเมินและวิเคราะห์ทุกส่วน ตั้งแต่จุดมุ่งหมาย นักเรียน เนื้อหา กิจกรรม สถานการณ์ และสื่อการสอน เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงส่วนต่าง ๆ เหล่านั้นให้ดีขึ้น

สุภาวศ์ จันทวานิช และคณะ (2531 : 70) กล่าวว่า การใช้สื่อการเรียนการสอนจะต้องมีการวางแผน และในการใช้สื่อการสอนแต่ละครั้ง ควรพิจารณาอย่างถี่ถ้วนและวางแผนการใช้รอบคอบ เพราะการใช้สื่อการสอนให้เกิดผลดี ครูต้องเตรียมนักเรียน เตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมและมีสภาพดีพร้อมที่จะนำไปใช้ได้ทันที ครูจึงมีความจำเป็นต้องวางแผนการสอนก่อนเพราะการใช้สื่อการสอนจะเกิดผลดีก็ต่อเมื่อครูได้เตรียมการสอนไว้ล่วงหน้า โดยวางแผนว่าจะใช้สื่อการสอนอะไร และจะใช้อย่างไร

วัฒนาพร รัชนีทุกษ์ (2542 : 117) กล่าวว่า หลักในการเลือกสื่อการเรียนการสอน ควรพิจารณาดังนี้ 1.) ตอบสนองจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา 2.) เหมาะสมกับวัยพื้นฐาน ประสบการณ์ และจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้เรียน 3.) หาได้ง่าย และ เหมาะสมทั้งในด้านค่าใช้จ่ายและการปฏิบัติ 4.) เหมาะสมกับผู้เรียนทั้งด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจ

ประเภทของสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในโรงเรียน

วาสนา เพิ่มพูน (2542 : 271) กล่าวว่า หลักในการเลือกสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. เลือกวัสดุ อุปกรณ์ต้องมีจุดมุ่งหมาย
2. เลือกวัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยในการเรียนรู้ไปตามจุดมุ่งหมายที่พึงปรารถนา
3. วัสดุอุปกรณ์ที่เลือกใช้ต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ในการเรียนรู้เฉพาะ
4. สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ต้องทำให้เกิดการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงและเที่ยงตรง
5. สื่อที่ใช้ต้องเหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
6. ต้องทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทั้งที่เป็นการแสดงส่วนร่วมที่แสดงออกมา

ภายนอกและภายใน

7. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้นั้นต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ในการร่วมมือกัน ปรับปรุงมนุษยสัมพันธ์ ช่วยนักเรียนรู้จักตนเองและกลุ่ม ตลอดจนช่วยพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา
8. สื่อการเรียนการสอนต้องถูกต้องชัดเจน
9. สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ ควรส่งเสริมความร่วมมือ มนุษยสัมพันธ์ ช่วยให้ผู้เรียนรู้ตนเองและผู้อื่น และพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาของผู้เรียน
10. ในการใช้สื่อการเรียนการสอน ควรเตรียมการล่วงหน้าเพื่อให้ใช้ได้เมื่อถึงเวลาใช้
11. สื่อการเรียนการสอนควรราคาไม่แพงและหาง่าย
12. สื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ สามารถประเมินผลการใช้ได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 8) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในโรงเรียน จำแนกประเภทตามลักษณะของสื่อการสอน ดังต่อไปนี้

1. หนังสือเรียน คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้ มีเนื้อหาถูกต้องและสอดคล้องกับหลักสูตร
2. แบบฝึกหัด คือ สื่อการเรียนสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อช่วยเสริมให้เกิดทักษะ และความแตกฉานในบทเรียน
3. คู่มือการเรียนการสอน คือ หนังสือสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนของครูและนักเรียน
4. หนังสือเสริมประสบการณ์ คือ หนังสือที่จัดทำขึ้น โดยมุ่งเน้นถึงประโยชน์ของการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง การเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ ในสิ่งที่เรียนรู้ ตามหลักสูตรให้กว้างขวางขึ้น

ประโยชน์และความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน

ความสำคัญของสื่อการเรียนการสอน การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งแนวคิดดังกล่าว เป็นผลทำให้สื่อการสอนมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอน เช่น สื่อการสอนช่วยสร้างสิ่งที่เป็นนามธรรมมากขึ้น ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาวิชาง่ายขึ้น

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 : 117) กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้สื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

- 1.) ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีความอยากรู้อยากเห็น 2.) ผู้เรียนเรียนรู้ได้ง่ายขึ้นและจำบทเรียนได้ดี 3.) ย่นเวลา และระยะทางกับสถานที่ได้ 4.) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ 5.) ย่อขนาดของสิ่งของที่ไม่สามารถนำเข้ามาในห้องเรียนได้

วาสนา เพิ่มพูน (2542 : 268) กล่าวว่า เด็กในระดับประถมศึกษา มักจะสนใจเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง และสนใจในสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม การนำสิ่งที่เป็นรูปธรรมมาใช้ในการเรียนการสอนนั้น สื่อการสอนนับเป็นสิ่งที่มีความหมายอย่างมาก เนื่องจากเป็นเครื่องมือประกอบการสอนที่ผู้เรียนได้ยินและมองเห็นได้ดีเท่าๆ กัน จึงสามารถถ่ายทอดทั้งสิ่งที่เป็นจริง ทักษะทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจและความซาบซึ้งไปยังผู้เรียน ทั้งยังช่วยพัฒนาความคิดรวบยอดให้กับผู้เรียน ดังนั้นสื่อการเรียนการสอนจึงมีคุณค่าต่อไปนี้

1. ช่วยให้คุณภาพการเรียนรู้ดีขึ้น เพราะมีความจริงจัง และมีความหมายชัดเจนต่อผู้เรียน
2. ช่วยให้นักเรียนรู้ได้ในปริมาณมากขึ้นในเวลาที่กำหนดไว้จำนวนหนึ่ง
3. ช่วยให้ผู้เรียนสนใจและมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในกระบวนการเรียนการสอน
4. ช่วยให้ผู้เรียนจำประทับใจความรู้และทำอะไรเป็นเร็วและดีขึ้น
5. ช่วยส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหาในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน
6. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งที่เรียนได้ลำบาก โดยการช่วยแก้ปัญหา หรือข้อจำกัดต่าง ๆ

วาสนา เพิ่มพูน (2542 : 272) กล่าวว่า ลักษณะของสื่อการเรียนการสอนที่ดี มีดังต่อไปนี้

1. สื่อการสอนที่ดี ต้องทำให้เกิดการกระตุ้น และเร้าความสนใจแก่ผู้เรียน
2. ต้องทำให้เกิดความหมายและความเข้าใจเป็นอย่างดีที่สุดให้แก่ผู้เรียนทุกคน
3. สื่อการสอนที่ดีต้องได้รับการจัด การผลิต และการใช้อย่างมีระบบที่ดี
4. สื่อการสอนที่ดีต้องทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและส่วนปฏิบัติ

5. สื่อการสอนที่ดีต้องมีโอกาสได้ปฏิบัติซ้ำและได้รับการเร้าด้วยสิ่งเร้าต่าง ๆ กันคือ ใช้สื่อหลายชนิด เข้าช่วยประกอบการสอน เพื่อเสริมการเรียนรู้ สามารถจำได้แน่นแฟ้นและยึดความตั้งใจของผู้เรียน
6. สื่อการเรียนการสอนที่ดี ต้องให้มีระยะเวลาสำหรับประกอบการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนและความยากง่ายของเนื้อเรื่องที่ใช้สอน
7. สื่อการเรียนการสอนที่ดีต้องมีความชัดเจน ถูกต้อง มีประสิทธิภาพและให้ความหมายแก่ผู้เรียน
8. สื่อการสอนที่ดี ต้องให้รู้ผลทันที เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงข้อผิดพลาด หรือความสำเร็จของตนเองได้เร็วขึ้น

ทิกตัน (Tickton . 1970 : 182) กล่าวถึง ความสำคัญของสื่อการสอนต่อการจัดการศึกษาว่า สื่อการสอนจะสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ เพราะส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความสนใจ และความต้องการรวมทั้งส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมมากขึ้น

อีริกสัน (Erickson . 1971 : 108 – 109) ได้ให้ความสำคัญของสื่อการสอนว่า สื่อการสอนจะช่วยจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนมากขึ้น ช่วยให้ผู้จัดเนื้อหาที่มีความหมายช่วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนองต่อบุคคลแต่ละบุคคลเป็นอย่างดี และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างรวดเร็วและถูกต้องมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป สื่อการเรียนการสอน คือ สิ่งต่าง ๆ ที่ผู้สอนนำมาใช้เป็นสื่อกลาง เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งอาจจะเป็น วัสดุ อุปกรณ์ กิจกรรม ตลอดจนเทคนิควิธีการต่าง ๆ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตร โดยคำนึงถึงการจัดหา การจัดซื้อ การผลิตที่ดี ประหยัด เพียงพอกับสภาพของโรงเรียนและเหมาะสมกับการเรียนการสอนในทุกกลุ่มประสบการณ์ การจัดเก็บบำรุงรักษา และการซ่อมแซมอยู่เสมอโดยเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ การทำไปใช้อย่างมีระบบ ระเบียบและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นกฎเกณฑ์และเป้าหมาย ตลอดจนการส่งเสริมความรู้ทักษะของครูผู้สอนด้วย

9.4 การปฏิบัติงานด้านการวัดผลและประเมินผล

การวัดผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน เป็นหน้าที่สำคัญของครู ที่จะต้องวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนว่า มีผลหรือต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใด เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น และบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้และเป็นข้อมูลปรับปรุงการสอนของครู

ความหมายของการวัดผลและประเมินผล

ทวน พินธุพันธ์ (2528 : 53) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการวัดผลการศึกษาไว้ว่า การวัดผลการศึกษา หมายถึง การเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนกับมาตรฐานอันหนึ่งที่ยึดถืออยู่ เพื่อแสดงว่านักเรียนมีความรู้มากน้อยเพียงไรจากที่ได้เรียนมาแล้ว และอาจจะบอกได้ว่าหลังจากการสอนแล้วนักเรียนได้คะแนนจากการวัดเท่าไร ส่วนการประเมินเป็นกำหนดค่าหรือราคาจากคะแนนการวัดนั้นและสรุปว่า เก่ง หรือไม่เก่ง โดยเปรียบเทียบกับคนอื่นในห้องเดียวกัน ฉะนั้นการวัดกับการประเมินผลจึงต้องสัมพันธ์กันด้วย

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2540ก : 3) ได้ให้ความหมายการวัดผล หมายถึง กระบวนการที่ใช้ในการติดตาม ตรวจสอบผลการจัดการเรียนการสอน ว่าบรรลุผลตามเป้าหมายเพียงใด โดยการวัดผลนี้เกิดจากการยอมรับความจริง เกี่ยวกับธรรมชาติของผู้เรียน เชื่อว่าผู้เรียนมีความแตกต่างกันในเรื่องการเรียนรู้ นั่นคือ มนุษย์มีความแตกต่างกันระหว่างบุคคลที่อาจแยกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. เชื่อว่าคนเราเรียนรู้ได้ไม่เท่ากัน
2. เชื่อว่าคนเราเรียนรู้ได้เท่ากัน แต่ใช้เวลาไม่เท่ากัน

ซึ่งจากความเชื่อดังกล่าว ทำให้การวัดผลการศึกษา มีบทบาทหรือต้องทำหน้าที่ คือ

1. วัดผลเพื่อประเมินผลการเรียน เป็นการวัดผลเพื่อทำหน้าที่ ตรวจสอบหรือพิจารณาผลการเรียน โดยสรุปว่า ผู้เรียนแต่ละคน เก่งหรืออ่อน มีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรกำหนดมากน้อยเพียงใด มักจะดำเนินการเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนทั้งหมด อาจเป็นหนึ่งภาคเรียนหรือหนึ่งปีการศึกษาก็ได้ การวัดผลประเภทนี้ จะทำหน้าที่ตรวจสอบว่าเมื่อใช้เวลาเรียนเท่ากัน ผู้เรียนแต่ละคนเก่งอ่อนมากน้อยกว่ากันเพียงใด

2. วัดผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการวัดผลที่มีเป้าหมายในการค้นหาข้อบกพร่องในการเรียนของผู้เรียน เพื่อจะได้ให้การช่วยเหลือ ช่อมเสริม แก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้นจึงถือเป็นการวัดผลเพื่อค้นหาว่าผู้เรียนคนใดต้องใช้เวลาในการเรียนเพิ่มขึ้นหรือต้องได้รับการเรียนการสอนด้วยเทคนิควิธีหรือสื่อการเรียนที่หลากหลายยิ่งขึ้น จึงจะมีความสามารถต่างๆ ใกล้เคียงกับผู้เรียนอื่น ๆ จึงเป็นการวัดผลระหว่างดำเนินการจัดการเรียนการสอน นิยมสอบวัดเมื่อจบเนื้อหาย่อย ๆ เป็นระยะ ๆ ไป

นิตยา สุวรรณศรี (2541 : 160) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง การนำผลของการวัดมาจัดลำดับคุณภาพ โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วตัดสินออกมาว่าต่ำกว่าเกณฑ์ สูงกว่าเกณฑ์ หรือ เก่ง ปานกลาง หรืออ่อนแค่ไหน ในการประเมินผลสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน (Summative Evaluation) ซึ่งหมายถึง การสอบปลายภาค ปลายปี เพื่อพิจารณาให้ระดับคะแนน หรือการให้สอบได้หรือสอบตก ซึ่งการจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมาเน้นมาก

2. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน (Formative Evaluation) เช่น การประเมินผลเพื่อต้องการทราบพื้นฐานของผู้เรียน การประเมินผลเพื่อทราบความรู้ความสามารถ ตามจุดประสงค์ของการสอนที่กำหนดไว้ ซึ่งครูจะประเมินควบคู่ไปกับการสอน โดยคำนึงถึงจุดประสงค์เป็นหลักในการประเมินผล ข้อมูลที่จะได้นำมาเป็นแนวทางในการประเมินผลให้เกิดผลดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการจัดการศึกษาในปัจจุบันเป็นการประเมินผลแบบนี้มาก

วาสนา เพิ่มพูน (2542 : 293) กล่าวว่า การวัดผลประเมินผลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการศึกษา เป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่ติดตามผลการดำเนินการสอนของครูว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพียงใด หากมีข้อบกพร่องหรือปัญหาใด ๆ ในการเรียนการสอนก็จะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขให้การสอนดีขึ้น การวัดผลและประเมินผลจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นสิ่งสะท้อนถึงความก้าวหน้าของวิชานั้น ๆ ซึ่งรวมในทุกด้าน เช่น ด้านตัวครู ผู้สอน ด้านหลักสูตร กิจกรรมและนักเรียน

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2534ค : 11 – 24) กำหนดหลักในการประเมินผลการเรียน ไว้ดังต่อไปนี้

1. ให้โรงเรียนมีหน้าที่ประเมินผล ตัดสินใจและอนุมัติผลการเรียนทุกชั้น
2. ให้มีการประเมินผลการเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและเพื่อตัดสินผลการเรียน
3. ให้หน่วยงานที่ควบคุมดูแลโรงเรียนประถมศึกษาและกรมวิชาการตรวจสอบมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ

จอห์น ซี มาเชลล์ และ ลอย วี ฮอลล์ (John C. marshall and Loy W. Halls . 1972 : 1) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบ และการหาข้อมูลของการทดสอบ เพื่อนำมาตัดสินใจ

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลการศึกษา

มณี ภัคเกษม (2528 : 36) เสนอแนะบทบาทหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการวัดผลการศึกษาของนักเรียน ดังนี้

1. กำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการวัดผล เช่น ประเภทของข้อทดสอบระยะเวลาในการทดสอบ การเตรียมแบบฟอร์ม รายงานผลการเรียนต่อผู้ปกครอง
2. จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการสอบ เช่น กระดาษไข-หมึกพิมพ์ กระดาษอัดสำเนา ตลอดจนเจ้าหน้าที่ในการนั้น
3. ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถในการออกข้อสอบ
4. จัดตารางสอบ กำหนดครู ผู้ดูแล และเวลาที่ใช้ในการสอบ
5. แนะนำให้ครูทราบถึงระเบียบของผู้สอบ และผู้ควบคุมให้ปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน
6. เมื่อสอบเสร็จควรประเมินผลการสอบที่ผ่านมา จัดให้ทำการวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อหาทางแก้ไข ในโอกาสต่อไป

วิธีการวัดผลประเมินผลการเรียน

การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ถือปฏิบัติดังนี้

1. แจ้งให้นักเรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการประเมินผล เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์ การเรียนรู้และเกณฑ์การผ่านกลุ่มประสบการณ์ก่อนทำการสอน
2. จุดประสงค์การเรียนรู้ จะต้องครอบคลุมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัยและเน้นกระบวนการ
3. ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องประเมินผลก่อนเรียนเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานในทักษะเบื้องต้นของนักเรียน
4. ระหว่างภาคเรียน ให้ผู้สอนประเมินผลการเรียนของนักเรียนเป็นระยะ ๆ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสรุปประจำชั้น เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนและเพื่อประเมินผลการผ่านจุดประสงค์
5. เมื่อถึงปลายภาคเรียน หลังจากจบกระบวนการเรียนการสอนทุกกิจกรรมแล้ว ให้มีการประเมินผลปลายภาค โดยให้เลือกประเมินเฉพาะจุดประสงค์ที่สำคัญให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัยและเน้นกระบวนการ เพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถตามที่กำหนดไว้ในภาคเรียนเท่านั้น

ให้มีการประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียนทุกภาค ทุกกลุ่มประสบการณ์ เว้นแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2,4 และ 6 ไม่ต้องประเมินผลการเรียนปลายภาคเรียนสุดท้าย แต่ให้เป็นการประเมินผลปลายปี

6. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนตามข้อ 3, 4 และ 5 ถ้านักเรียนมีความรู้ความสามารถต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ของจุดประสงค์ ให้ผู้สอนวินิจฉัยข้อบกพร่องของนักเรียนแล้วสอนซ่อมเสริม โดยจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน

7. ให้ใช้ผลการประเมินตามข้อ 4 ในการตัดสินการผ่านจุดประสงค์ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์และให้ใช้ผลการประเมินปลายปีตามข้อ 5 ในการตัดสินผลการเรียนของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ เฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2,4 และ 6

8. การประเมินผลการเรียนในข้อ 5 ให้แจ้งผลเป็นระดับผลการเรียนใช้ตัวเลขแสดงระดับผลการเรียนดังนี้

4 หมายถึง	ผลการเรียนดีมาก
3 หมายถึง	ผลการเรียนดี
2 หมายถึง	ผลการเรียนปานกลาง
1 หมายถึง	ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด
0 หมายถึง	ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ

9. ให้โรงเรียนแจ้งผลการประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ และแจ้งผลการประเมินการเรียนปลายภาคหรือปลายปี ให้ผู้ปกครองทราบทุกครั้ง

ประโยชน์ของการวัดผลประเมินผล

วาสนา เพิ่มพูน (2542 : 295 – 296) ได้กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนมีประโยชน์ 2 ประการคือ ประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ทั้งต่อผู้เรียนและต่อผู้สอนกับประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนทั้งในด้านผู้เรียนและด้านผู้สอน คือ

1.1 ด้านผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความสามารถของตนเอง โดยเปรียบเทียบกับจุดประสงค์ของการสอนว่า ตนเองบรรลุจุดประสงค์หรือไม่ มีอะไรจะต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งจัดว่าเป็นการสร้างแรงจูงใจและเป็นการสร้างลักษณะนิสัยให้เด็กรู้จักสำรวจตนเองและประเมินตนเองอยู่เสมอ

1.2 ด้านผู้สอน จะทำให้ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียนก่อนจะมีการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดและปรับปรุงจุดประสงค์ ปรับปรุงวิธีการจัดกิจกรรมให้ดีขึ้น แบ่งกลุ่มนักเรียนได้เหมาะสม แก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนได้ตรงจุด และช่วยในการรายงานผลการเรียนให้แก่ผู้ปกครองได้อย่างมีหลักเกณฑ์

2. ประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ทั้งในด้านการแนะแนวและการบริหาร คือ

2.1 ด้านการแนะแนว จะทำให้ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง ได้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้เรียน ตลอดจนปัญหาและข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการให้คำแนะนำ ปรีกษาและช่วยเหลือในการปรับตัว ช่วยในการสำรวจความถนัดและความสนใจ ช่วยในการแนะแนวด้านการเรียนและอาชีพ ช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนเห็นปัญหาร่วมกันและร่วมมือในการแก้ปัญหา

2.2 ด้านการบริหาร จะช่วยคัดเลือกนักเรียนเข้าศึกษาได้อย่างถูกต้อง ช่วยให้เห็นข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการเรียนการสอน เพื่อจะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไป ช่วยให้รู้ถึงสถานภาพทางการศึกษา ที่แท้จริงของสถานศึกษา และช่วยให้การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนอีกด้วย

2.3 สำหรับการวิเคราะห์ผลในกระบวนการวิจัย และผลการวิจัยสามารถนำไปแก้ไขปัญห และปรับปรุงกิจกรรมของนักเรียน ของครูและกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนได้อย่างมีเหตุผล

10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

งานวิจัยต่างประเทศ

เวลส์ (วิเศษฐ์ ขวัญเมือง .2536 : 49 ; อ้างอิงจาก Wells . 1978 : 233) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องงานในความรับผิดชอบที่สำคัญของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในรัฐโคโรราโด สหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่เห็นว่า งานในหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านหลักสูตรและการสอน ซึ่งหมายถึงงานวิชาการนั้น ควรใช้เวลาให้มาก เพราะถือว่าเป็นงานสำคัญที่สุดของผู้บริหารโรงเรียน

แอกที (Agthe . 1980 : 3076 – 3077) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทและหน้าที่ของครูใหญ่และครูในงานวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า ครูใหญ่และครูในงานวิชาการ เห็นว่าการปรับปรุงการเรียนการสอนต้องทำเป็นคณะ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ ครูใหญ่บริหารงานอื่น ๆ มากเกินไปควรให้ความสำคัญในการนิเทศการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น โครงการสอนของอำเภอมิอิทธิพลต่อการใช้หลักสูตรในโรงเรียน และอิทธิพลของนวัตกรรมและเทคโนโลยีมีผลทำให้ครูใหญ่ต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้สั่งการมาเป็นผู้ประสานงาน

แจคสัน (Jackson . 1986 : 217) ได้ศึกษาเกี่ยวกับชีวิตในห้องเรียนประถมของประเทศสหรัฐอเมริกา เขามีความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมในห้องเรียนว่าเป็นสิ่งที่ซับซ้อนและแปรผัน ครูมีภาระหนักไม่อาจกำหนดแผนหรือวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ชัดเจนได้ เพราะครูคนหนึ่งต้องรับผิดชอบเด็ก 20-30 คน ให้เรียนรู้อาชีพต่าง ๆ 5 – 6 อาชีพ ใช้เวลานับพันชั่วโมง เขาไม่สามารถจะระบุได้ว่าเวลาเหล่านั้นได้ถูกใช้กันอย่างคุ้มค่าหรือสูญเปล่า การปรับปรุงวิธีการวัดผล การแก้ไขหลักสูตร หรือการค้นหาเทคนิคทางการศึกษาใหม่ ๆ ก็ไม่อาจช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษาได้ดีเท่ากับการทำให้ครูเกิดความพึงพอใจ และพร้อมที่จะนำหลักสูตรไปใช้อย่างเต็มที่ เพราะเห็นว่าหลักสูตรเป็นสิ่งที่จะอำนวยความสะดวกสูงสุดให้แก่นักเรียน แจคสันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็กนักเรียนว่า เขาได้เรียนรู้ระบบของการให้คำชมและการใช้ และการประเมินตลอดจนความต้องการปรับปรุง การจัดการเรียนการสอน และพัฒนาหลักสูตร

แดนน์ (Dann . 1994 : 16 – C) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการวัดผลนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา จากการสำรวจพัฒนาการต่าง ๆ ในสาขาการวัดผล พบว่า ยังมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนและครูในกระบวนการของการวัดผลระหว่างเรียน (Formative Assessment) ของโรงเรียนประถมศึกษาไม่มากนัก ผลการวิจัยนี้ได้เสนอผลการวิเคราะห์และประเด็นสำหรับการพิจารณาในการพัฒนาวิธีแนวทางการปฏิบัติในการวัดผลดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ของการวัดผลกับหลักสูตร การเก็บทะเบียน (Record – Keeping) การออกข้อสอบ การใช้มาตรวัด เป็นต้น

การ์นีย์ (Carney . 1995 : 770 – A) ได้ทำกรณีศึกษาคุณลักษณะสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพในโรงเรียนแห่งหนึ่งในรัฐเคนตักกี ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ 23 ครั้ง ศึกษาเอกสาร 20 ชิ้น เข้าสังเกตการณ์ในชั้นเรียน และร่วมประชุมเกี่ยวกับการดำเนินการโปรแกรมของโรงเรียนหลายครั้ง ผลสรุปที่สำคัญจากการวิจัยคือ คุณลักษณะหลักที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำแบบประสานงาน รองลงไปได้แก่ การฝึกอบรม ความกล้าเสี่ยง การทำงานเป็นทีม และการประสานงาน การสื่อสารและสารสนเทศ และการประเมินผลการปรับปรุง (Revision) ส่วนคุณลักษณะที่มีอิทธิพลน้อยกว่าแต่ก็ยังมีความสำคัญในการกระตุ้นให้โรงเรียนสามารถดำเนินการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ วิสัยทัศน์ ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน เวลาที่ใช้ในการวางแผน และการรับรู้และการแก้ไขปัญหาอุปสรรค ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนต่อความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอน คือ อาจารย์ใหญ่ซึ่งเป็นผู้ที่ได้อาศัยคุณลักษณะที่เหมาะสมในระหว่างดำเนินการกระบวนการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าโรงเรียนได้มุ่งการเปลี่ยนแปลง (Change – oriented) มาก่อนที่รัฐกำหนดโปรแกรมเสียอีกและยังคงมุ่งหน้าเปลี่ยนแปลงต่อไป

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศ พอสรุปได้ดังนี้ งานหลักสูตรและการสอนเป็นงานสำคัญที่สุดที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ และจะต้องดำเนินการเป็นคณะและทำงานเป็นทีม คุณลักษณะของผู้นำด้านวิสัยทัศน์ ความกล้าเสี่ยง ภาวะผู้นำแบบประสานงาน การใช้กระบวนการนิเทศ การฝึกอบรม การประเมินเพื่อปรับปรุง มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพการศึกษา มีความจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี เครื่องมือวัดผลที่เป็นมาตรฐาน และสัมพันธ์กับหลักสูตร และยังพบว่าครูมีปัญหาด้านความรับผิดชอบทั้งตัวนักเรียน การกำหนดหลักสูตร แผนการเรียนรู้อาจคล้อยตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมได้อย่างชัดเจน ครูไม่ค่อยมีเวลาพอในการะกิจต่าง ๆ เหล่านี้อย่างสมบูรณ์

งานวิจัยในประเทศ

สุเมธ ประภาสวัสดี้ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารงานวิชาการ ตามความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดต่อปัญหาการบริหารงานวิชาการ โดยรวมและในแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารงานนั้น ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นเหมือนกัน คือปัญหาการบริหารงานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เกิดจากสาเหตุที่ครูมีงานอื่นๆที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากงานด้านวิชาการมากเกินไป และปัญหาการบริหารงาน การวัดและประเมินผล เกิดจากสาเหตุที่มีเนื้อหาตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรซึ่งต้องทำการวัดผลและประเมินผลในแต่ละครั้งมากเกินไป

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติงาน และขนาดของโรงเรียนปรากฏผลดังนี้ ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยรวมและแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยรวมและในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

✕ สนิท เห่งาสี (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ส่วนการสนับสนุนการเรียนการสอน และชุมชนมีปัญหาในระดับมากโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีปัญหาในแต่ละด้านแตกต่างกัน และผู้บริหารมีประสบการณ์ต่างกันมีปัญหาแตกต่างกัน

สามารถ รักษาติลป (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียนมีความเห็นว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมทั้ง 4 ด้านคือ ด้านการบริหารหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การนิเทศการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับมาก โดยมีการบริหารงานด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับสูงสุดและผู้บริหารโรงเรียนมีประสบการณ์ทางการบริหารต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการด้านการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน

✕ วิศิษฐ์ ขวัญเมือง (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยการบริหารงานวิชาการด้านส่งเสริมการสอน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การบริหารงานวิชาการในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้านของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของครูในโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการเป็นครู และสถานภาพการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ปรากฏว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ขันธชัย มหาโพธิ์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามขนาดและรายด้าน มีการปฏิบัติมากทุกขนาดทุกด้าน ส่วนงานห้องสมุดมีการปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความแตกต่างกัน ปัญหาในการบริหารมีระดับปานกลางทุกขนาดและทุกด้าน

หนูพิศ คลังภูเขียว (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานปัญหาและความต้องการบริหารด้านวิชาการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีด้านการเรียนการสอน ด้านวัดผล และประเมินผล และด้านการวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงานมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง อันดับความสำคัญของปัญหงานที่อยู่ในระดับต้น ๆ เป็นงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

สุจิตรา ศุภพงษ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี พบว่าผู้บริหารโรงเรียน มีการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในเกณฑ์มาก 2 งาน ได้แก่ งานด้านการเรียนการสอนและงานประชุมอบรมทางวิชาการ มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง 5 งาน ได้แก่ งานด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียน งานห้องสมุดและงานนิเทศภายใน สำหรับปัญหาในการบริหารงานวิชาการ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ครูผู้สอนไม่สนใจศึกษาและทำความเข้าใจ

เกี่ยวกับเอกสารประกอบหลักสูตรก่อนทำการสอน ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่มีการสำรวจความเพียงพอในการใช้สื่อของครู ไม่มีการนำผลประเมินไปแก้ปัญหาร่วมกับผู้ปกครอง ไม่มีการควบคุมดูแล ติดตามและประเมินผลการใช้ห้องสมุด ครูขาดความกระตือรือร้นในการเพิ่มความรู้ ในการพัฒนาตนเอง และขาดการติดตามผลการปฏิบัติงานของครู

ชานนท์ ดันยอต (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ โดยส่วนรวมและโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากแต่ในด้านวัดผลประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีการปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก

บุญเถา บุราณ (2542 : 64) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้บริหารและครูวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ มีความคิดเห็นต่อปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาลด ได้แก่ ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน ด้านห้องสมุด ด้านการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านนิเทศภายใน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ

สมยศ พงษ์ศิริพัฒน์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจังหวัดปทุมธานี พบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดปทุมธานี ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการ ครบทั้ง 7 ด้าน คือ ใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อดำเนินการปัญหาด้านการเรียนการสอนก่อนเปิดภาคเรียน จัดครูเข้าสอนในชั้นเรียนตรงตามความรู้ความสามารถและความถนัดของแต่ละคน แนะนำให้ครูใช้วัสดุในห้องเรียน มาประดิษฐ์เป็นสื่อการเรียนการสอน ให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผล จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่าน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจเข้าไปใช้ห้องสมุด จัดมุมหนังสือในห้องเรียน ประเมินเทคนิคที่บรรจุใหม่ให้เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในด้านการเรียนการสอน สนับสนุนครูเข้ารับการอบรมในด้านการเรียนการสอนอยู่เสมอ

2. ปัญหาในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่ คือการขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญในการวิเคราะห์หลักสูตร ของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ ครูบางคนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ครูไม่ดัดแปลงวัสดุห้องเรียนมาใช้ในการเรียนการสอน ขาดเครื่องมือที่มีคุณภาพในการประเมินผลการเรียนการสอน สภาพห้องสมุดไม่เหมาะสม ไม่เอื้ออำนวยในการจัดการศึกษาค้นคว้า ครูขาดความกระตือรือร้นในการเพิ่มพูนความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และไม่ได้ทำแผนประชุมอบรมทางวิชาการประจำปี

จากการศึกษางานวิจัยของผู้บริหารและครูผู้สอน พบสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา มีศักยภาพแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียน คุณลักษณะของผู้บริหาร ครูผู้สอน ความพร้อมของชุมชน และสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้ว่า โรงเรียนประถมศึกษามุ่งเน้นในการพัฒนาผู้เรียน โดยปฏิบัติงานตามขอบข่ายของงานวิชาการ ได้แก่ งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานการเรียนการสอน งานนิเทศ งานสนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอน งานห้องสมุด งานประชุมอบรมทางวิชาการ งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลประเมินผล

งานวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่า มีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ปัญหาแตกต่างกัน เช่น ครูไม่ค่อยสนใจศึกษาและทำความเข้าใจกับเอกสารประกอบหลักสูตร ไม่สำรวจความเพียงพอในการใช้สื่อของครู ไม่นำผลการประเมินผลไปรวมแก้ปัญหาพร้อมกับผู้ปกครองนักเรียน ไม่มีเวลาควบคุมติดตามการใช้ห้องสมุด ขาดความกระตือรือร้นในการเพิ่มความรู้และพัฒนาตนเอง และขาดการติดตามในการพัฒนาครู

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. วิธีการสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ในปีการศึกษา 2545 จำนวน 40 โรงเรียน ประกอบด้วยครูผู้สอน จำนวน 220 คน และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 40 คน รวม 260 คน ดังรายละเอียดที่แสดงไว้ในตาราง 1

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนและผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ในปีการศึกษา 2545 จำนวน 40 โรงเรียน โดยจำแนกเป็นครูผู้สอน 140 คน และผู้บริหารโรงเรียน 40 คน รวม 180 ครูผู้สอนได้จากการใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan . 1970 : 608) เมื่อได้จำนวนประชากรตามตาราง แล้วใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ของประชากรในแต่ละโรงเรียน ส่วนผู้บริหารโรงเรียนสุ่มโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) โดยสุ่มจากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ดังรายละเอียดที่แสดงในตาราง 2

✓ — ① 11-15-
— ② 20-25-
j

ตาราง 1 รายชื่อโรงเรียนและจำนวนประชากร

ที่	เขตพื้นที่อำเภอ	โรงเรียน	จำนวนครู / ผู้บริหาร	
			ผู้บริหาร	ครู
1	เมือง	วัดบางตะไนย์	1	3
2	คลองหลวง	วัดสว่างภาพ	1	4
3		อินทรวารี	1	5
4		ลั่นจี่อุทิศ	1	6
5		บ้านบึง	1	5
6		ปากคลองสอง	1	6
7		พิชนิมิตร	1	6
8		ผลหาร	1	6
9	ธัญบุรี	วัดชุมแก้ว	1	6
10	ลาดหลุมแก้ว	คลองลากค้อน	1	6
11		บ้านคลองขวางบน	1	6
12		สว่างราษฎร์บำรุง	1	5
13		คลองลาดช้าง	1	6
14		วัดลำหว่าเมฆ	1	6
15		วัดบัวขวัญ	1	6
16		คลองพระอุดม	1	6
17		วัดจันทาราม	1	6
18	ลำลูกกา	วัดอดิสร	1	3
19		วัดนิเทศน์	1	6
20		วัดโสภณาราม	1	6
21		วัดลานนา	1	5
22		วัดกลางคลองสิบ	1	6
23		ร่วมจิตประสาธ	1	6
24		วัดแจ้งลำหิน	1	6
25	สามโคก	ประชานำรุง	1	4
26		วัดสหราษฎร์บำรุง	1	4
27		วัดถั่วทอง	1	5
28		วัดเมตารังค์	1	6
29		วัดบางนา	1	6
30		วัดสองพี่น้อง	1	6
31		วัดเชิงท่า	1	6
32		วัดปทุมทอง	1	6

ตาราง 1 (ต่อ)

ที่	เขตพื้นที่อำเภอ	โรงเรียน	จำนวนครู / ผู้บริหาร	
			ผู้บริหาร	ครู
33	หนองเสือ	ศาลาลอย	1	5
34		คลอง 11 ศาลาครุ	1	5
35		แสนจำหน่ายวิทยา	1	5
36		นิกรราษฎร์บำรุงวิทย์	1	6
37		วัดแสงมณี	1	6
38		หิรัญพงษ์อนุสรณ์	1	6
39		วัดธรรมราษฎร์เจริญผล	1	6
40		วัดนพรัตน์	1	6
รวม			40	220

ตาราง 2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เขตพื้นที่	จำนวนโรงเรียน	ผู้บริหารโรงเรียน		ครูผู้สอน	
		ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
เมือง	1	1	1	3	2
คลองหลวง	7	7	7	38	24
ธัญบุรี	1	1	1	6	4
ลำลูกกา	7	7	7	38	24
ลาดหลุมแก้ว	8	8	8	47	30
สามโคก	8	8	8	43	27
หนองเสือ	8	8	8	45	29
รวม	40	40	40	220	140

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสอบถามการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบสอบถามโดยอาศัยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนศึกษานิเทศก์อำเภอ และครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามประมาณค่า (Rating Scales) เกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอน และผู้บริหารที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นเรียน ด้านต่าง ๆ จำนวน 4 ด้าน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด สอบถามปัญหาครอบคลุมขอบข่ายการปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี 4 ด้าน และปัญหาอื่น ๆ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาตามขอบข่ายงาน 4 ด้าน คือ การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผล

2. สร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยให้ครอบคลุมขอบข่ายการปฏิบัติงาน วิชาการทั้ง 4 ด้าน ในโรงเรียนประถมศึกษา แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหาของแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง ได้ให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น

ผู้เชี่ยวชาญที่ให้คำแนะนำตรวจสอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

1. ผศ. ดร. อรรณณ ดันต์เจริญรัตน์ อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์สุพิพรรณ พัฒนพาณิชย์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. นายแสนยา สามไชย ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
4. นายชุมพล ยอดเจริญ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอคลองหลวง
5. นายบุญเลิศ ยิ้มแย้ม ศึกษาพิเศษจังหวัดปทุมธานี

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (Try Out) กับผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนใน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 โรงเรียน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 40 คน เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - coefficient) ของครอนบัค ซึ่งผลการ วิเคราะห์แบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่น 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งแบบสอบถามเพื่อการวิจัยและทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้วิจัยหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังผู้อำนวยการ การประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี เพื่อขอความร่วมมือไปยัง หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอต่าง ๆ ทั้ง 7 อำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ...

3. ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอต่าง ๆ ทั้ง 7 อำเภอ เพื่อขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งส่งแบบสอบถาม และให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามกลับมายังสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอต้นสังกัด และผู้วิจัยไปปรับแบบสอบถามเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. แบบสอบถามที่ส่งไปทั้งสิ้น 40 โรงเรียน โดยแบ่งของเป็นผู้บริหารโรงเรียนละ 1 ชุด รวม 40 ชุด ส่วนของครูผู้สอน จำนวน 140 ชุด ได้รับกลับคืนมาเป็นของผู้บริหาร จำนวน 36 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.00 ส่วนของครูผู้สอนได้รับกลับคืนมา 136 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.14

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS for windows version 10

2. นำข้อมูลการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น 4 ด้าน นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การให้คะแนนตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น 4 งาน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert) มีน้ำหนักคะแนน 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติงานวิชาการมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติงานวิชาการมาก
3	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติงานวิชาการปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติงานวิชาการน้อย
1	หมายถึง	ระดับการปฏิบัติงานวิชาการน้อยที่สุด

4. การแปลความหมายระดับปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ที่มีครูไม่ครบชั้น โดยนำคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) เพื่อหาค่าระดับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น โดยใช้ระดับคะแนนที่ได้นำมาเทียบเกณฑ์น้ำหนักคำถาม แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด . 2543 : 100)

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51 – 5.00	หมายถึง	การปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 – 4.50	หมายถึง	การปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51 – 3.50	หมายถึง	การปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51 – 2.50	หมายถึง	การปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.50	หมายถึง	การปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. หาค่าความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถาม และปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ
2. วิเคราะห์สถานภาพการปฏิบัติงานและเขตพื้นที่การปฏิบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าร้อยละ (Percentage)
3. วิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ตามขอบข่ายการปฏิบัติงานวิชาการ 4 งาน โดยใช้สถิติ
 - 3.1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)
 - 3.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
4. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค
5. ทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างด้านสถานภาพ และเขตพื้นที่การปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการ โดยใช้ t - test

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

รายละเอียดที่เสนอในบทนี้ เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน ด้านวัดผลประเมินผล ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน ดังปรากฏในตาราง 3 - 6

2. ผลการวิเคราะห์ความแตกต่าง การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ด้านวัดผลประเมินผล โดยจำแนกตามความคิดเห็นของผู้บริหารในเขตพื้นที่กับผู้บริหารนอกเขตพื้นที่ ดังปรากฏใน ตาราง 7 และจำแนกตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในเขตพื้นที่กับครูผู้สอนนอกเขตพื้นที่ ดังปรากฏใน ตาราง 8

3. ผลการแสดงความเห็นเกี่ยวกับปัญหา และการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นของผู้บริหาร และครูผู้สอน ดังปรากฏในตารางที่ 9 และตารางที่ 10

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณาใน t - distribution
*	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาระดับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผลปรากฏดังตาราง 3 - 6

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ตามความเห็นของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตามเขตพื้นที่ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน

การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น	พื้นที่ในการปฏิบัติงาน		ผู้บริหารในเขตพื้นที่ N = 17		ผู้บริหารอยู่นอกเขตพื้นที่ N = 19		รวม N = 36	
			$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้			3.63	0.59	3.49	0.53	3.56	0.55
ด้านการเรียนการสอน			3.67	0.62	3.59	0.45	3.63	0.53
ด้านวัสดุสื่อประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน			3.61	0.76	3.71	0.39	3.66	0.59
ด้านการวัดผลประเมินผล			3.45	0.62	3.54	0.54	3.49	0.57
รวม			3.59	0.62	3.58	0.44	3.59	0.52

จากตาราง 3 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น มีการปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น มีการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านวัสดุสื่อประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.66$) ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.63$) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = 3.56$) ส่วนด้านวัดผลประเมินผล ($M = 3.49$) อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาโดยจำแนกตามเขตพื้นที่การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนพบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ มีการปฏิบัติงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่ มีการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.67$) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = 3.63$) ด้านวัสดุสื่อประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.61$) ส่วนด้านวัดผลประเมินผล ($\bar{X} = 3.45$) อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผู้บริหารที่ปฏิบัติงานอยู่นอกเขตพื้นที่ ปฏิบัติงานงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.71$) การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.59$) การปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผล ($\bar{X} = 3.54$) ส่วนการปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = 3.49$) อยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามพื้นที่การปฏิบัติงาน ของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและรายข้อ

การปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	ผู้บริหาร ในเขตพื้นที่ N = 17		ผู้บริหาร นอกเขตพื้นที่ N = 19		รวม N = 36	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้						
1. โรงเรียนสนับสนุนให้มีกิจกรรมประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักสูตร	3.76	0.83	3.58	0.69	3.67	0.76
2. โรงเรียนจัดให้มีการสำรวจข้อมูล ปัญหา ความต้องการเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ รายได้ อาชีพท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการ จัดทำหลักสูตร.....	3.59	0.71	3.37	0.83	3.47	0.77
3. ผู้บริหาร ครูผู้สอนมีการวางแผนร่วมกัน เพื่อจัดทำและพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้อง กับสภาพความขาดแคลนอัตราครู	3.94	0.83	3.74	0.65	3.83	0.74
4. โรงเรียนจัดให้มีการประชุมร่วมกันในการ วิเคราะห์หลักสูตร กำหนดเนื้อหาสาระการ เรียนรู้ ให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตความ เป็นอยู่ เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน และชุมชน.....	3.70	0.69	3.26	0.73	3.47	0.74
5. โรงเรียนจัดทำหลักสูตรโดยบูรณาการเนื้อหา วิชา สอดคล้องกับช่วงชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหา ครูไม่ครบชั้น.....	3.65	0.79	3.37	0.68	3.50	0.74
6. โรงเรียนมีหลักสูตร เอกสารประกอบ หลักสูตร เช่น แผนการสอน กำหนด การสอน คู่มือครู แผนการสอน เพียงพอ ทุกระดับชั้นเรียน.....	3.35	0.70	3.52	0.77	3.44	0.73
7. โรงเรียนกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียนและหลัก สูตรแกน.....	3.71	0.77	3.53	0.51	3.61	0.65
8. โรงเรียนกำหนดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ วางแผน การกำหนดเนื้อหา สาระ และ มวลประสบการณ์ โดยคำนึงถึงธรรมชาติ ของผู้เรียน.....	3.41	0.80	3.26	0.73	3.33	0.76

ตาราง 4 (ต่อ)

การปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	ผู้บริหาร ในเขตพื้นที่ N = 17		ผู้บริหาร นอกเขตพื้นที่ N = 19		รวม N = 36	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
9. โรงเรียนจัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการประเมินผลการใช้หลักสูตร.....	3.65	0.70	3.74	0.81	3.69	0.75
10. โรงเรียนดำเนินการกำกับ ติดตาม ประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้	3.53	0.72	3.53	0.70	3.53	0.70
11. โรงเรียนดำเนินการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา และนำหลักสูตรไปใช้จัด การเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ	3.64	0.61	3.47	0.77	3.56	0.70
ด้านการเรียนการสอน						
12. โรงเรียนส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้บุคลากร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอน	4.18	0.81	4.00	0.75	4.08	0.77
13. โรงเรียนส่งเสริมให้มีการประชุม อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยว กับการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ สภาพท้องถิ่น	4.06	0.83	3.58	0.61	3.81	0.75
14. โรงเรียนจัดให้มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น และดำเนินการ วางแผนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา ท้องถิ่น เพื่อจัดการเรียนการสอน ให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และมีลักษณะ ที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร.....	3.59	0.71	3.63	0.76	3.61	0.73
15. โรงเรียนส่งเสริมให้ครูนำสื่อเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นเครื่องมือจัด การเรียนการสอน.....	3.71	0.85	3.68	0.75	3.69	0.79
16. โรงเรียนมีการวางแผนการจัดการเรียน การสอนโดยบูรณาการเนื้อหารายวิชา รายกลุ่มประสบการณ์ ลดความซ้ำซ้อนของ คาบเวลา ช่วยแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น.....	3.65	0.93	3.63	0.60	3.64	0.76

ตาราง 4 (ต่อ)

การปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	ผู้บริหาร ในเขตพื้นที่ N = 17		ผู้บริหาร นอกเขตพื้นที่ N = 19		รวม N = 36	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
17. โรงเรียนจัดให้มีการประชุมวางแผนร่วมกัน เพื่อจัดชั้นเรียน ตารางเรียน จัดครูเข้าสอน เพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน.....	3.71	0.85	3.74	0.81	3.72	0.81
18. โรงเรียนจัดให้มีการประชุมร่วมกันเพื่อ วางแผน การใช้สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรม ทางการศึกษา	3.47	0.72	3.53	0.61	3.50	0.65
19. โรงเรียนใช้บริการโรงเรียนเครือข่าย ครูเครือ ข่ายเพื่อช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียน การสอน	3.06	0.75	2.68	0.89	2.86	0.83
20. โรงเรียนมีแผนพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริม ให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจ สามารถ ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนอย่าง หลากหลาย	3.65	0.70	3.68	0.67	3.67	0.68
21. โรงเรียนสนับสนุนให้ผู้สอนจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาเหมาะสมธรรมชาติ วัยผู้เรียน สภาพแวดล้อม และชีวิตจริง	3.94	0.90	3.63	0.50	3.78	0.72
22. โรงเรียนจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา สอดแทรก คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ที่พึงประสงค์ ตลอดจนมีการศึกษา ติดตาม แก้ไข ข้อบกพร่องแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง.....	3.65	0.70	3.68	0.67	3.67	0.68
23. โรงเรียนมีการประเมินผลร่วมกัน ในการใช้ แหล่งทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนเครือข่ายครูเครือข่าย สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน	3.35	0.79	3.58	0.69	3.47	0.74

ตาราง 4 (ต่อ)

การปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	ผู้บริหาร ในเขตพื้นที่ N = 17		ผู้บริหาร นอกเขตพื้นที่ N = 19		รวม N = 36	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและ สื่อการเรียนการสอน						
24. โรงเรียนสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ทักษะ เกี่ยวกับการผลิตสื่อ นวัตกรรม การใช้สื่อ เทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน.....	3.65	0.93	3.74	0.56	3.69	0.75
25. โรงเรียนจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ คิดค้นการผลิตสื่อ การจัดหาสื่อการเรียน การสอน เพื่อใช้จัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับหลักสูตร.....	3.65	0.79	3.84	0.37	3.75	0.60
26. โรงเรียนจัดให้มีการสำรวจปัญหา ความ ต้องการ การใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อ ผลิตสื่อ จัดหาสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรม การศึกษา เพียงพอกับความต้องการของครู และนักเรียน.....	3.76	0.83	3.63	0.50	3.69	0.67
27. โรงเรียนส่งเสริมให้มีการวางแผนเพื่อแก้ ปัญหาครูไม่ครบชั้นโดยใช้วัสดุสื่อการเรียน การสอน นวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อช่วยจัด การเรียนการสอน	3.65	0.86	3.58	0.51	3.61	0.69
28. โรงเรียนดำเนินการวางแผน สำรวจ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น บุคลากร สถานประกอบการ เพื่อช่วยในการจัด การเรียนการสอน.....	3.53	0.87	3.58	0.51	3.56	0.69
29. โรงเรียนดำเนินการจัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ วัสดุสื่อ แผนการสอน คู่มือครู เอกสาร หลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ เพื่อ นำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน อย่างเพียงพอและเหมาะสม.....	3.71	0.85	3.89	0.66	3.81	0.75

ตาราง 4 (ต่อ)

การปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	ผู้บริหาร ในเขตพื้นที่ N = 17		ผู้บริหาร นอกเขตพื้นที่ N = 19		รวม N = 36	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
30. โรงเรียนมีสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทาง การศึกษา และใช้สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรม ทางการศึกษาช่วยแก้ปัญหาครูไม่ครบ ชั้นเรียน.....	3.59	0.87	3.68	0.48	3.64	0.68
31. โรงเรียนส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการ ใช้สื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทาง การศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ.....	3.41	0.87	3.68	0.48	3.56	0.69
32. โรงเรียนมีระบบการจัดเก็บรักษา การซ่อม บำรุง การให้บริการ วัสดุสื่อการเรียน การสอนให้มีความพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ได้	3.35	0.79	3.53	0.61	3.44	0.69
33. โรงเรียนกำกับ ติดตาม ดูแล ประเมินผล การใช้สื่อ เพื่อปรับปรุงการผลิตสื่อ การใช้ สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างมี ประสิทธิภาพ.....	3.76	0.97	3.95	0.62	3.86	0.80
ด้านวัดผลประเมินผล						
34. โรงเรียนส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับระเบียบการวัดผล ประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรฉบับ ปรับปรุง พ.ศ. 2533.....	3.65	0.79	3.58	0.51	3.61	0.64
35. โรงเรียนกำหนดนโยบาย วางแผนการวัดผล ประเมินผลการเรียน ให้สอดคล้อง กับจุดประสงค์การเรียนรู้ตามแนวทางที่ หลักสูตรกำหนด.....	3.24	0.90	3.53	0.70	3.39	0.80
36. โรงเรียนดำเนินการพัฒนาให้ครูใช้เทคนิค การวัดผลแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพ ของนักเรียน.....	3.65	0.79	3.53	0.70	3.58	0.73

ตาราง 4 (ต่อ)

การปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	ผู้บริหาร ในเขตพื้นที่ N = 17		ผู้บริหาร นอกเขตพื้นที่ N = 19		รวม N = 36	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
37. โรงเรียนดำเนินการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ แบบฟอร์ม เครื่องมือที่จำเป็น เพื่อใช้ ในการดำเนินงานวัดผลและประเมินผล อย่างเพียงพอ.....	3.53	0.87	3.58	0.69	3.56	0.77
38. โรงเรียนมีการกำกับ ติดตาม พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ให้บุคลากรดำเนินการวัดผล ประเมินผลการเรียน ก่อนเรียน ระหว่าง เรียน และหลังเรียน	3.47	0.72	3.47	0.61	3.47	0.65
39. โรงเรียนมอบหมายให้ผู้สอนแนะนำให้ นักเรียนจัดทำแฟ้มพัฒนางาน โดยจัดให้มี การวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง.....	3.47	0.80	3.68	0.75	3.58	0.77
40. โรงเรียนกำหนดให้ครูผู้สอนประชุมร่วมกัน เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดผลประเมินผล เพื่อให้ ได้เครื่องมือวัดผลที่เป็นมาตรฐาน เหมาะสม กับสภาพนักเรียน.....	3.12	0.78	3.47	0.77	3.31	0.79
41. โรงเรียนกำหนดให้ผู้สอนทำการวิเคราะห์ผล การวัดผลประเมินผลการเรียนเพื่อนำมา ปรับปรุงการเรียนการสอน.....	3.59	0.87	3.58	0.77	3.58	0.81
42. โรงเรียนดำเนินการตรวจสอบ วิเคราะห์ ข้อสอบ เพื่อปรับปรุงข้อสอบให้สอดคล้อง กับจุดประสงค์การเรียนรู้ตามหลักสูตร.....	3.41	0.71	3.47	0.51	3.44	0.61
43. โรงเรียนจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผลเป็นปัจจุบัน แจ้งผลการประเมิน การเรียนการสอนให้ผู้ปกครองทราบ.....	3.35	0.70	3.47	0.61	3.42	0.65
รวม	3.59	0.62	3.58	0.44	3.59	0.52

จากตาราง 4 พบว่าการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีของผู้บริหารโรงเรียน มีการปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

การปฏิบัติงานวิชาการด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนมีการวางแผนร่วมกัน เพื่อจัดทำและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับ สภาพความขาดแคลนครู ($\bar{X} = 3.83$) จัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = 3.69$) การสนับสนุนให้มีกิจกรรมประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ($\bar{X} = 3.67$) การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียนและหลักสูตรแกน ($\bar{X} = 3.61$) การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.56$) การดำเนินการกำกับ ติดตาม ประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = 3.53$) ตามลำดับ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอน ($\bar{X} = 4.08$) ส่งเสริมให้มีการประชุม อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.81$) สนับสนุนให้ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาเหมาะสมธรรมชาติ วัสดุเรียน สภาพแวดล้อม และชีวิตจริง ($\bar{X} = 3.78$) จัดให้มีการประชุมวางแผนร่วมกัน เพื่อจัดชั้นเรียน ตารางเรียน จัดครูเข้าสอนเพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.72$) ส่งเสริมให้ครูนำสื่อเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นเครื่องมือจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.69$) มีแผนพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติงานกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย ($\bar{X} = 3.67$) จัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ที่พึงประสงค์ ตลอดจนมีการศึกษา ติดตาม แก้ไขข้อบกพร่องแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.67$) มีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการเนื้อหาวิชา รายกลุ่มประสบการณ์ ลดความซ้ำซ้อนของคาบเวลา ช่วยแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น ($\bar{X} = 3.64$) จัดให้มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และดำเนินการวางแผนให้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อจัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร ($\bar{X} = 3.61$) ตามลำดับ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการกำกับ ติดตาม ดูแล ประเมินผลการใช้สื่อ เพื่อปรับปรุงการผลิตสื่อ การใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.86$) มีการดำเนินการจัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ วัสดุสื่อ แผนการสอน คู่มือครู เอกสารหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ เพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและเหมาะสม ($\bar{X} = 3.81$) จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการติดตาม การผลิตสื่อ การจัดหาสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้จัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตร ($\bar{X} = 3.75$) สนับสนุนให้ครูมีความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการผลิตสื่อนวัตกรรม การใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.69$) โรงเรียนจัดให้มีการสำรวจปัญหา ความต้องการ การใช้สื่อการเรียนการสอน

เพื่อผลิตสื่อ จัดหาสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมการศึกษา เพียงพอกับความต้องการของครูและนักเรียน ($\bar{X} = 3.69$) มีสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา และใช้สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษา ช่วยแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.64$) ส่งเสริมให้มีการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นโดยใช้วัสดุ สื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อช่วยจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.61$) มีการดำเนินการ วางแผน สํารวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น บุคลากร สถานประกอบการ เพื่อช่วยในการจัดการเรียน การสอน ($\bar{X} = 3.56$) ส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.56$) ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนการปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผล พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับระเบียบการวัดผลประเมินผลการเรียนตาม หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ($\bar{X} = 3.61$) มีการดำเนินการพัฒนาให้ครูใช้เทคนิคการวัดผลแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน ($\bar{X} = 3.58$) มอบหมายให้ผู้สอนแนะนำให้นักเรียนจัดทำแฟ้มพัฒนางาน โดยจัดให้มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ($\bar{X} = 3.58$) กำหนดให้ผู้สอนทำการวิเคราะห์ผลการวัดผล ประเมินผลการเรียนเพื่อนำมา ปรับปรุงการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.58$) มีการดำเนินการจัดทำวัสดุ อุปกรณ์ แบบฟอร์ม เครื่องมือที่จำเป็น เพื่อใช้ในการดำเนินงานวัดผลและประเมินผลอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.56$)

เมื่อพิจารณาตามความแตกต่างของพื้นที่ปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีครู ไม่ครบชั้น พบว่า ผู้บริหารในเขตพื้นที่ที่มีความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า

การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารที่อยู่ในเขตพื้นที่มีการปฏิบัติ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้น การกำหนดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การกำหนดเนื้อหา สาระ และมวลประสบการณ์ โดยคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.41$)

การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารในเขตพื้นที่มีการปฏิบัติงานส่วนใหญ่อยู่ใน ระดับมาก ยกเว้น การประเมินผลร่วมกัน ในการใช้แหล่งทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียน เครือข่าย ครูเครือข่าย สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.35$) การจัดให้มีการประชุม ร่วมกันเพื่อวางแผน การใช้สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษา ($\bar{X} = 3.47$) การใช้บริการโรงเรียน เครือข่าย ครูเครือข่ายเพื่อช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.06$)

การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารในเขตพื้นที่มี การปฏิบัติงานส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้น การส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยี และ นวัตกรรมทางการศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.41$) โรงเรียนมีระบบการ จัดเก็บรักษา การซ่อมบำรุง การให้บริการ วัสดุสื่อการเรียน การสอนให้มีความพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ได้ ($\bar{X} = 3.35$)

การปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผล พบว่า ผู้บริหารในเขตพื้นที่มีการปฏิบัติงานส่วนใหญ่ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับระเบียบการวัดผลประเมิน ผลการเรียนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ($\bar{X} = 3.65$) มีการดำเนินการพัฒนาให้ครูใช้เทคนิค การวัดผลแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน ($\bar{X} = 3.65$) การกำหนดให้ผู้สอนทำการวิเคราะห์ ผลการวัดผลประเมินผลการเรียนเพื่อนำมา ปรับปรุงการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.59$) มีการดำเนินการจัดทำ วัสดุอุปกรณ์ แบบฟอร์ม เครื่องมือที่จำเป็น เพื่อใช้ในการดำเนินงานวัดผลและประเมินผลอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.53$) ตามลำดับ นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนผู้บริหารนอกเขตพื้นที่ มีการปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ได้แก่

การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนมีการวางแผนร่วมกัน เพื่อจัดทำและพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับ สภาพความขาดแคลนอัตราครู ($\bar{X} = 3.74$) จัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = 3.74$) การสนับสนุนให้มีกิจกรรมประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ($\bar{X} = 3.58$) การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียนและหลักสูตรแกน ($\bar{X} = 3.53$) การดำเนินการกำกับ ติดตาม ประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = 3.53$) มีหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร เช่น แผนการสอน กำหนดการสอน คู่มือครู แผนการสอน เพียงพอทุกระดับชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.52$) ตามลำดับ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารนอกเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอน ($\bar{X} = 4.00$) การจัดให้มีการประชุมวางแผนร่วมกันเพื่อจัดชั้นเรียน ตามตารางเรียน จัดครูเข้าสอน เพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.74$) การส่งเสริมให้ครูนำสื่อเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นเครื่องมือจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.68$) มีแผนพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย ($\bar{X} = 3.68$) การจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ตลอดจนมีการศึกษา ติดตาม แก้ไขข้อบกพร่องแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.68$) การจัดให้มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น และดำเนินการวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อจัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และมีลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร ($\bar{X} = 3.63$) มีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการเนื้อหารายวิชา รายกลุ่มประสบการณ์ ลดความซ้ำซ้อนของคาบเวลา ช่วยแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น ($\bar{X} = 3.63$) การสนับสนุนให้ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาเหมาะสมธรรมชาติ วัสดุเรียน สภาพแวดล้อมและชีวิตจริง ($\bar{X} = 3.63$) การส่งเสริมให้มีการประชุม อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.58$) มีการประเมินผลร่วมกัน ในการใช้แหล่งทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนเครือข่าย ครูเครือข่าย สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.58$) การจัดให้มีการประชุมร่วมกัน เพื่อวางแผนการใช้สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษา ($\bar{X} = 3.53$) ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกข้อตามลำดับ ได้แก่ การกำกับ ติดตาม ดูแล ประเมินผล การใช้สื่อ เพื่อปรับปรุงการผลิตสื่อ การใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.95$) การดำเนินการจัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ วัสดุสื่อ แผนการสอน คู่มือครู เอกสารหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ เพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและเหมาะสม ($\bar{X} = 3.89$) การจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ คิดค้นการผลิตสื่อ การจัดหาสื่อการเรียนการสอน เพื่อใช้จัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับหลักสูตร ($\bar{X} = 3.84$) การสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการผลิตสื่อ นวัตกรรม

การใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.74$) มีสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา และใช้สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษาช่วยแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.68$) การส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.68$) การจัดให้มีการสำรวจปัญหา ความต้องการ การใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อผลิตสื่อ จัดหาสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมการศึกษา เพียงพอกับความต้องการของครูและนักเรียน ($\bar{X} = 3.63$) การส่งเสริมให้มีการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นโดยใช้วัสดุสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อช่วยจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.58$) การดำเนินการวางแผน สำรวจ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น บุคลากร สถานประกอบการ เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.58$) มีระบบการจัดเก็บรักษา การซ่อมบำรุง การให้บริการ วัสดุสื่อการเรียนการสอนให้มีความพร้อมที่จะใช้ ประโยชน์ได้ ($\bar{X} = 3.53$)

การปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผล พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนนอกเขตพื้นที่มีการปฏิบัติงานส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการมอบหมายให้ผู้สอนแนะนำให้นักเรียนจัดทำแฟ้มพัฒนางาน โดยจัดให้มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ($\bar{X} = 3.68$) มีการส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับระเบียบการวัดผลประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ($\bar{X} = 3.58$) มีการดำเนินการจัดทำวัสดุ อุปกรณ์ แบบฟอร์ม เครื่องมือที่จำเป็น เพื่อใช้ในการดำเนินงานวัดผลและประเมินผล อย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.58$) การกำหนดให้ผู้สอนทำการวิเคราะห์ผลการวัดผลประเมินผลการเรียนเพื่อนำมา ปรับปรุงการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.58$) การกำหนดนโยบาย วางแผนการวัดผลประเมินผล การเรียน ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด ($\bar{X} = 3.53$) มีการดำเนินการพัฒนาให้ครูใช้เทคนิคการวัดผลแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน ($\bar{X} = 3.53$) ตามลำดับ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ตามความเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามเขตพื้นที่ในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน โดยรวมและรายด้าน

พื้นที่ในการ ปฏิบัติงาน การปฏิบัติ งานวิชาการใน โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น	ครูผู้สอนในเขตพื้นที่ N = 56		ครูผู้สอนอยู่นอกเขตพื้นที่ N = 80		รวม N = 136	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้	3.63	0.51	3.16	0.62	3.35	0.62
ด้านการเรียนการสอน	3.58	0.53	3.26	0.62	3.39	0.60
ด้านวัสดุสื่อประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน	3.41	0.63	3.04	0.66	3.19	0.69
ด้านการวัดผลประเมินผล	3.54	0.61	3.25	0.72	3.37	0.69
รวม	3.54	0.53	3.18	0.60	3.33	0.60

จากตาราง 5 พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น มีการปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น มีการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ได้แก่ การปฏิบัติงานวิชาการด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.39$) ด้านการวัดผลประเมินผล ($\bar{X} = 3.37$) ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = 3.35$) ด้านวัสดุสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.19$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาโดยจำแนกตามเขตพื้นที่การปฏิบัติงานของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนที่อยู่ในเขตพื้นที่มีการปฏิบัติงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตพื้นที่ มีการปฏิบัติงานวิชาการ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การปฏิบัติงานวิชาการด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = 3.63$) การปฏิบัติงานวิชาการด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.58$) การปฏิบัติงานด้านการวัดผลประเมินผล ($\bar{X} = 3.54$) ส่วนการปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.41$) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่นอกเขตพื้นที่ พบว่ามีการปฏิบัติงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน คือ การปฏิบัติงานวิชาการด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.26$) การปฏิบัติงานวิชาการด้านการวัดผลประเมินผล ($\bar{X} = 3.25$) การปฏิบัติงานวิชาการด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = 3.16$) การปฏิบัติงานวิชาการด้านวัสดุสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.04$) ตามลำดับ

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามพื้นที่ การปฏิบัติงานของครูผู้สอน โดยรวมและรายข้อ

การปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	ครูผู้สอน ในเขตพื้นที่ N = 56		ครูผู้สอน นอกเขตพื้นที่ N = 80		รวม N = 136	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้						
1. โรงเรียนสนับสนุนให้มีกิจกรรมประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักสูตร	3.73	0.75	3.23	0.93	3.43	0.89
2. โรงเรียนจัดให้มีการสำรวจข้อมูล ปัญหา ความต้องการเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ รายได้ อาชีพท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการ จัดทำหลักสูตร.....	3.45	0.76	2.93	0.90	3.14	0.88
3. ผู้บริหาร ครูผู้สอนมีการวางแผนร่วมกัน เพื่อจัดทำและพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้อง กับสภาพความขาดแคลนอัตราครู	3.92	0.71	3.39	0.88	3.61	0.85
4. โรงเรียนจัดให้มีการประชุมร่วมกันในการ วิเคราะห์หลักสูตร กำหนดเนื้อหาสาระการ เรียนรู้ ให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตความ เป็นอยู่ เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน และชุมชน.....	3.57	0.83	3.28	0.81	3.40	0.83
5. โรงเรียนจัดทำหลักสูตรโดยบูรณาการเนื้อหา วิชา สอดคล้องกับช่วงชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหา ครูไม่ครบชั้น.....	3.54	0.85	3.08	0.84	3.26	0.87
6. โรงเรียนมีหลักสูตร เอกสารประกอบ หลักสูตร เช่น แนวการสอน กำหนด การสอน คู่มือครู แผนการสอน เพียงพอ ทุกระดับชั้นเรียน.....	3.73	0.82	3.14	0.81	3.38	0.86
7. โรงเรียนกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียนและหลัก สูตรแกน.....	3.64	0.72	3.24	0.80	3.40	0.79
8. โรงเรียนกำหนดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ วางแผน การกำหนดเนื้อหา สาระ และ มวลประสบการณ์ โดยคำนึงถึงธรรมชาติ ของผู้เรียน.....	3.43	0.74	3.08	0.81	3.22	0.80

ตาราง 6 (ต่อ)

การปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	ครูผู้สอน ในเขตพื้นที่ N = 56		ครูผู้สอน นอกเขตพื้นที่ N = 80		รวม N = 136	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
9. โรงเรียนจัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการประเมินผลการใช้หลักสูตร.....	3.73	0.62	3.24	0.78	3.44	0.76
10. โรงเรียนดำเนินการกำกับ ติดตาม ประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้	3.59	0.68	3.06	0.83	3.28	0.81
11. โรงเรียนดำเนินการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา และนำหลักสูตรไปใช้ จัด การเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ	3.57	0.68	3.14	0.69	3.31	0.72
ด้านการเรียนการสอน						
12. โรงเรียนส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้บุคลากร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอน	4.00	0.79	3.69	0.79	3.82	0.80
13. โรงเรียนส่งเสริมให้มีการประชุม อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยว กับการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ สภาพท้องถิ่น	3.75	0.94	3.38	0.83	3.53	0.89
14. โรงเรียนจัดให้มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น และดำเนินการ วางแผนใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา ท้องถิ่น เพื่อจัดการเรียนการสอน ให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และมีลักษณะ ที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร.....	3.59	0.76	3.24	0.85	3.38	0.83
15. โรงเรียนส่งเสริมให้ครูนำสื่อเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นเครื่องมือจัด การเรียนการสอน.....	3.63	0.80	3.31	0.84	3.44	0.83
16. โรงเรียนมีการวางแผนการจัดการเรียน การสอนโดยบูรณาการเนื้อหารายวิชา รายกลุ่มประสบการณ์ ลดความซ้ำซ้อนของ คาบเวลา ช่วยแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น.....	3.66	0.72	3.29	0.77	3.44	0.77

ตาราง 6 (ต่อ)

การปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	ครูผู้สอน ในเขตพื้นที่ N = 56		ครูผู้สอน นอกเขตพื้นที่ N = 80		รวม N = 136	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
17. โรงเรียนจัดให้มีการประชุมวางแผนร่วมกัน เพื่อจัดชั้นเรียน ตารางเรียน จัดครูเข้าสอน เพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน.....	3.75	0.84	3.38	0.82	3.53	0.84
18. โรงเรียนจัดให้มีการประชุมร่วมกันเพื่อวางแผน การใช้สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษา	3.43	0.78	3.05	0.83	3.21	0.83
19. โรงเรียนให้บริการโรงเรียนเครือข่าย ครูเครือข่ายเพื่อช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน	2.70	1.08	2.71	0.98	2.71	1.02
20. โรงเรียนมีแผนพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย	3.61	0.73	3.21	0.79	3.38	0.79
21. โรงเรียนสนับสนุนให้ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาเหมาะสมธรรมชาติ วัยผู้เรียน สภาพแวดล้อม และชีวิตจริง	3.80	0.77	3.53	0.73	3.64	0.76
22. โรงเรียนจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ที่พึงประสงค์ ตลอดจนมีการศึกษา ติดตาม แก้ไขข้อบกพร่องแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง.....	3.75	0.75	3.40	0.69	3.54	0.73
23. โรงเรียนมีการประเมินผลร่วมกัน ในการใช้แหล่งทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนเครือข่ายครูเครือข่าย สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน	3.27	0.80	2.99	0.83	3.10	0.83

ตาราง 6 (ต่อ)

การปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	ครูผู้สอน ในเขตพื้นที่ N = 56		ครูผู้สอน นอกเขตพื้นที่ N = 80		รวม N = 136	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและ สื่อการเรียนการสอน						
24. โรงเรียนสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ทักษะ เกี่ยวกับการผลิตสื่อ นวัตกรรม การใช้สื่อ เทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน.....	3.71	0.82	3.25	0.77	3.44	0.82
25. โรงเรียนจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ คิดค้นการผลิตสื่อ การจัดหาสื่อการเรียน การสอน เพื่อใช้จัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับหลักสูตร.....	3.32	0.92	2.99	0.83	3.12	0.88
26. โรงเรียนจัดให้มีการสำรวจปัญหา ความ ต้องการ การใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อ ผลิตสื่อ จัดหาสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรม การศึกษา เพียงพอกับความต้องการของครู และนักเรียน.....	3.48	0.79	3.15	0.83	3.29	0.82
27. โรงเรียนส่งเสริมให้มีการวางแผนเพื่อแก้ ปัญหาครูไม่ครบชั้นโดยใช้วัสดุสื่อการเรียน การสอน นวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อช่วยจัด การเรียนการสอน	3.46	0.79	3.14	0.79	3.27	0.80
28. โรงเรียนดำเนินการวางแผน สำรวจ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น บุคลากร สถานประกอบการ เพื่อช่วยในการจัด การเรียนการสอน.....	3.39	0.78	3.11	0.78	3.22	0.79
29. โรงเรียนดำเนินการจัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ วัสดุสื่อ แผนการสอน คู่มือครู เอกสาร หลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ เพื่อ นำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน อย่างเพียงพอและเหมาะสม.....	3.55	0.93	3.01	0.82	3.24	0.90

ตาราง 6 (ต่อ)

การปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	ครูผู้สอน ในเขตพื้นที่ N = 56		ครูผู้สอน นอกเขตพื้นที่ N = 80		รวม N = 136	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
30. โรงเรียนมีสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทาง การศึกษา และใช้สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรม ทางการศึกษาช่วยแก้ปัญหาครูไม่ครบ ชั้นเรียน.....	3.07	0.74	2.89	0.76	2.96	0.75
31. โรงเรียนส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการ ใช้สื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทาง การศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ.....	3.61	0.71	3.08	0.81	3.29	0.81
32. โรงเรียนมีระบบการจัดเก็บรักษา การซ่อม บำรุง การให้บริการ วัสดุสื่อการเรียน การสอนให้มีความพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ได้	3.21	0.80	2.91	0.77	3.04	0.79
33. โรงเรียนกำกับ ติดตาม ดูแล ประเมินผล การใช้สื่อ เพื่อปรับปรุงการผลิตสื่อ การใช้ สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างมี ประสิทธิภาพ.....	3.23	0.79	2.88	0.79	3.02	0.80
ด้านวัดผลประเมินผล						
34. โรงเรียนส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับระเบียบการวัดผล ประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรฉบับ ปรับปรุง พ.ศ. 2533.....	3.77	0.71	3.44	0.76	3.57	0.76
35. โรงเรียนกำหนดนโยบาย วางแผนการวัดผล ประเมินผลการเรียน ให้สอดคล้อง กับจุดประสงค์การเรียนรู้ตามแนวทางที่ หลักสูตรกำหนด.....	3.62	0.80	3.39	0.79	3.49	0.80
36. โรงเรียนดำเนินการพัฒนาให้ครูใช้เทคนิค การวัดผลแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพ ของนักเรียน.....	3.64	0.75	3.26	0.72	3.42	0.76

ตาราง 6 (ต่อ)

การปฏิบัติงานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	ครูผู้สอน ในเขตพื้นที่ N = 56		ครูผู้สอน นอกเขตพื้นที่ N = 80		รวม N = 136	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
37. โรงเรียนดำเนินการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ แบบฟอร์ม เครื่องมือที่จำเป็น เพื่อใช้ ในการดำเนินงานวัดผลและประเมินผล อย่างเพียงพอ.....	3.48	0.74	3.08	0.69	3.24	0.74
38. โรงเรียนมีการกำกับ ติดตาม พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ให้บุคลากรดำเนินการวัดผล ประเมินผลการเรียน ก่อนเรียน ระหว่าง เรียน และหลังเรียน	3.43	0.76	3.09	0.78	3.23	0.79
39. โรงเรียนมอบหมายให้ผู้สอนแนะนำให้ นักเรียนจัดทำแฟ้มพัฒนางาน โดยจัดให้มี การวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง.....	3.73	0.77	3.30	0.89	3.48	0.87
40. โรงเรียนกำหนดให้ครูผู้สอนประชุมร่วมกัน เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดผลประเมินผล เพื่อให้ ได้เครื่องมือวัดผลที่เป็นมาตรฐาน เหมาะสม กับสภาพนักเรียน.....	3.39	0.78	3.09	0.86	3.21	0.84
41. โรงเรียนกำหนดให้ผู้สอนทำการวิเคราะห์ผล การวัดผลประเมินผลการเรียนเพื่อนำมา ปรับปรุงการเรียนการสอน.....	3.43	0.71	3.10	0.74	3.24	0.74
42. โรงเรียนดำเนินการตรวจสอบ วิเคราะห์ ข้อสอบ เพื่อปรับปรุงข้อสอบให้สอดคล้อง กับจุดประสงค์การเรียนรู้ตามหลักสูตร.....	3.25	0.81	3.34	3.45	3.30	2.69
43. โรงเรียนจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผลเป็นปัจจุบัน แจ้งผลการประเมิน การเรียนการสอนให้ผู้ปกครองทราบ.....	3.62	0.91	3.39	0.79	3.49	0.84
รวม	3.54	0.61	3.18	0.60	3.33	0.69

จากตาราง 6 พบว่า การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีของครูผู้สอน พบว่า มีการปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

มีการปฏิบัติงานวิชาการด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนมีการวางแผนร่วมกันเพื่อจัดทำและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความขาดแคลนอัตราครู ($\bar{X} = 3.61$) เพียงข้อเดียว นอกนั้นมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

การปฏิบัติงานวิชาการด้านการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้สอนมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอน ($\bar{X} = 3.82$) การสนับสนุนให้ครูสอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาเหมาะสมธรรมชาติ วัสดุเรียน สภาพแวดล้อม และชีวิตจริง ($\bar{X} = 3.64$) การจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ตลอดจนมีการศึกษา ติดตาม แก้ไขข้อบกพร่องแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.54$) การส่งเสริมให้มีการประชุม อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.53$) การจัดให้มีการประชุมวางแผนร่วมกันเพื่อจัดชั้นเรียน ตารางเรียน จัดครูเข้าสอน เพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.53$) ตามลำดับ นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้สอนมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ได้แก่ การสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการผลิตสื่อ นวัตกรรม การใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.44$) การจัดให้มีการสำรวจปัญหา ความต้องการ การใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อผลิตสื่อ จัดหาสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมการศึกษา เพียงพอกับความต้องการของครูและนักเรียน ($\bar{X} = 3.29$) การส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.29$) การส่งเสริมให้มีการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นโดยใช้วัสดุสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อช่วยจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.27$) การดำเนินการจัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ วัสดุสื่อ แผนการสอน คู่มือครู เอกสารหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ เพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและเหมาะสม ($\bar{X} = 3.24$) การดำเนินการวางแผน สำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น บุคลากร สถานประกอบการ เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.22$) การจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการคิดค้นผลิตสื่อ การจัดหาสื่อการเรียนการสอน เพื่อใช้จัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตร ($\bar{X} = 3.12$) มีระบบการจัดเก็บรักษา การซ่อมบำรุง การให้บริการ วัสดุสื่อการเรียนการสอนให้มีความพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ได้ ($\bar{X} = 3.04$) การกำกับ ติดตาม ดูแล ประเมินผลการใช้สื่อ เพื่อปรับปรุงการผลิตสื่อ การใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.02$) การมีสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา และใช้สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษาช่วยแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน ($\bar{X} = 2.96$) ตามลำดับ

การปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผล พบว่า ครูผู้สอนมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับระเบียบการวัดผลประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ($\bar{X} = 3.57$) นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาตามความแตกต่างของพื้นที่การปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น พบว่า ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตพื้นที่ มีความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนมีการวางแผนร่วมกัน เพื่อจัดทำและพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพความขาดแคลนอัตราครู ($\bar{X} = 3.92$) การสนับสนุนให้มีกิจกรรมประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้ครูผู้ปกครองนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ($\bar{X} = 3.73$) มีหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร เช่น แนวการสอน กำหนดการสอน คู่มือครู แผนการสอน เพียงพอทุกระดับชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.73$) การจัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการประเมินผลการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = 3.73$) การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียนและหลักสูตรแกน ($\bar{X} = 3.64$) การดำเนินการกำกับ ติดตาม ประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = 3.59$) การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.57$) ตามลำดับ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้สอนในเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้น การจัดให้มีการประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนการใช้สื่อเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษา ($\bar{X} = 3.43$) การประเมินผลร่วมกันในการใช้แหล่งทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนเครือข่าย ครูเครือข่าย สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.27$) การใช้บริการโรงเรียนเครือข่าย ครูเครือข่าย เพื่อช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 2.70$) ตามลำดับ

การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้สอนในเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ทักษะ เกี่ยวกับการผลิตสื่อ นวัตกรรม การใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.71$) ส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.61$) การดำเนินการจัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ วัสดุสื่อ แผนการสอน คู่มือครู เอกสาร หลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ เพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและเหมาะสม ($\bar{X} = 3.55$) ตามลำดับ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

การปฏิบัติงานวิชาการด้านวัดผลประเมินผล พบว่า ครูผู้สอนในเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับระเบียบการวัดผลประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ($\bar{X} = 3.77$) การมอบหมายให้ผู้สอนแนะนำให้นักเรียนจัดทำแฟ้มพัฒนางาน โดยจัดให้มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ($\bar{X} = 3.73$) การดำเนินการพัฒนาให้ครูใช้เทคนิคการวัดผลแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน ($\bar{X} = 3.64$) การกำหนดนโยบายวางแผนการวัดผลประเมินผลการเรียน ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด ($\bar{X} = 3.62$) ตามลำดับ ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนครูผู้สอนนอกเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ครูผู้สอนมีการปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า ครูผู้สอนนอกเขตพื้นที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนมีการวางแผนร่วมกันเพื่อจัดทำและพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพความขาดแคลนอัตราครู ($\bar{X} = 3.39$) การจัดให้มีการประชุมร่วมกันในการวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ($\bar{X} = 3.28$) การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับ

หลักสูตรของโรงเรียนและหลักสูตรแกน ($\bar{X} = 3.24$) การจัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = 3.24$) การสนับสนุนให้มีกิจกรรมประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้ครู ผู้ปกครองนักเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ($\bar{X} = 3.23$) มีหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร เช่น แนวการสอน กำหนดการสอน คู่มือครู แผนการสอน เพียงพอทุกระดับชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.14$) มีการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.14$) การจัดทำหลักสูตรโดยบูรณาการเนื้อหาวิชา สอดคล้องกับช่วงชั้นเพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น ($\bar{X} = 3.08$) การกำหนดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การกำหนดเนื้อหาสาระ และมวลประสบการณ์ โดยคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.08$) การดำเนินการกำกับ ติดตาม ประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้ ($\bar{X} = 3.06$) ตามลำดับ

การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้สอนนอกเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น การส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอน ($\bar{X} = 3.69$) การสนับสนุนให้ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาเหมาะสมธรรมชาติ วัสดุเรียน สภาพแวดล้อม และชีวิตจริง ($\bar{X} = 3.53$) อยู่ในระดับมาก

การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้สอนนอกเขตพื้นที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ได้แก่ การสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ทักษะ เกี่ยวกับการผลิตสื่อนวัตกรรม การใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.25$) การจัดให้มีการสำรวจปัญหาความต้องการการใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อผลิตสื่อ จัดหาสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมการศึกษา เพียงพอกับความต้องการของครูและนักเรียน ($\bar{X} = 3.15$) การส่งเสริมให้มีการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น โดยใช้วัสดุสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อช่วยจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.14$) การดำเนินการวางแผน สำรวจแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น บุคลากร สถานประกอบการ เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.11$) การส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.08$) การดำเนินการจัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ วัสดุสื่อ แผนการสอน คู่มือครู เอกสารหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ เพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและเหมาะสม ($\bar{X} = 3.01$) การจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ คิดค้นการผลิตสื่อ การจัดหาสื่อการเรียนการสอน เพื่อใช้จัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตร ($\bar{X} = 2.99$) มีระบบการจัดเก็บรักษา การซ่อมบำรุง การให้บริการ วัสดุสื่อการเรียนการสอนให้มีความพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ได้ ($\bar{X} = 2.91$) มีสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา และใช้สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษาช่วยแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน ($\bar{X} = 2.89$) การกำกับ ติดตาม ดูแล ประเมินผล การใช้สื่อ เพื่อปรับปรุงการผลิตสื่อ การใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 2.88$) ตามลำดับ

การปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผล พบว่า ครูผู้สอนนอกเขตพื้นที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดผล ประเมินผล การเรียนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ($\bar{X} = 3.44$) การกำหนดนโยบาย วางแผนการจัดผลประเมินผล การเรียน ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด ($\bar{X} = 3.39$) การจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลเป็นปัจจุบัน แจ้งผลการประเมินการเรียนการสอนให้ผู้ปกครองทราบ ($\bar{X} = 3.39$) การดำเนินการตรวจสอบ วิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อปรับปรุงข้อสอบให้สอดคล้องกับ

จุดประสงค์การเรียนรู้ตามหลักสูตร ($\bar{X} = 3.34$) การมอบหมายให้ผู้สอนแนะนำให้นักเรียนจัดทำแฟ้มพัฒนา
งาน โดยจัดให้มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ($\bar{X} = 3.30$) การดำเนินการพัฒนาให้ครูใช้เทคนิคการ
วัดผลแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน ($\bar{X} = 3.26$) การกำหนดให้ผู้สอนทำการวิเคราะห์ผล
การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.10$) กำหนดให้ครูผู้สอนประชุม
ร่วมกันเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดผลประเมินผล เพื่อให้ได้เครื่องมือวัดผลที่เป็นมาตรฐาน เหมาะสมกับสภาพ
นักเรียน ($\bar{X} = 3.09$) การกำกับ ติดตาม พัฒนาความรู้ความเข้าใจ ให้บุคลากรดำเนินการวัดผล
ประเมินผลการเรียนรู้ ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ($\bar{X} = 3.09$) การดำเนินการจัดหาวัสดุ
อุปกรณ์ แบบฟอร์ม เครื่องมือที่จำเป็น เพื่อใช้ในการดำเนินงานวัดผลและประเมินผลอย่างเพียงพอ
($\bar{X} = 3.08$) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ต่างกัน

พื้นที่ในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงาน งานวิชาการใน โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น	ผู้บริหาร ในเขตพื้นที่ N = 17		ผู้บริหาร อยู่นอกเขตพื้นที่ N = 19		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้	3.63	0.59	3.49	0.53	0.77
ด้านการเรียนการสอน	3.67	0.62	3.59	0.45	0.44
ด้านวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน	3.61	0.76	3.71	0.39	0.53
ด้านการวัดผลประเมินผล	3.45	0.62	3.54	0.54	0.47
รวม	3.59	0.61	3.58	0.44	0.08

* คำนัยสำคัญทางสถิติ

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ที่อยู่ในเขตพื้นที่ต่างกัน มีการปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผล แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนในการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ต่างกัน

พื้นที่ในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานวิชาการใน โรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น	ครูผู้สอน ในเขตพื้นที่ N = 56		ครูผู้สอน อยู่นอกเขตพื้นที่ N = 80		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้	3.63	0.51	3.16	0.62	4.62*
ด้านการเรียนการสอน	3.58	0.53	3.26	0.62	3.07*
ด้านวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน	3.41	0.63	3.04	0.66	3.24*
ด้านการวัดผลประเมินผล	3.54	0.61	3.25	0.72	2.47*
รวม	3.54	0.53	3.18	0.60	3.61*

* คำนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ที่อยู่ในเขตพื้นที่ต่างกัน มีการปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การปฏิบัติงานด้านการวัดผลประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

จากข้อมูลการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาของผู้บริหารและครูผู้สอน จากคำถามปลายเปิด โดยกลุ่มตัวอย่างจากผู้บริหาร 40 คน ครูผู้สอน 140 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามและข้อเสนอแนะ จากผู้บริหาร 16 คน คิดเป็นร้อยละ 40 จากครูผู้สอน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 53.57 รวมผู้บริหารและครูผู้สอน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 50.55 โดยเรียงลำดับมากไปหาน้อย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.1 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ตาราง 9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียน
ประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ข้อ	ปัญหา	ความถี่
ปัญหาด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้		
1.	โรงเรียนมีปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ไม่ครบถ้วน เพราะหลักสูตรประกอบด้วยเนื้อหาสาระมาก	24
2.	โรงเรียนขาดการวิเคราะห์หลักสูตร และไม่พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น	13
ปัญหาด้านการเรียนการสอน		
1	ปัญหาด้านขาดแคลนบุคลากร การจัดครูเข้าชั้นเรียนไม่ครบชั้น ครูสอนมากกว่า 1 ชั้น ครูขาดทักษะการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ	35
2	ครูมีภาระหน้าที่มากทำให้สอนได้ไม่เต็มที่	10
3	ครูขาดความรู้เฉพาะทาง ไม่สามารถสอนได้ทุกวิชาในชั้นเดียวกันหรือมากกว่าหนึ่งชั้น	5
ปัญหาด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน		
1	โรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดซื้อ จัดทำสื่อการเรียนการสอน	15
2	ครูไม่มีเวลาในการจัดทำ จัดหาสื่อการเรียนการสอน	6
3	โรงเรียนมีสื่อน้อยและเก่ามีอายุการใช้งานนานเกินไป ไม่เหมาะสมกับความต้องการของครูและนักเรียน	4
4	โรงเรียนไม่มีระบบการจัดเก็บ บำรุงรักษา และการนำเอาไปใช้	3
ปัญหาด้านการวัดผลประเมินผล		
1	ปัญหาด้านความรู้การวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง	8
2	การวัดผลไม่เป็นไปตามวิธีการและกระบวนการวัดผลประเมินผล	8
3	ปัญหาขาดเครื่องมือในการวัดผลประเมินผล	3

จากตาราง 9 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาดังนี้

ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ เรื่องที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ไม่ครบถ้วน เพราะหลักสูตรประกอบด้วยเนื้อหาสาระมาก รองลงมาคือ การขาดการวิเคราะห์หลักสูตรและไม่พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

ด้านการเรียนการสอน เรื่องที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ การขาดแคลนบุคลากร การจัดครูเข้าชั้นเรียนไม่ครบชั้น ครูสอนมากกว่า 1 ชั้น และครูขาดทักษะการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ รองลงมาคือ โรงเรียนมีปัญหาครูมีภาระหน้าที่มาก ทำให้สอนได้ไม่เต็มที่ และครูขาดความรู้เฉพาะทางไม่สามารถสอนได้ทุกวิชาในชั้นเดียวกันหรือมากกว่า 1 ชั้น

ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ที่มีปัญหามากที่สุด คือ โรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดซื้อ จัดทำสื่อการเรียนการสอน ครูไม่มีเวลาในการจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนการสอน รองลงมาคือ โรงเรียนมีสื่อน้อยและเก่ามีอายุการใช้งานนานเกินไป ไม่เหมาะสมกับความต้องการของครูและนักเรียน การไม่มีระบบการจัดเก็บ บำรุงรักษา และการนำเอาไปใช้

ด้านวัดผลประเมินผล มีปัญหามาก คือ มีปัญหาด้านความรู้การวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง การวัดผลไม่เป็นไปตามวิธีการและกระบวนการวัดผลประเมินผล และปัญหา รองลงมา คือ การขาดเครื่องมือในการวัดผลประเมินผล

3.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้บริหาร และครูผู้สอนต่อการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ตาราง 10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้บริหาร และครูผู้สอนต่อการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ข้อ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1.	ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การใช้กระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตาม ส่งเสริมให้ครูรับการอบรม ศึกษาเอกสารพัฒนาให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้	18
1.	ด้านการเรียนการสอน พัฒนาครูเข้ารับการอบรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การสอนแบบรวมชั้น 2 ชั้น ต่อครู 1 คน	23
2.	ประสานงานจากหน่วยงานภายนอก จ้างครูมาช่วยสอน	16
1.	ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การจัดงบประมาณในการจัดซื้อ จัดทำวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น นวัตกรรม เทคโนโลยีช่วยสอน	23
2.	การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาช่วยสอน	10
1.	ด้านวัดผลประเมินผล พัฒนาความรู้การวัดผลประเมินผลให้แก่บุคลากร	10
2.	การขอความร่วมมือกลุ่มโรงเรียนช่วยเหลือด้านเครื่องมือวัดผลประเมินผล	5

จากตาราง 10 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ดังนี้

ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ มีข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ การใช้กระบวนการนิเทศกำกับติดตาม และส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรม ศึกษาเอกสาร เพื่อพัฒนาให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

ด้านการเรียนการสอน มีข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ ให้มีการพัฒนาครูได้รับการอบรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การสอนแบบรวมชั้น รองลงมา ได้แก่ การประสานงานจากหน่วยงานภายนอก จ้างครูมาช่วยสอน

ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน มีข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ การจัดงบประมาณในการจัดซื้อ จัดทำวัสดุประกอบหลักสูตรสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เช่น นวัตกรรม เทคโนโลยี ช่วยสอน และการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ภูมิปัญญาในท้องถิ่น

ด้านวัดผลประเมินผล มีข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ การพัฒนาความรู้การวัดผลประเมินผลให้แก่บุคลากร และการขอความร่วมมือกลุ่มโรงเรียนช่วยเหลือด้านเครื่องมือวัดผลประเมินผล

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี สรุปขั้นตอนในการศึกษาและผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ตามความแตกต่างของสภาพพื้นที่ในการปฏิบัติงาน
3. เพื่อศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ในปีการศึกษา 2545 ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น จำนวน 40 คน และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น จำนวน 140 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบและทดลองใช้เพื่อหาความเชื่อมั่น ซึ่งเนื้อหาในแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและครูผู้สอน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ประกอบด้วยสถานภาพและพื้นที่การปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ คือ ระดับปฏิบัติงานวิชาการมากที่สุด ถึงน้อยที่สุด จำนวน 43 ข้อ ซึ่งหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.95

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามและได้รับคืน เป็นแบบสอบถามที่เชื่อถือได้ โดยแยกเป็นของผู้บริหาร 36 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.00 ส่วนของครูผู้สอน จำนวน 136 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.14

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows Version 10 ดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ในการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี 4 ด้าน เป็นรายด้านและรายข้อ โดยจำแนกตามเขตพื้นที่ของผู้บริหารและครูผู้สอน

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ตามความแตกต่างของพื้นที่ในการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาปทุมธานี 4 ด้าน จำแนกตาม เขตพื้นที่ในการปฏิบัติงาน โดยใช้ (t - test)

3. วิเคราะห์ปัญหา ข้อเสนอแนะ ของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยวิธีการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยแต่ละด้าน

โดยผู้วิจัยขอเสนอข้อสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาครั้งนี้สรุปผลได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ปรากฏดังนี้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ต่างกันมีความคิดเห็นว่า การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามเขตพื้นที่ในการปฏิบัติงาน คือ ผู้บริหารที่อยู่ในเขตพื้นที่ และผู้บริหารที่อยู่นอกเขตพื้นที่ พบว่าผู้บริหารที่อยู่ในเขตพื้นที่มีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารที่อยู่นอกเขตพื้นที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

1.2 ครูผู้สอนในโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ต่างกันมีความคิดเห็นว่า การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามเขตพื้นที่ในการปฏิบัติงาน คือ ครูผู้สอนที่อยู่ในเขตพื้นที่ กับครูผู้สอนที่อยู่นอกเขตพื้นที่ พบว่าครูผู้สอนที่อยู่ในเขตพื้นที่ มีการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ส่วนครูผู้สอนที่อยู่นอกเขตพื้นที่มีการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามตัวแปรได้ดังนี้

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ที่อยู่ในเขตพื้นที่ต่างกัน คือ ผู้บริหารที่อยู่ในเขตพื้นที่กับผู้บริหารที่อยู่นอกเขตพื้นที่ มีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานวิชาการไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ที่อยู่ในเขตพื้นที่ต่างกัน คือ ครูผู้สอนที่อยู่ในเขตพื้นที่กับครูผู้สอนที่อยู่นอกเขตพื้นที่ มีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน จากแบบสอบถามปลายเปิด มีดังนี้

ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า ครูมีปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระมาก การนำเอาไปใช้ไม่ครบถ้วน วิชาการวิเคราะห์หลักสูตร และยังจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นไม่ได้ โดยเสนอแนวทางแก้ปัญหา ไว้ดังนี้คือ การใช้กระบวนการนิเทศ กำกับติดตาม การจัดทำหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และท้องถิ่น การส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรม การศึกษาเอกสาร พัฒนาให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

ด้านการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร การจัดครูเข้าสอนได้ไม่ครบชั้นเรียน ขาดทักษะการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และครูมีภาระกิจมากทำให้สอนได้ไม่เต็มที่ ขาดความรู้เฉพาะทาง ครูไม่สามารถสอนได้ทุกวิชาในชั้นเดียวกัน ครูจะต้องสอนคนเดียว 2 ชั้นเรียนในขณะเดียวกัน แนวทางแก้ปัญหา พัฒนาครูเพื่อเข้ารับการ อบรม ให้ครูจัดกิจกรรมการสอนแบบบูรณาการ โดยวิธีรวมชั้นเรียน 2 ชั้นเรียนต่อครู 1 คน ผู้บริหาร จัดหางบประมาณในการจัดหาจัดซื้อสื่อและนวัตกรรมช่วยสอน ผู้บริหารเข้าสอนประจำวิชาและประจำห้องเรียน ประสานงานจากองค์การบริหารส่วนตำบล จัดงบประมาณจ้างครูมาช่วยสอน เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลน

ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและวัสดุสื่อการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาด้านงบประมาณในการจัดทำ จัดซื้อวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ครูไม่ค่อยมีเวลาในการจัดทำ จัดหาสื่อ โรงเรียนมีสื่อห้อยและสื่อเก่ามีอายุการใช้งานนานเกินไป ไม่เหมาะสมกับความต้องการของครูและนักเรียน การจัดเก็บสื่อไม่มีระบบการจัดเก็บ การบำรุงรักษา และการนำไปใช้ เป็นต้น แนวทางแก้ปัญหาของโรงเรียน ได้เสนอแนะในการจัดงบประมาณในการจัดซื้อ จัดทำวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยอย่างเพียงพอ ได้แก่ นวัตกรรม สื่อเทคโนโลยีช่วยสอน โรงเรียนดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ในห้องเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอน

ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน พบว่า โรงเรียนมีปัญหาด้านครูขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง การวัดผลขาดความต่อเนื่อง และไม่ครอบคลุมเนื้อหา แนวทางแก้ปัญหาขอความร่วมมือกลุ่มโรงเรียนช่วยเหลือด้านเครื่องมือวัดผลประเมินผล ขาดเครื่องมือในการวัดผล การวัดผลการเรียนไม่เป็นไปตามกระบวนการ เช่น ไม่มีการวัดผลก่อนเรียน

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี สาระสำคัญอภิปรายได้ดังนี้

1. การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน และด้านวัดผลประเมินผล โดยรวมและรายด้าน ผลการวิจัยพบว่า

1.1 ผู้บริหารมีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านวัดผลประเมินผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุว่า ในขณะที่ทำวิจัยเป็นช่วงที่โรงเรียนปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจัดการ เพื่อสนองนโยบายรัฐบาล และเป็นช่วงปฏิรูปการศึกษา ทำให้หน่วยงานตั้งแต่กระทรวง กรม จังหวัด อำเภอ และโรงเรียนจะต้องนำนโยบายจากระดับสูงสู่การปฏิบัติ มีเป้าหมายที่ผู้เรียน คือ พัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพตามสังคมต้องการตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นอกจากนั้นโรงเรียนจะต้องบริหารจัดการโรงเรียนสนองนโยบายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 8 (2540 – 2544) ซึ่งเป็นแผนที่ได้เริ่มใช้มา ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2539 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2539 : 3 – 14) โดยมีนโยบายและกำหนดมาตรการให้หน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับให้ความสนใจควบคุม กำกับติดตาม การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูง โดยมีนโยบายและมาตรการในการพัฒนาการศึกษา ไว้ดังนี้

1. นโยบายในการปฏิรูปหลักสูตร โดยให้หน่วยงานทุกระดับโดยเฉพาะโรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียนและท้องถิ่น โดยมีกิจกรรมอบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารทุกระดับ ครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

2. นโยบายด้านการปฏิรูปการเรียนการสอน จัดอบรมผู้บริหารให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ให้สนใจและเอาใจใส่ในการควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ ให้การสนับสนุนครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน มีวิธีสอนหลากหลาย ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. นโยบายปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาอาชีพ มีตำแหน่งและหน้าที่สูงขึ้น พร้อมจัดสวัสดิการและสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน จัดฝึกอบรมให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ เพื่อเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในการทำงาน

4. นโยบายในการปฏิรูปโรงเรียน ส่งเสริมให้โรงเรียนประสานงานกับชุมชน องค์กรท้องถิ่น ให้ความช่วยเหลือพัฒนาโรงเรียนให้มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2 ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัสดุสื่อประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 ด้าน อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีบุคลากรน้อย การบรรจุแต่งตั้งบุคลากรใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการกำหนดตำแหน่ง นอกจากนั้นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กยังมีครูย้ายออกนอกพื้นที่ มักจะไม่มีครูย้ายเข้ามาแทนและมีการตัดอัตราไปยังโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุบิน จันทะนันท์, 2543 : 81) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ พบว่าโรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหาขาดบุคลากร ครูขาดขวัญกำลังใจ ขาดโอกาสความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ขาดการเอาใจใส่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ในขณะเดียวกันครูผู้สอนก็มีภาระกิจที่จะต้องปฏิบัติงานวิชาการตามขอบข่าย และแนวทางปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เช่นเดียวกันกับโรงเรียนขนาดใหญ่ซึ่งมีครูมากกว่า ดังนั้น จึงก่อให้เกิดปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

จากการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยจำแนกเป็นรายด้านและรายข้อทั้ง 4 ด้าน ผลการศึกษาดังนี้

ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

การปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีการปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะเหตุว่า ในปีการศึกษา 2546 เป็นปีแห่งการปรับเปลี่ยนหลักสูตร โดยโรงเรียนจะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรท้องถิ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กำธร คำเทียนทอง (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยการปฏิบัติงานเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระ เสาวโกมุท (2536 : บทคัดย่อ) พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการบริหารหลักสูตร การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูผู้สอนนั้นจะต้องยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ให้ความสำคัญมาก ได้แก่ การที่ผู้บริหารและครูผู้สอนมีการวางแผนร่วมกันเพื่อจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความขาดแคลน อัตราครู อาจเป็นเพราะเหตุว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ต้องรับภาระการสอนมากกว่าหนึ่งชั้น ครูจะต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจเป็นอย่างดี สอดคล้องกับ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2542 : 47) ได้กำหนดบทบาทให้ครูและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จะต้องมีการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงของโรงเรียน เพื่อจัดการศึกษาแบบรวมชั้น โดยใช้หลักสูตร

พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) แต่ต้องปรับปรุงเนื้อหาสาระบางส่วนให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น และชีวิตของผู้เรียน โดยใช้วิธีหลอมหลักสูตรที่ต่างระดับชั้นเข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถเรียนรวมกันได้ ซึ่งเนื้อหาบางวิชาควรใช้วิธีการยืดหยุ่นโดยวิธีบูรณาการในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ สอดคล้องกับอุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 38) ได้กำหนดบทบาท และหน้าที่ของผู้บริหารเกี่ยวกับหลักสูตรไว้ดังนี้ คือ ต้องศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ อีกทั้งต้องมีการเตรียมครูให้มี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรด้วย

ส่วนการปฏิบัติงานวิชาการด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ให้ความสำคัญรองลงมา ได้แก่ การพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการใช้หลักสูตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุว่า โรงเรียนจะต้องพัฒนาหลักสูตรและนำไปใช้แล้วควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ โดยพิจารณาจากรายงานต่าง ๆ เช่น แบบบันทึกสังเกตการสอน แผนการสอน บันทึกหลังการสอน สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2536ข : 7 - 8) เกี่ยวกับการดำเนินการแก้ไขปัญหที่เกิดจากการใช้หลักสูตร โดยวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุทั้งในส่วนของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน และในส่วนปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร สำหรับการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน การกำหนดเนื้อหาสาระ และมวลประสบการณ์ โดยคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียน โรงเรียนมีการปฏิบัติน้อย อาจเป็นเพราะเหตุว่า ครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังจัดการสอนในระบบเดิม ไม่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนเป็นผู้กำหนดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับการวิจัยของ จีรพรรณ มาติ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานวิชาการที่ประสบ คือ ไม่มีครูวิชาการโดยเฉพาะ ครูไม่เข้าใจหลักสูตรและครูบางคนไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน จึงขาดการวางแผนการเรียนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

สำหรับครูผู้สอนมีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานวิชาการด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ สุรัตน์ชัย บุตรดี (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานวิชาการเกี่ยวกับงานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ โดยให้ความสำคัญมาก คือ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการประเมินผลการใช้หลักสูตร อาจเป็นเพราะเหตุว่า ครูมีความสนใจและมีความต้องการในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อนำหลักสูตรสู่แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรอยู่เสมอ โดยเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ฟังอภิปราย หรือ สันทนาร่วมกับผู้มีความรู้ด้านหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2534ง : 39) กล่าวถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุผล จำเป็นจะต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมต้นสังกัด เขตการศึกษา สำนักงานการศึกษาระดับจังหวัด อำเภอ ศูนย์บริการกลุ่ม หน่วยงานเหล่านี้ จะต้องทำหน้าที่กระตุ้นช่วยสนับสนุน และให้กำลังใจแก่โรงเรียน ครู

ส่งเสริมให้บุคลากรเข้าใจหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ ส่วนความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ที่ปฏิบัติน้อย ได้แก่ การสำรวจข้อมูล ปัญหาความต้องการ เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ รายได้ อาชีพในท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรมีการปฏิบัติน้อย อาจเป็นเพราะเหตุว่า ครูยังไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุเทพ สวัสดิ์ (2539 : 201) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี พบว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ตามแนวทางการพัฒนาหลักสูตร จำรัส มิกุลตล (2542 : 39) ได้กล่าวถึงหลักการของหลักสูตรที่จะสร้างขึ้น จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา และสนองความต้องการของสังคมที่ใช้หลักสูตรนั้น ๆ ในสภาพความเป็นจริงของปัจจัยพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ สภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ

การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน

การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน จากการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหารมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรัตน์ ทะมิพันธ์ (2542 : 57) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปึงกาฬ จังหวัดหนองคาย มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริง สนองความแตกต่างของผู้เรียน สามารถช่วยให้เด็กทุกคนได้เรียนรู้ และพัฒนาเต็มศักยภาพ ดังนั้น จุดเน้นของการปฏิรูปการเรียนรู้จึงเป็นเรื่องใหม่ที่ครูจะต้องทำความเข้าใจ รับการอบรมมาก่อน จึงจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างสมบูรณ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการเรียนการสอน โดยให้ความสำคัญมาก ได้แก่ โรงเรียนส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอนอย่างหลากหลาย มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ที่สอดคล้องสภาพท้องถิ่น ทั้งนี้เป็นเพราะเหตุว่า ในปัจจุบันโรงเรียนจะต้องปฏิรูปการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา 2542 โดยจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับอาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 72) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดให้นักเรียนเป็นแกนกลาง เป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองครูเป็นเพียงผู้ประสานงาน ให้คำแนะนำ ช่วยแก้ปัญหา ช่วยกระตุ้นให้กำลังใจแก่ผู้เรียน วิธีสอนที่ใช้ได้แก่ กระบวนการกลุ่ม การแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การมีส่วนร่วม การเรียนแบบค้นพบ แสดงบทบาทสมมุติ การลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างจริงจัง อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนเป็นการร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นผู้บริหารยังให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้มีการประชุม อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น สอดคล้องกับ วัฒนาพร ระจิบทุข์ (2542 : 92 - 94) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ คือ เหมาะสมกับธรรมชาติและวัยผู้เรียน เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และชีวิตจริง ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ชุมชน โดยครูจะต้องมีข้อมูล วิทยาการท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้

และออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ส่วนการปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนที่ผู้บริหารให้ความสำคัญและปฏิบัติน้อย ได้แก่ การให้บริการ โรงเรียนเครือข่าย ครูเครือข่าย เพื่อช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน อาจเป็นเพราะเหตุว่า โรงเรียนเครือข่าย และครูเครือข่ายส่วนใหญ่มักจะอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก การให้บริการโรงเรียนดังกล่าวด้านทรัพยากร ได้แก่ วัสดุสื่อที่ทันสมัยก็ดี และบุคลากรครูเครือข่ายก็ดี จะต้องเคลื่อนย้ายเด็กไปเรียนอีกโรงเรียนหนึ่ง ทำให้เกิดความยุ่งยากทั้งในด้านพาหนะ งบประมาณ ตลอดจนการวางแผนการสอน จึงทำให้ไม่ได้รับความนิยมนำไปใช้บริการ

สำหรับครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานวิชาการด้านการเรียนการสอน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ สมศักดิ์ คงสมนวน (2534 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี พบว่า ครูผู้สอนมีความเห็นในการปฏิบัติงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ สุเมธ ประภาสวัสต์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในด้านการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนโดยให้ความสำคัญมาก ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูได้รับการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอนและการสนับสนุนให้ครูสอนจัดกิจกรรมการเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาเหมาะสมกับธรรมชาติ วัยผู้เรียน สภาพแวดล้อม และชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารและครูผู้สอนต่างก็รับทราบนโยบายด้านการปฏิรูปการศึกษา โดยได้รับการสนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ตระหนักในสำคัญด้านปฏิรูปการศึกษาเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2540ข : 2) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอน เป็นเทคนิคหรือวิธีที่ครูจะต้องเลือกใช้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็ว ถูกต้องเหมาะสม วิธีสอนมีมากมายหลายแบบ การสอนย่อมขึ้นอยู่กับเนื้อหา ธรรมชาติผู้เรียน รวมถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ด้วย จึงมีความจำเป็นจะต้องพัฒนาให้ครูมีเทคนิคการสอน ส่วนในเรื่องการให้บริการโรงเรียนเครือข่าย ครูเครือข่ายเพื่อช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน และการประเมินการใช้แหล่งทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และโรงเรียนเครือข่าย สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีการปฏิบัติน้อย อาจเป็นเพราะเหตุว่า ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีครูไม่ครบชั้น ครูมีภาระจะต้องสอนมากกว่าหนึ่งชั้น เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2535ข : 59 - 62) ได้ทำการสัมมนาเกี่ยวกับการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีช่วยในการสอน เพื่อปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น พบว่า ครูไม่มีเวลาเตรียมการสอน และสอนได้ไม่เต็มที่ ครูมีงานหนักเกินไป และปัญหาด้านการคมนาคมเป็นอุปสรรคในการเดินทางจากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ครูผู้สอนไม่ใช้บริการจากโรงเรียนเครือข่าย ซึ่งเกิดจากการขาดการวางแผน การเตรียมการ การสำรวจข้อมูล และการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ และการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ (ทัศนีย์ สุภาเมธี . 2532 : 79)

การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน

การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ จัตวณกุล (2544 : 91) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม พบว่า การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนตามความคิดของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของสื่อ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสนับสนุนให้การจัดการเรียนรู้นั้นไปอย่างราบรื่น และประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตร ผู้บริหารให้ความสำคัญและเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ใช้สื่อโดยตรง ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดหา จัดทำ จัดซื้อ ซึ่งจะได้อุปกรณ์ที่ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการ นอกจากนั้น การให้มีคู่มือครู และบริการสื่อการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อรักษาสื่อให้พร้อมที่จะบริการ ถือว่าเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน ให้ความสำคัญมาก ได้แก่ การดำเนินการจัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ วัสดุสื่อ แผนการสอน คู่มือครู เอกสารหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อเพื่อใช้ประกอบการสอน อาจเป็นเพราะเหตุว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น มีความจำเป็นจะต้องมีสื่อช่วยในการสอน เพื่อเป็นการลดภาระการสอนให้มีความสะดวกรวดเร็วในการเรียนรู้ ความเข้าใจแก่ผู้เรียน ผู้บริหารจึงให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เกี่ยวกับวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้บริการแก่ครูผู้สอน สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 39) เกี่ยวกับการจัดหาและการบริหารวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนแก่ครูอย่างเพียงพอทุกกลุ่มประสบการณ์ และส่งเสริมให้ครูรู้จักคิดค้นสร้างสรรค์ให้มีสื่อใหม่ ๆ ที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากนั้น ในด้านการกำกับ ติดตาม ดูแล ประเมินผลการใช้สื่อ เพื่อปรับปรุงการผลิตสื่อ การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้บริหารให้ความสำคัญและปฏิบัติมากเช่นกัน ทั้งนี้เป็นเพราะเหตุว่า การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้สื่อ เป็นขบวนการหนึ่งในบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนที่จะให้ทราบความต้องการ ปัญหาอุปสรรคการใช้สื่อ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาสื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของครู ผู้เรียน มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ กิตติมา บริติติลล (2532 : 68) ได้เสนอแนวทางการจัดสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า การจัดหาสื่อที่ทันสมัย และปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ใช้ได้ การสำรวจและวิเคราะห์ความต้องการสื่อการเรียนการสอนวิชาต่างๆ และฝึกอบรมครูให้มีความรู้ ทักษะการใช้การบำรุงรักษา และซ่อมแซมสื่อประเภทต่างๆ ซึ่งล้วนเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้สื่อทั้งสิ้น สำหรับการปฏิบัติงานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนที่ปฏิบัติน้อยมาก ได้แก่ การจัดเก็บ ซ่อมบำรุง การให้บริการวัสดุสื่อการเรียนการสอน อาจเป็นเพราะเหตุว่า โรงเรียนมีภาระงานมาก แต่มีอัตรากำลังครูไม่เหมาะสมกับงาน ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวทางการจัดสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนได้อย่างผลดี กิตติมา บริติติลล (2532 : 69) ได้เสนอแนวทางการจัดสื่อการเรียนการสอน ไว้ดังนี้ คือ การจัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบในการจัดหาและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ การฝึก

อบรมครูให้มีความรู้ ทักษะการใช้ การบำรุงรักษา จัดเก็บและซ่อมแซม ปรับปรุงสื่อให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้และบริการ

สำหรับครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีการปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีระภาพ แก้วสีขาว (2532 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานวิชาการด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ให้ความสำคัญมาก ได้แก่ การสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการผลิตสื่อวัตกรรมการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน อาจเป็นเพราะว่า สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญ ช่วยให้การถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเจตคติไปยังผู้เรียนได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ตอบสนองจุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกิจกรรมการเรียนการสอน (วาสนา เพิ่มพูน . 2542 : 1) สอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2535 : 86) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนหรือครูวิชาการโรงเรียน จัดทำสื่อขึ้นใช้เอง โดยให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สภาพท้องถิ่นและผู้เรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคลากรในด้านการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น สอดคล้องกับ กิตติมา ปริติติลล (2532 : 70) เสนอแนวทางในการจัดสื่อการเรียนการสอนโดยโรงเรียนสนับสนุนให้ครูฝึกอบรมให้มีความรู้การผลิตสื่อและทักษะการใช้สื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ส่วนความคิดเห็นของครูผู้สอนในการปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน โรงเรียนให้ความสำคัญน้อย ได้แก่ โรงเรียนมีสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาและใช้สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษา ช่วยแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น อาจเป็นเพราะเหตุว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีงบประมาณน้อย สอดคล้องกับการวิจัยของ สุบิน จันทะนันท์ (2543 : 81) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ กล่าวว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีปัญหาด้านงบประมาณสนับสนุน เนื่องจาก การพิจารณาจัดสรรงบประมาณใช้เกณฑ์จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยย่อมได้รับจัดสรรงบประมาณน้อย ถึงแม้ว่าหน่วยงานระดับสูงจะมีนโยบายปฏิรูปการศึกษา โดยมีมาตรการต่าง ๆ เช่น จัดให้มีห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ เนื่องจากมีงบประมาณจำกัด จึงจัดให้เฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่ จึงเป็นปัญหาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ไม่สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาช่วยสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผล

การปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชิต เย็นทรวง (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีการปฏิบัติงานวิชาการด้านการวัดผลประเมินผลตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานของ

บุญเถา บุราณ (2542 : 64) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการด้านวัดผลประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานวิชาการด้านวัดผลประเมินผล โดยให้ความสำคัญมาก ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดผลประเมินผล การเรียนตามหลักสูตร ฉบับปรับปรุง 2533 อาจเป็นเพราะ การวัดผลประเมินผลเป็นองค์ประกอบสำคัญของการศึกษา เป็นกระบวนการติดตามผลการดำเนินการสอนของครูว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพียงใด สะท้อนถึงความก้าวหน้าของวิชาการนั้น ๆ (วาสนา เพิ่มพูน . 2542 : 293) การวัดผลประเมินผลจึงมีความจำเป็นจะต้องทำการวางแผนให้ครูร่วมกันกำหนดวิธีการวัดผลประเมินผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องสนับสนุนให้ครูจัดประชุม อบรม สัมมนา เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลให้ถูกต้อง ตามระเบียบว่าด้วยการวัดผล สำหรับการดำเนินการพัฒนาให้ครูใช้เทคนิคการวัดผลแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน และมอบหมายให้ครูผู้สอนแนะนำให้นักเรียนจัดทำแฟ้มพัฒนางาน โดยจัดให้มีการวัดผลประเมินผลตาม สภาพจริง ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญในการปฏิบัติมากเช่นกัน ทั้งนี้เพราะเหตุว่า การพัฒนาให้ครูใช้เทคนิคการวัดผลมีความสำคัญ เพราะการวัดผลเป็นส่วนหนึ่งของการสอนของครู ครูที่ดีจะต้องแสวงหา แนวทางให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ครูจะต้องรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น ความรู้ความสามารถ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสนใจ จุดบกพร่องและจุดเด่นในการเรียน ซึ่งเทคนิคการวัดผลและประเมินผลเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ครูรู้จักเด็กในเรื่องราวต่างๆ (ธำรง บัวศรี . 2531 : 229 – 240) ดังนั้น บทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลการศึกษา สอดคล้องกับ มณี ภักเกษม (2528 : 36) คือ การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล การจัดหาเครื่องมือในการวัดผล การส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการวัดผลประเมินผล การจัดหาเครื่องมือในการวัดผล การส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถในการวัดผลประเมินผล การจัดทำตารางสอบ ระเบียบในการคุมสอบและผู้เข้าสอบ การวิเคราะห์ข้อสอบ ในด้านการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง สำหรับการรวมชั้นในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เป็นการวัดผลประเมินผลเพื่อทราบถึงพัฒนาการของผู้เรียน อีกทั้งยังเน้นการผลิตผลงาน การกำหนดปัญหาแบบปลายเปิด และการแก้ไขปัญหาชีวิตจริง ทั้งนี้โดยอาศัยข้อมูลจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง ให้มีส่วนร่วมในการประเมินผลด้วย (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร . 2542 : 26) รูปแบบการวัดผลประเมินผลแบบรวมชั้นยังยึดการประเมินผลความก้าวหน้าระหว่างเรียน โดยพิจารณาจากการสังเกตพฤติกรรมกลุ่มและรายบุคคล ตรวจแบบฝึกหัด แบบทดสอบ และแฟ้มสะสมงาน และบันทึกความก้าวหน้าเป็นเครื่องมือในการวัดผลด้วย สำหรับการจัดให้ครูมีผู้สอนประชุมร่วมกัน เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดผล ประเมินผล เพื่อให้ได้เครื่องมือวัดผลที่เป็นมาตรฐาน เหมาะสมสภาพนักเรียนและการกำหนดนโยบาย วางแผนการวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด มีการปฏิบัติน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าภาระหน้าที่ของผู้บริหารนอกจากทำหน้าที่บริหารแล้ว ยังจะต้องปฏิบัติหน้าที่อื่น เช่น การสอนประจำชั้น ประจำวิชา เนื่องจากครูไม่ครบชั้น ซึ่งปฏิบัติงานงานไม่สอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 200 – 201) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการวัดผลประเมินผล คือ กำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลในการจัดหลักสูตร อุปกรณ์ เครื่องมือในการสร้างข้อสอบ ส่งเสริมให้ครูอาจารย์มีความรู้ทางด้านการวัดผลประเมินผล โดยฝึกอบรม ประชุม ปฏิบัติการเทคนิคการออกข้อสอบ

การให้คะแนน และการประเมินข้อสอบและไม่สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2536 : 10) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารต่อการปฏิบัติงานวัดผล ประเมินผล -- คือ การจัดให้มีการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดผล การจัดสร้างเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพและปรับปรุง การสร้างข้อสอบของครูให้มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ โดยการอบรม ประชุมปฏิบัติการจัดสร้างข้อสอบ ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานด้านการวัดผลประเมินผล โดยให้ความสำคัญมาก ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดผลประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 และการกำหนดนโยบายวางแผนการวัดผลประเมินผล ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้อยู่ตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด เป็นเพราะเหตุว่า ครูผู้สอนต่างมีความตระหนักในการที่จะต้อง ดำเนินงานด้านวิชาการให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษา ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับการปฏิบัติงานด้านวัดผลประเมินผลที่ครูผู้สอนปฏิบัติน้อย ได้แก่ การกำหนดให้ครูผู้สอนประชุม ร่วมกันเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดผลประเมินผล เพื่อให้ได้เครื่องมือวัดผลที่เป็นมาตรฐาน เหมาะสมกับผู้เรียน ส่วนการปฏิบัติงานด้านการวัดผลประเมินผลน้อยมาก ได้แก่ การกำกับติดตามพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ในบุคลากรดำเนินการวัดผลประเมินผลการเรียน ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน อาจเป็นเพราะเหตุว่า ครูยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลและการเรียนและปัญหาจากการขาดการกำกับติดตาม นิเทศการเรียนการสอนของผู้บริหาร จึงเกิดปัญหาการปฏิบัติงานของครูไม่เป็นปัจจุบันและไม่สอดคล้องกับ ระเบียบการวัดผลประเมินผล ซึ่งไม่สอดคล้องกับรูปแบบของการประเมินผลของ ธำรง บัวศรี (2531 : 228) ได้จำแนกจุดประสงค์ของการประเมินผลไว้ 3 ลักษณะ คือ การประเมินผลก่อนเรียน การประเมินผล ระหว่างเรียน และการประเมินผลหลังเรียน

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครู ไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ตามความแตกต่างของสภาพพื้นที่ในการ ปฏิบัติงาน ผลจากการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานวิชาการใน พื้นที่ต่างกัน มีการปฏิบัติงานวิชาการด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้าน วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน และด้านวัดผลประเมินผล โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุว่า การที่ผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น มีสภาพปัญหาขาดเกณฑ์ ครูไม่ครบชั้นเรียน เช่นเดียวกัน แต่โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กก็จะต้อง ปฏิบัติงานวิชาการตามขอบข่ายเช่นเดียวกับโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เช่นเดียวกัน ในปี 2540 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้เป็นปีแห่งการประกันคุณภาพการศึกษาและ การประกันประสิทธิภาพการบริหาร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2540 : 1 - 5) ได้กำหนดมาตรการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีนโยบายในการตั้งโรงเรียนศูนย์ปฏิบัติการศึกษา เพื่อเป็นศูนย์กลางการบริการแก่โรงเรียนต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียงและจัดตั้งโรงเรียนเครือข่ายสหวิทยาเขต เพื่อให้ความช่วยเหลือกันทางด้านวิชาการ สอดคล้อง แนวดำเนินงานแผนพัฒนาประสิทธิภาพการจัด การศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . 2544ค : 3) ซึ่งมีแนวทาง ในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ มีระบบการบริหารงานบุคคลให้เหมาะสม ปรับอัตราครูให้เป็นไปตามเกณฑ์

จัดสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และจัดให้เป็นโรงเรียนเครือข่าย เพื่อให้โรงเรียนแม้มีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่โรงเรียนขนาดเล็ก

ส่วนครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ต่างกัน มีการปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ด้านวัดผลประเมินผล โดยรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจาก ครูผู้สอนในเขตพื้นที่มีระดับการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครูที่ปฏิบัติงานนอกเขตพื้นที่ปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุว่า ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานนอกเขตพื้นที่มีความยุ่งยากในการปฏิบัติงาน เนื่องจาก โรงเรียนอยู่ห่างจากที่พักอาศัย มีปัญหาในการเดินทาง ทำให้ปฏิบัติงานวิชาการได้ไม่เต็มที่ และปัญหาการขาดแคลนครู ประกอบกับครูผู้สอนมีภาระหน้าที่มากขึ้น เช่น สอนคนเดียวมากกว่าหนึ่งชั้นเรียน ปัญหาการขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รวีวรรณ อินทรักษา (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 1 พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีบุคลากรไม่เพียงพอ มีปัญหาต่อกระบวนการบริหารอยู่ในระดับมาก

3. ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี จากการแสดงความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ได้เสนอปัญหาปลายเปิด มีดังนี้

ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า โรงเรียนมีปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ไม่ครบถ้วน เพราะหลักสูตรประกอบด้วยเนื้อหาสาระมาก สอดคล้องกับจิราวรรณ มาติ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การปฏิบัติงานวิชาการด้านการวางแผนวิชาการใช้วิธีประชุมบุคลากรเพื่อทำแผนพัฒนาหลักสูตร การจัดครูเข้าสอนตามความสามารถและความถนัด พบปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานวิชาการ คือ ครูไม่เข้าใจหลักสูตรและครูบางคนไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน สอดคล้องกับจิตรา กาญจนวิบูลย์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี พบว่า โรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารและครูไม่ศึกษาหลักสูตรเพราะปฏิบัติงานมากเกินไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ จิตวัฒนกุล (2544 : 93) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม พบว่าโรงเรียนมีปัญหาด้านการวิเคราะห์หลักสูตร และขาดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดเป็นหลักสูตรอย่างจริงจัง

ด้านการเรียนการสอน ปัญหาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีปัญหามากในด้านการขาดบุคลากร มีปัญหาการจัดครูเข้าชั้นเรียนไม่ครบชั้น ครูสอนมากกว่าหนึ่งชั้นเรียน ครูขาดทักษะการสอนแบบบูรณาการ อาจเป็นเพราะเหตุว่า การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น มีความจำเป็นต้องจัดชั้นเรียนแบบรวมชั้น ซึ่งกรมวิชาการ (2539 : 4 - 12) ได้สรุปกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น โดยมุ่งจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก สามารถนำไปใช้ดำรงชีวิตได้ โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการแก้ปัญหาเน้นพัฒนาศักยภาพของนักเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และบูรณาการเนื้อหาสาระหลักสูตรให้เหมาะสมกับช่วงชั้น วยผู้เรียน ปัญหารองลงมา ได้แก่ ครูมีภาระ

หน้าที่มาก ทำให้สอนได้ไม่เต็มที่ อาจเป็นเพราะเหตุว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ปฏิบัติหน้าที่งานการเรียนการสอนเป็นงานหลัก ซึ่งบางคนจะต้องทำการสอนมากกว่าหนึ่งชั้นเรียน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการเรียนการสอน ขาดประสิทธิภาพ ไม่สอดคล้องกับนโยบายปฏิรูปการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเมธ ประภาสวัสดี (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารงาน วิชาการตามความคิดของครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี พบว่า โรงเรียนมีปัญหาด้านการเรียนการสอน เนื่องมาจากครูมีงานที่รับผิดชอบมากเกินไป ปัญหาครู ขาดความรู้เฉพาะทาง ไม่สามารถสอนได้ทุกวิชาในชั้นเดียวหรือมากกว่าหนึ่งชั้น สอดคล้องกับการวิจัยของ ประสิทธิ์ จัตวณกุล (2544 : 97) ได้ทำการวิจัยปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม พบว่า โรงเรียนมีปัญหาการขาดครูเฉพาะ วิชาและไม่เข้าใจการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ปัญหาการขาดบุคลากรครูเนื่องจากครูลาออก ก่อนเกษียณอายุราชการตามโครงการ ลาออกก่อนเกษียณอายุราชการ ทำให้บางโรงเรียนขาดครูตามเกณฑ์

ด้านวัสดุสื่อประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มี ครูไม่ครบชั้น มีปัญหาการขาดงบประมาณในการจัดซื้อ จัดทำสื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับการวิจัย ของ ประสิทธิ์ จัตวณกุล (2544 : 92) ได้ทำการวิจัยปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม พบว่า โรงเรียนมีปัญหามากที่สุด คือ ขาดงบประมาณ ในการจัดซื้อไม่พอเพียง และยังพบว่าโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับระบบการจัดเก็บ และบำรุงรักษา ครูไม่มี เวลาในการจัดทำสื่อ และจัดหาสื่อ และโรงเรียนไม่มีระบบการจัดเก็บ บำรุงรักษาและนำไปใช้ สอดคล้องกับ จิตรา กาญจนวิบูลย์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการบริหารงาน วิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ครูไม่มีเวลา จัดทำสื่อและขาดทักษะ ความรู้ในการผลิตสื่อ การใช้ และการบำรุงสื่อ

ด้านวัดผลประเมินผล พบว่า โรงเรียนมีปัญหาการวัดผลประเมินผล ได้แก่ บุคลากรไม่มีความรู้ เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง อาจเป็นเพราะเหตุว่า หน่วยงานในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับกลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน ให้การสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรม พัฒนาความรู้เรื่องการวัดผล ประเมินผล ที่สอดคล้องกับแนวปฏิรูปการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 2542 เกี่ยวกับการประเมินผล ตามสภาพจริง ถึงแม้จะมีการอบรมแต่ในช่วงระยะเวลาในการอบรมเป็นช่วงสั้น ๆ เนื่องจากขาดงบประมาณ ใช้ในการอบรม สอดคล้องกับ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2540 : 63) พบว่า การวัดผลประเมินผล ในโรงเรียนประถมศึกษาแบบรวมชั้นส่วนใหญ่พบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล แบบรวมชั้นซึ่งเป็นเรื่องใหม่ จำเป็นจะต้องให้การศึกษาอบรม พัฒนาครู ศึกษาเอกสาร ประชุมวิชาการ ฟังบรรยาย อภิปรายต่าง ๆ จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการในโรงเรียนเพื่อให้ครูแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกัน และกัน สอดคล้องกับ ทศนัพล ตุมรสุนทร (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า โรงเรียนมีปัญหาด้าน บุคลากรขาดความรู้ด้านการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงและไม่เข้าใจเรื่องแฟ้มสะสมงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

เนื่องจากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น มีการปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษาทั้งระดับกรม จังหวัด และอำเภอ ควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ดังนี้

1. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน มีการกำกับดูแลการใช้หลักสูตร ประเมินผลการใช้หลักสูตร โดยบูรณาการเนื้อหาหลักสูตร ประสพการณ์ รายวิชา เพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา คาบเวลา เนื้อหา และพัฒนาหลักสูตรเหมาะสมกับช่วงชั้น วยผู้เรียน เพื่อจัดการเรียนการสอนแบบรวมนั้น

2. ด้านการเรียนการสอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เทคนิคการสอนหลากหลาย ตลอดจนสนับสนุนให้ใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่น ช่วยสอนอย่างเหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครู ตลอดจนใช้โรงเรียนศูนย์ปฏิรูป โรงเรียนเครือข่าย เพื่อช่วยเหลือด้านวิชาการ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถช่วยสอน

3. ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน เนื่องจากโรงเรียนขาดงบประมาณ สื่อมีน้อยและเก่าไม่ทันสมัย หน่วยงานที่รับผิดชอบควรให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ จัดซื้อ จัดหา จัดทำให้มีสื่อที่มีประสิทธิภาพ ตรงหลักสูตรเนื้อหาการเรียนรู้ สนับสนุนการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีช่วยสอน โรงเรียนศูนย์ปฏิรูป โรงเรียนเครือข่าย ช่วยแก้ปัญหา เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนบุคลากร

4. ด้านการวัดผลประเมินผล โรงเรียนไม่สามารถวัดผลได้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ จำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ตามสภาพจริง และการจัดทำแฟ้มพัฒนางาน การพัฒนาเครื่องมือวัดผลประเมินผลที่มีมาตรฐาน สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และหลักสูตร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น ในขอบข่ายงาน 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ด้านวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของขอบข่ายการปฏิบัติงานวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มขอบข่ายการศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการด้านอื่น ๆ

2. การดำเนินงานวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) เป็นกระบวนการวิจัย โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา อาทิ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง กรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมประเมินศักยภาพของตนเองโดยใช้เครื่องมือเก็บข้อมูล เพื่อหาข้อมูลเชิงสถิติ วิเคราะห์ผล และนำผลที่ได้วางแผนพัฒนา ดำเนินการตามแผน ตามข้อมูลที่ต้องการของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล ภูประเสริฐ . (2544) . การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา . กรุงเทพฯ :
ทิปส์ พับลิเคชั่น .
- กรมวิชาการ , กระทรวงศึกษาธิการ . (2533) . คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร
ประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) . กรุงเทพฯ : การศาสนา .
- _____ . (2534ก) . คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร พ.ศ. 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) . กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว .
- _____ . (2534ข) . คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) .
กรุงเทพฯ : การศาสนา .
- _____ . (2534ค) . วารสารระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตาม
หลักสูตรประถมศึกษา 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) . กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว .
- _____ . (2534ง) . หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) .
กรุงเทพฯ : การศาสนา .
- _____ . (2535ก) . 100 ปี กระทรวงศึกษาธิการ . กรุงเทพฯ : ศึกษาธิการ .
- _____ . (2535ข) . คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) . พิมพ์ครั้งที่ 2 .
กรุงเทพฯ : การศาสนา .
- _____ . (2535ค) . หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) .
กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว .
- _____ . (2536) . เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 . กรุงเทพฯ :
ครูสภาลาดพร้าว .
- _____ . (2537) . จากหลักสูตร...สู่การสอน . กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว .
- _____ . (2539) . ห้องเรียนประยุกต์ . กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว .
- _____ . (2540) . "การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง," ใน คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่
มาตรฐานการศึกษา โครงการประกันคุณภาพการศึกษา . หน้า 89 – 90 . กรุงเทพฯ :
ครูสภาลาดพร้าว .
- _____ . (2544) . การทำหนังสือและสื่อการสอนสำหรับเลือกใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา .
กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว .
- กรมสามัญศึกษา . (2539) . เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2539 . กรุงเทพฯ :
ครูสภาลาดพร้าว .
- กานต์ ภูมาศ . (2542) . การประถมศึกษา . กาญจนบุรี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี .
- กำธร คำเทียนทอง . (2538) . การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานวิชาการ
ของผู้บริหารโรงเรียน กับคุณลักษณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดนครราชสีมา . วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(การบริหารการศึกษา) . ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น . อุดลำน .

- กิตติมา ปรีดีติติก . (2529) . เอกสารคำสอนการบริหารและการนิเทศการศึกษาขั้นเบื้องต้น .
 กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- _____ . (2532) . การบริหารและการนิเทศศึกษาเบื้องต้น . กรุงเทพฯ : อักษรพิพัฒน์ .
- _____ . (2539) . ทฤษฎีองค์การ . กรุงเทพฯ : ชนะการพิมพ์ .
- จันทร์ชัย มหาโพธิ์ . (2536) . การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ
 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี . วิทยานิพนธ์
 ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา) . ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น .
 อัดสำเนา .
- จรัส มีกุล . (2542) . หลักสูตรประถมศึกษา . กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์
 สถาบันราชภัฏจันทรเกษม .
- จิตรภา กาญจนวิบูลย์ . (2539) . การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา
 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี . วิทยานิพนธ์ ศ.ม.
 (การบริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . อัดสำเนา .
- จิรพรรณ มาติ . (2537) . การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
 กรุงเทพมหานคร . วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ :
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ . อัดสำเนา .
- จิระพันธ์ พูลพัฒน์ . (2532) . การศึกษาหลักสูตรประถมศึกษา . กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ .
- เจษฎา เสาทอง . (2536) . การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน
 ประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ . วิทยานิพนธ์
 ศ.ม (การบริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
 อัดสำเนา .
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ . (2526) . ระบบการสื่อสาร . กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- ชานนท์ ดันยอด . (2542) . การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี . วิทยานิพนธ์ กศ.ม (การบริหารการศึกษา) .
 มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม . อัดสำเนา .
- ชุมพล ยอดเจริญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ , มนตรี ศรีเพชร เป็นผู้สัมภาษณ์ , ที่สำนักงาน
 การประถมศึกษาอำเภอคลองหลวง เมื่อ 25 มีนาคม 2545 .
- ดำรง ทิพย์โยธา . (2545) . การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS for Windows version 10 .
 กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ทัศน์พล ตุมรสุนทร . (2541) . การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
 การประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี . วิทยานิพนธ์ ศ.ม. (การบริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ :
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . อัดสำเนา .
- ทัศน์ย์ คุณเมธี . (2532) . หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา . กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตร
 การสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี .

- ชำระ บัวศรี . (2532) . **ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา** . พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ :
คุรุสภาลาดพร้าว .
- ธีระภาพ แก้วสีขาว . (2532) . **ปัญหาการบริหารงานวิชาการตามหลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดกาฬสินธุ์** . วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) . มหาสารคาม :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม . อัดสำเนา .
- นงเยาว์ ชาราศรีสุทธิ . (2529) . **การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา** . กรุงเทพฯ :
ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง .
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ . (2529) . **หลักการบริหารการศึกษา** . กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์กรุงเทพ .
- นิตยา สุวรรณศรี . (2541) . **หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา** . อุดรดิตต์ : ภาควิชา
หลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรดิตต์ .
- นิรัตน์ ทะมิพันธ์ . (2542) . **ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา
ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบึงกาฬ
จังหวัดหนองคาย** . วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) . มหาสารคาม :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม . อัดสำเนา .
- บุญชม ศรีสะอาด . (2543) . **การวิจัยเบื้องต้น** . พิมพ์ครั้งที่ 6 . กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น .
- บุญเถา บุราณ . (2542) . **ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ** . วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา) . มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม .
อัดสำเนา .
- บุญมี เณรยอด . (2529) . **การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา** . กรุงเทพฯ :
คุรุสภาลาดพร้าว .
- ประชุม รอดประเสริฐ . (2533) . **ความรู้เกี่ยวกับการบริหาร** . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร .
- ประทวน เกาะแก้ว . (2539) . **การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร** . วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) .
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . อัดสำเนา .
- ประสิทธิ์ จัตวณกุล . (2544) . **การปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนครพนม** . วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา) . มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม .
อัดสำเนา .
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ . (2532) . **การบริหารงานวิชาการ** . กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ .
- _____ . (2535) . **การบริหารงานวิชาการ** . กรุงเทพฯ : สหมิตรออฟเซต .
- เป็รื่อง กุมุท . (2528 , ตุลาคม) . "เทคโนโลยีกับการพัฒนาการเรียนการสอน , " รวมคำแหง . 10(11) :
100 .

- พงษ์เทพ กรอบสนิท เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ , มนตรี ศรีเพชร เป็นผู้สัมภาษณ์ , ที่สำนักงาน
การประถมศึกษาอำเภอสามโคก เมื่อ 29 มีนาคม 2545 .
- พนัส หันนาคินทร์ . (2542) . หลักการบริหารโรงเรียน . กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช .
- พะยอม แก้วกำเนิด . (2533) . หลักการของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง
พ.ศ. 2533 . กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์ .
- พิชิต เย็นทรง . (2537) . การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด
กรุงเทพมหานคร ในภาค 2 . ปรินทิพพันธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . อัดสำเนา .
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์ . (2540) . ทิศทางของหลักสูตรการศึกษาของไทย ถึงเวลาของหลักสูตร
เชิงรุกแล้ว . (เอกสารประกอบคำบรรยาย) . ม.ป.พ. . อัดสำเนา .
- มณี ภัคเกษม . (2528) . การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเครือคาทอลิกใน
กรุงเทพมหานคร . ปรินทิพพันธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . อัดสำเนา .
- รวีวรรณ อินทรักษา . (2534) . “ กระบวนการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
ที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 1 ,”
ใน รวมบทความอวทยานิพนธ์ ปีการศึกษา 2533 . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . อัดสำเนา .
- เรือง เจริญชัย และ เสรี ลาซโรจน์ . (2527) . ความรู้ด้านการเรียนการสอนและการบริหาร
หลักสูตร . กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์ .
- ราชันย์ บุญธิมา . (2542) . ปัจจัยที่เอื้อต่อผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดเชียงราย . ปรินทิพพันธ์ กศ.ด.
(การบริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
อัดสำเนา .
- ธรรมสมร อยู่สุภาพร . (2533) . การสร้างและการใช้หลักสูตรประถมศึกษา . กรุงเทพฯ : ภาควิชา
ประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- วัฒนาพร ระเบียบทุกข์ . (2542) . แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง . กรุงเทพฯ :
แอล ที เพรส .
- วณิฐา ฐาปนวงศ์ตานติ . (2543) . การจัดและการบริหารงานห้องสมุด . กรุงเทพฯ :
โสภณการพิมพ์ .
- วาสนา เพิ่มพูน . (2542) . พฤติกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย . กรุงเทพฯ :
สถาบันราชภัฏธนบุรี .
- วิโรจน์ มังคละมณี . (2540) . ยุทธศาสตร์การบริหารการใช้หลักสูตรในโรงเรียน . กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ประสานมิตร .
- วิโรจน์ ศรีโคคา . (2536) . “ การบริหารงานวิชาการ ,” ใน หลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง .
หน้า 390 – 428 . กรุงเทพฯ : กองพัฒนาบุคคล สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ .

- วิศิษฐ์ ขวัญเมือง . (2536) . การศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส .
 ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . อุดลำนเา .
- วีระ เสาวโกมุท . (2536) . "การนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ," ใน บทคัดย่อปริญาญาคุขกัณฑ์บัณฑิตและระดับปริญญา มหาบัณฑิต ปีการศึกษา 2533 – 2534 . หน้า 151 – 152 . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . อุดลำนเา .
- วีระชัย ผลทิพย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ , มนตรี ศรีเพชร เป็นผู้สัมภาษณ์ , ที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองเสือ เมื่อ 3 เมษายน 2545 .
- สวัสดิ์ อุทรานันท์ . (2527) . การนิเทศการศึกษา : หลักการ ทฤษฎี และปฏิบัติ . กรุงเทพฯ : มิตรสยาม .
- _____ . (2532) . การนิเทศการศึกษา : หลักการ ทฤษฎี และปฏิบัติ . กรุงเทพฯ : มิตรสยาม .
- สนิท เห่งาสุทธิ . (2527) . ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด . ปรินญาณพนธ์ กศ.ม (การบริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . อุดลำนเา .
- สมชาย แสงจิตต์พันธุ์ . (2530 , พฤษภาคม) . "สื่อการสอน ." สารพัฒนาหลักสูตร . 7(62) : 17 – 23 .
- สมบูรณ์ สงวนญาติ . (2534) . เทคโนโลยีทางการเรียนการสอน . กรุงเทพฯ : การศาสนา .
- สมยศ พงษ์ศรีพัฒน์ . (2543) . สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . ปรินญาณพนธ์ ศษ.ม. (บริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ . อุดลำนเา .
- สมศักดิ์ คงสมนวน . (2534) . การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี . ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . อุดลำนเา .
- สมศักดิ์ สันทรเวชญ์ . (2542) . การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา . (เอกสารประกอบคำบรรยาย) . ม.ป.พ. . อุดลำนเา .
- สามารถ รักษาศิลป์ . (2534) . การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ . ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . อุดลำนเา .
- สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร . (2539) . คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) . กรุงเทพฯ : สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร .

- สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร . (2540ก) . เครื่องมือการวัดผลและประเมินผลการศึกษา .
 กรุงเทพฯ : สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร .
- _____ . (2540ข) . มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร . กรุงเทพฯ :
 สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร .
- _____ . (2542) . คู่มือการบริหารงานวิชาการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบรวมชั้น .
 กรุงเทพฯ : สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร .
- _____ . (2544 , 30 มีนาคม) . คำสั่งที่ ศธ.1104/1730 เรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียน
 การสอนโดยใช้สื่อและเทคโนโลยีในโรงเรียนขนาดเล็ก .
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . (2541) . แผนพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา
 โรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี . ปทุมธานี :
 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี .
- _____ . (2542) . การประเมินมาตรฐานโรงเรียนปีการศึกษา 2542 . ปทุมธานี :
 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี .
- _____ . (2543) . เอกสารข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2543 . ปทุมธานี :
 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี .
- _____ . (2544ก) . บัญชีแสดงอัตรากำลังรายโรงเรียนคำนวณตามเกณฑ์ สปช.
 ปีการศึกษา 2544 . ปทุมธานี : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี .
- _____ . (2544ข) . แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2544 . ปทุมธานี : สำนักงาน
 การประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี .
- _____ . (2544ค) . รายงานการประเมินคุณภาพเชิงวินิจัยข้อบกพร่องทางการเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2544 . ปทุมธานี : สำนักงานการประถมศึกษา
 จังหวัดปทุมธานี .
- _____ . (2545) . บัญชีแสดงอัตรากำลังรายโรงเรียนคำนวณตามเกณฑ์ สปช.
 ปีการศึกษา 2545 . ปทุมธานี : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี .
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . (2528) . การดำเนินการตามแผนการนิเทศ
 ภายในโรงเรียน การสังเกตการสอนในชั้นเรียน . กรุงเทพฯ : การศาสนา .
- _____ . (2532) . ชุดฝึกอบรมด้วยตนเองเล่มที่ 20 บทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของ
 ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน โครงการอบรมผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา .
 กรุงเทพฯ : ศุภสมาคมสุราษฎร์ .
- _____ . (2533) . แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) . กรุงเทพฯ : สำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ .
- _____ . (2534ก) . ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา . พิมพ์ครั้งที่ 5 . กรุงเทพฯ :
 อรุณการพิมพ์ .
- _____ . (2534ข) . การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา พ.ศ. 2525 – 2534 . ม.ป.พ. .
- _____ . (2534ค) . การบริหารงานวิชาการ ชุดฝึกอบรมด้วยตนเองเล่มที่ 4 . กรุงเทพฯ :
 สามเจริญพานิช .

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . (2535) . แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช

2535 . กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป .

_____ . (2536ก) . การพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น . กรุงเทพฯ :
คุรุสภาลาดพร้าว .

_____ . (2536ข) . คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา (ฉบับปรับปรุง) .
กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว .

_____ . (2537) . เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 . กรุงเทพฯ :
คุรุสภาลาดพร้าว .

_____ . (2538) . คู่มือการใช้เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา . กรุงเทพฯ :
คุรุสภาลาดพร้าว .

_____ . (2539) . คู่มือคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ . กรุงเทพฯ :
คุรุสภาลาดพร้าว .

_____ . (2540) . การประกันคุณภาพและการประกันประสิทธิภาพ . กรุงเทพฯ :
อรุณการพิมพ์ .

_____ . (2541) . เอกสารชุดการประกันคุณภาพการศึกษา เทคนิคการพัฒนางานเพื่อเข้าสู่
เกณฑ์มาตรฐาน . กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว .

_____ . (2543) . 20 ปี สปช. . กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว .

สุจิตรา ศุภพงษ์ . (2539) . การบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี . ปรินิพนธ์ คช.ม. (การบริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ . อัดสำเนา .

สุเทพ สวัสดิ์ . (2539) . การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี . วิทยานิพนธ์ คช.ม. (การบริหารการศึกษา) .
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ . อัดสำเนา .

สุธีระ ทานตะวงษ์ . (2534) . การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น . ชลบุรี :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา .

สุบิน จันทะนันท์ . (2543) . การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ . ปรินิพนธ์
กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
อัดสำเนา .

สุภางค์ จันทวานิช และคณะ . (2531) . รายงานการวิจัยเรื่องคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
ประถมศึกษาในชนบท : กรณีศึกษาในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ .
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ .

สุเมธ ประภาสวัสดิ์ . (2531) . ปัญหาการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของครูและ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี .
ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) . กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ . อัดสำเนา .

- สุรพล ชีวรัตน์พันธุ์ . (2542) . การประถมศึกษา . กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์
วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ .
- สุรัตน์ชัย บุตรดี . (2542) . ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการศึกษาอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี . วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา) . มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม .
อัครา .
- สุวิทย์ มูลคำ . (2543) . แพทย์สมทบ . กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์ .
- เสนห์ จามริก . (2533 , พฤษภาคม - สิงหาคม) . "แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทย : บทวิเคราะห์
เบื้องต้น," วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช . 3(2) : 7 - 33 .
- เสนห์ ทิมสุกใส . (2542) . พฤติกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต . นครราชสีมา :
สถาบันราชภัฏนครราชสีมา .
- หนูพิศ คลังภูเขียว . (2537) . การศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหาและความต้องการด้าน
งานวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดชัยภูมิ .
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) . ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น . อัครา .
- หวน พันธุ์พันธ์ . (2528) . การบริหารโรงเรียน . กรุงเทพฯ : โอ . เอส . พรินติ้งเฮาส์ .
- องค์การ อินทรมพริย . (2531) . "การบริหารงานวิชาการ," ใน การจัดการโรงเรียนประถมศึกษา
หน่วยที่ 7 - 15 . หน้า 157 - 260 . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช .
- อัญชลี โพธิ์ทอง และสมศักดิ์ คงเที่ยง . (2542) . หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา
การประถมศึกษา . กรุงเทพฯ : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง .
- อาภรณ์ ใจเที่ยง . (2540) . หลักการสอน . พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้ง เฮาส์ .
- อำภา บุญช่วย . (2537) . การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน . พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ :
โอ . เอส . พรินติ้ง เฮาส์ .
- อุทัย บุญประเสริฐ . (2540) . หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการ . กรุงเทพฯ : เอส ดี เพรส .
- เอกชัย กี่สุขพันธ์ . (2527) . หลักบริหารการศึกษาทั่วไป . พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ :
อเนกศิลป์การพิมพ์ .
- Agthe , Robert R . (1980,September) . "The Elementary Principals Perception of Their Own
and Teachers Role in Curriculum Decision Making ," . **Dissertation Abstracts
International** . 24(3) : 3076 - 3077 .
- Beauchamp , George A . (1981) . **Curriculum Theory** 4th Ed . Illinois : F.E. Peacock .
- Bobbitt , Franklin . (1974) . **The Curriculum** . New York : Holt , Rinehart and Winston .
- Camer , Judith Paige . (1995 , September) . " The Use of Effective Change Characteristics in
Implementing Kentucky's Primary Program : a Case Study," **Dissertation Abstracts
International** . 56(3) : 770 - A .

- Charles , Faber F . and Gelbert , Shearron F . (1970) . **Elementary School Administration** .
New York : Holt , Rinehart and Winston .
- Dann , Ruth Catherine . (1994 , Spring) . "Pupil Assessment in the Primary School : with special
Reference to The Assessment Implications of the Education Reform Act 1988,"
Dissertation Abstracts International . 55(1) : 16 – C .
- Erickson , Alton W. (1971) . **An Administering Instructional Media Programmes** . New York :
The McMillan Co .
- Glen , Hass . (1977) . **Curriculum Planning : A New approach** . Boston : Allyn and Bacon .
- Goodlad , John I . (1976) . **The case for the Nongrade School : Facing The Future** .
New York : McGraw Hill Book Company .
- Hilda , Taba . (1962) . **Curriculum Development : Theory and Practice** . New York :
Harcourt , Brance and World .
- _____ . (1978) . **Curriculum Development : Theory and Practice** . New York :
Harcourt , Brance and World .
- Jackson , Phillip W. (1986) . **Life in Classroom** . Chicago : Rinehart and Winston .
- Kimbrough , Palph B. and Nunnery , Michael Y. (1988) . **Educational Administration :
An Introduction** . New York : Macmillan Publishing Company .
- Krejcie , Robert V . and Morgan , Eayrle W . (1970 , Authumn) . "Determining Sample Size
for Research Activities." In **Journal of Educational and Psychological Measurement** .
30(3) : 607 – 610 .
- Nicholls , Audrey . and Howard , Nicholl S. (1972) . **Developing a Curriculum : A Practical
Guide** . London : George Allen and Unwin .
- Marshall , John C. and Halls , Lay W. (1972) . **Essential of Testing** . Massachusetts :
Adtion Wesley Publishing .
- Miller , van . (1965) . **The Public Administration of American school of System** . New York :
The McMillan Company .
- Sergiovanni , Thomas J. , and others . (1980) . **Education Governance and Administration** .
New Jersey : Prentice – Hall .
- Tickton , Sidney G . (1970) . **An Evaluation of Instruction Technology** . New York :
R.R. Boukey Co .
- Tyler , Ralph W. (1950) . **Basic Principle of Curriculum and Instruction** . Chicago :
University of Chicago Press .

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่องานวิจัย เรื่อง

การศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นเรียน
ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับความจริง

1. ปัจจุบันท่านปฏิบัติงานในตำแหน่งใด
 - () 1.1 ครูผู้สอน
 - () 1.2 ผู้บริหารโรงเรียน
2. สภาพพื้นที่ในการปฏิบัติงานของท่านอยู่ในข้อใด
 - () 2.1 ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ตำบลเดียวกับที่ตั้งโรงเรียน
 - () 2.2 ปฏิบัติในงานนอกเขตพื้นที่ตำบลเดียวกับที่ตั้งโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูผู้สอนไม่ครบชั้นเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2545 รวม 4 ด้าน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาระดับการปฏิบัติงานวิชาการภายในโรงเรียนของท่าน ที่ดำเนินการอยู่ในแต่ละด้าน แต่ละข้อคำถาม ว่าอยู่ในเกณฑ์ระดับใด ได้แก่ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านทางด้านขวามือ

ข้อ	การปฏิบัติวิชาการของโรงเรียน	ระดับปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1	การปฏิบัติงานด้านหลักสูตร โรงเรียนสนับสนุนให้มีกิจกรรมประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้ครู ผู้ปกครองนักเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร						
2	โรงเรียนจัดให้มีการสำรวจข้อมูล ปัญหา ความ ต้องการเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ รายได้ อาชีพ ท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตร						
3	ผู้บริหาร ครูผู้สอนมีการวางแผนร่วมกัน เพื่อจัดทำ และพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพความ ขาดแคลนอัตราครู						

ข้อ	การปฏิบัติวิชาการของโรงเรียน	ระดับปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
4	โรงเรียนจัดให้มีการประชุมร่วมกันในการวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน						
5	โรงเรียนจัดทำหลักสูตรโดยบูรณาการเนื้อหาวิชาสอดคล้องกับช่วงชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น						
6	โรงเรียนมีหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร เช่น แผนการสอน กำหนดการสอน คู่มือครู แผนการสอน เพียงพอทุกระดับชั้นเรียน						
7	โรงเรียนกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียนและหลักสูตรแกน						
8	โรงเรียนกำหนดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการกำหนดเนื้อหา สาระ และมวลประสบการณ์ โดยคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียน						
9	โรงเรียนจัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการใช้หลักสูตร						
10	โรงเรียนดำเนินการกำกับ ติดตาม ประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้						
11	โรงเรียนดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ						
	การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน						
1	โรงเรียนส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอน						
2	โรงเรียนส่งเสริมให้มีการประชุม อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น						

ข้อ	การปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียน	ระดับปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
3	โรงเรียนจัดให้มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและดำเนินการวางแผนใช้แหล่ง เรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียน การสอน ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และมี ลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร						
4	โรงเรียนส่งเสริมให้ครูนำสื่อเทคโนโลยี ภูมิปัญญา ท้องถิ่น เพื่อเป็นเครื่องมือจัดการเรียนการสอน						
5	โรงเรียนมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอน โดยบูรณาการเนื้อหารายวิชา รายกลุ่มประสบการณ์ ลดความซ้ำซ้อนของคาบเวลา ช่วยแก้ปัญหาครู ไม่ครบชั้น						
6	โรงเรียนจัดให้มีการประชุมวางแผนร่วมกันเพื่อจัด ชั้นเรียน ตารางเรียน จัดครูเข้าสอน เพื่อแก้ปัญหา ครูไม่ครบชั้นเรียน						
7	โรงเรียนจัดให้มีการประชุมร่วมกันเพื่อวางแผน การใช้สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษา						
8	โรงเรียนใช้บริการโรงเรียนเครือข่าย ครูเครือข่าย เพื่อช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน						
9	โรงเรียนมีแผนพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมให้ บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย						
10	โรงเรียนสนับสนุนให้ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียน การสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื้อหาเหมาะสม ธรรมชาติ วัยผู้เรียน สภาพแวดล้อม และชีวิตจริง						
11	โรงเรียนจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ที่พึงประสงค์ ตลอดจนมีการ ศึกษา ติดตาม แก้ไขข้อบกพร่องแก่ผู้เรียน อย่างต่อเนื่อง						
12	โรงเรียนมีการประเมินผลร่วมกัน ในการใช้แหล่ง ทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนเครือข่าย ครูเครือข่าย สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อการเรียนการสอน						

ข้อ	การปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียน	ระดับปฏิบัติ					สำหรับผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
	<u>การปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน</u>						
1	โรงเรียนสนับสนุนให้ครูมีความรู้ ทักษะ เกี่ยวกับการผลิตสื่อ นวัตกรรม การใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน						
2	โรงเรียนจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ คิดค้นการผลิตสื่อ การจัดหาสื่อการเรียนการสอน เพื่อใช้จัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับหลักสูตร						
3	โรงเรียนจัดให้มีการสำรวจปัญหา ความต้องการ การใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อผลิตสื่อ จัดหาสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมการศึกษา เพียงพอกับความต้องการของครูและนักเรียน						
4	โรงเรียนส่งเสริมให้มีการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นโดยใช้วัสดุสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อช่วยจัดการเรียนการสอน						
5	โรงเรียนดำเนินการวางแผน สำรวจ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น บุคลากร สถานประกอบการ เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอน						
6	โรงเรียนดำเนินการจัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ วัสดุสื่อแผนการสอน คู่มือครู เอกสารหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ เพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและเหมาะสม						
7	โรงเรียนมีสื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา และใช้สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษาช่วยแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน						
8	โรงเรียนส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ						
9	โรงเรียนมีระบบการจัดเก็บรักษา การซ่อมบำรุง การให้บริการ วัสดุสื่อการเรียนการสอนให้มีความพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ได้						

ข้อ	การปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียน	ระดับปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
10	โรงเรียนกำกับ ติดตาม ดูแล ประเมินผลการใช้สื่อเพื่อปรับปรุงการผลิตสื่อ การใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานด้านวัดผลและประเมินผล						
1	โรงเรียนส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับระเบียบการวัดผลประเมินผล การเรียนตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533						
2	โรงเรียนกำหนดนโยบาย วางแผนการวัดผล ประเมินผลการเรียน ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้ตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด						
3	โรงเรียนดำเนินการพัฒนาให้ครูใช้เทคนิคการวัดผลแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน						
4	โรงเรียนดำเนินการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ แบบฟอร์ม เครื่องมือที่จำเป็น เพื่อใช้ในการดำเนินงานวัดผลและประเมินผล อย่างเพียงพอ						
5	โรงเรียนมีการกำกับ ติดตาม พัฒนาความรู้ความเข้าใจ ให้บุคลากรดำเนินการวัดผลประเมินผล การเรียน ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน						
6	โรงเรียนมอบหมายให้ผู้สอนแนะนำให้นักเรียนจัดทำแฟ้มพัฒนางาน โดยจัดให้มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง						
7	โรงเรียนกำหนดให้ครูผู้สอนประชุมร่วมกัน เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดผลประเมินผล เพื่อให้ได้เครื่องมือวัดผลที่เป็นมาตรฐาน เหมาะสมกับสภาพนักเรียน						
8	โรงเรียนกำหนดให้ผู้สอนทำการวิเคราะห์ผลการวัดผลประเมินผล การเรียนเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน						
9	โรงเรียนดำเนินการตรวจสอบ วิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อปรับปรุงข้อสอบให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้ตามหลักสูตร						
10	โรงเรียนจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลเป็นปัจจุบัน แจ้งผลการประเมินการเรียนการสอนให้ผู้ปกครองทราบ						

ตอนที่ 3 ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้นสังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

คำชี้แจง โปรดระบุปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนของท่านในแต่ละด้าน และแนวทางแก้ไข
ต่อไปนี้

1. ปัญหาการปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ (โปรดระบุ)

.....
.....
แนวทางแก้ไข

.....
.....

2. ปัญหาการปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน (โปรดระบุ)

.....
.....
แนวทางแก้ไข

.....
.....

3. ปัญหาการปฏิบัติงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (โปรดระบุ)

.....
.....
แนวทางแก้ไข

.....
.....

4. ปัญหาการปฏิบัติงานด้านการวัดผลประเมินผล (โปรดระบุ)

.....
.....
แนวทางแก้ไข

.....
.....

5. ปัญหาอื่น ๆ (โปรดระบุ)

.....
.....
แนวทางแก้ไข

.....
.....

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรพรรณ ตันท์เจริญรัตน์ อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์สุพิพรรณ พัฒนพานิชย์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. นายสนยา สามไชย ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
4. นายชุมพล ยอดเจริญ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอคลองหลวง
5. นายบุญเลิศ ยิ้มแย้ม ศึกษาานิเทศก์จังหวัดปทุมธานี

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ นายมนตรี ศรีเพชร
 เกิดวันที่ 8 มิถุนายน 2497
 สถานที่เกิด อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
 ที่อยู่ปัจจุบัน 16/1 หมู่ 11 ตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
 ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดตะวันเรือง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
 สถานที่ทำงาน โรงเรียนวัดตะวันเรือง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2513	ม.ศ. 3 โรงเรียนปทุมธานีนั้นทมนี่บำรุง
พ.ศ. 2515	ป.กศ. วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2520	พ.ม. ศึกษาด้วยตนเอง
พ.ศ. 2525	ค.บ. (ประวัติศาสตร์) วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์
พ.ศ. 2545	กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2517	ครูโรงเรียนวัดตะวันเรือง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
พ.ศ. 2528	ครูใหญ่โรงเรียนอินทราภิราชบุรีอุปถัมภ์ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
พ.ศ. 2536	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดตะวันเรือง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
พ.ศ. 2540	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดตะวันเรือง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี